

Türkiye Makro Perspektif Raporu

www.arzportfoy.com

Türkiye’de Enflasyon Sorununun Kalıcı Çözümü: Arz Yönlü Politikalar

Özet

Bu raporun amacı, son yıllarda Türkiye ekonomisinde yaşanan yüksek enflasyonun dinamiklerini incelemek, bunun altında yatan nedenleri ve ekonomi üzerindeki etkilerini analiz etmek, ayrıca gelecekte ekonomik istikrarı sağlamak için alınabilecek potansiyel politika önlemlerini sunmaktır. Enflasyon, COVID-19 pandemisi sonrasında önemli ölçüde artış göstermiştir. Uygulanan çeşitli ekonomik politikalar, enflasyonu geçici olarak düşürmeyi başarmış olsa da enflasyon hedeflenen seviyelerin üzerinde kalmaya devam etmektedir. Bu durum, alınan önlemlerin uzun vadeli sürdürülebilirliği ve enflasyonist baskıların temel nedenlerine çözüm üretme kapasitesi konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

2016 yılında %8.53 ile tek haneli seviyelerde olan Türkiye’deki enflasyon oranı, Kasım 2024 itibarıyla %48.5 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılındaki darbe girişiminin ardından, iç ve dış şokların yapısal sorunlarla birleşmesi, enflasyonda yükseliş eğilimini hızlandırmıştır. Bu şoklar; politik belirsizlikler, bölgesel jeopolitik riskler, kur dalgalanmaları ve enerji ile hammadde fiyatlarındaki artışlar olarak sıralanabilir. Türkiye ekonomisinin yapısal sorunları olan ithalata dayalı üretim ve tüketim, cari işlemler açıkları ve

bu açıkların yabancı sermaye ile kapatılıyor olması; enerji ve hammadde bağımlılığı ile birleşerek enflasyondaki artış eğilimini hızlandırmış ve enflasyonu Türkiye’nin en önemli ekonomik problemi haline getirmiştir.

Teorik literatür incelendiğinde, enflasyonun fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artışlar olarak basitçe tanımlanmasına rağmen, aslında oldukça karmaşık, çok boyutlu ve dinamik bir olgu olduğu görülmektedir. Bu karmaşıklığın en önemli sebeplerinden biri, enflasyonun az sayıda ve değişmeyen değişkenlerden ziyade çok farklı faktörlerden kaynaklanmasıdır. Bu faktörleri ve haliyle enflasyonu çıkış nedenlerine göre genel olarak arz yönlü, talep yönlü ve beklenti enflasyonu şeklinde sınıflandırabiliriz. Örneğin, bazı ekonomilerde enflasyonun temel nedeni talep yönlü faktörler olabilir; aşırı kamu harcamaları, genişleyici para politikaları veya ekonomik büyüme nedeniyle artan toplam talep, fiyatlar üzerinde yukarı yönlü bir baskı yaratabilir. Buna karşılık, diğer durumlarda maliyet yönlü faktörler, özellikle üretim maliyetlerinin artması, emtia fiyatlarındaki dalgalanmalar veya arz şokları, enflasyonun temel nedeni olarak öne çıkabilir. Bu farklı enflasyon türleri ve

bu türlerin belirleyenleri olan çok sayıdaki değişken arasındaki etkileşim, konunun karmaşıklığını daha da arttırmaktadır. Enflasyonun teorik temellerinin açıklanmasındaki bir diğer zorluk, enflasyonun çok sayıdaki belirleyenlerinin ülkelere ve zamana göre farklılık gösteriyor, büyük ölçüde değişebiliyor olmasından kaynaklanmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farklar, enflasyonun etkilerinin ve sebeplerinin farklılaşmasına yol açar; örneğin, gelişmekte olan ülkelerde enflasyon genellikle daha yüksek ve dalgalı seyrederken, gelişmiş ülkelerde daha istikrarlı bir seyir izleyebilir. Bunun yanı sıra, enflasyonun doğasını şekillendiren ülkelere has kurumsal ve yapısal faktörler de önemli rol oynamaktadır. Örneğin, enflasyon hedeflemesi, sabit kur sistemi, maliye politikalarının sürdürülebilirliği, işgücü piyasasının esnekliği ve ülkelerin dış ticarete açıklık derecesi gibi unsurlar, enflasyon dinamikleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Enflasyonun ekonomik, politik ve sosyal değişimlere bağlı olarak, karmaşık, çok boyutlu ve dinamik doğası, enflasyonun tek bir nedene veya çözüme indirgenemeyeceğini, enflasyonu anlamak ve yönetmek için bağlama özgü, esnek ve çok yönlü yaklaşımların gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Kısacası, enflasyonu düşürmeye yönelik uygun politikaların seçimi ve bu politikaların etkinliği, enflasyonun nedenleri, dinamikleri ve çeşitleri arasındaki etkileşimlerle yakından ilişkilidir. Örneğin,

enflasyonun kaynağının arz yönlü olduğu bir durumda uygulanacak talebi daraltmayı hedef alan politikalar başarısız sonuçlara yol açacağı gibi enflasyonun daha fazla artmasına da sebep olurlar.

Enflasyonun nedenlerine yönelik ampirik literatür incelendiğinde, bilhassa covid-19 pandemisi sonrası dönemde enflasyonun arz yönlü belirleyenlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Enflasyonun arz yönlü nedenleri arasında, küresel tedarik zincirindeki kesintiler, azalan verimlilik, sektörler arası verimlilik farklılıkları, girdi maliyetlerindeki artışlar sayılabilir. Bu dönemde, enflasyonun nedenleri arasında talep çekişli enflasyonun da önemli rol oynadığı görülmektedir. Pandemiyle birlikte ortaya çıkan kamu harcamalarındaki ve yardımlardaki artışlar, pandemi sonrası baskılanan tüketici talebinin tekrar artmaya başlaması da son yıllarda yaşanan enflasyonun talep yönlü nedenleri arasında sayılabilir. Aynı zamanda, bu iki farklı enflasyon türü arasında da etkileşimin olduğu ve bu etkileşimin beklentiler kanalıyla fiyatlar genel düzeyindeki artışların hızlanmasına yol açtığı görülmektedir.

Ülke örneklerinden elde edilen bulgular, enflasyonun sebepleri, gelişimi, yapısal faktörlerin etkileri ve enflasyonla mücadele konusunda çok önemli bilgiler sunmaktadır. Genel başlıklar altında bulguları değerlendirecek olursak: (i) **Pandemi sonrası örneklemde yer alan bütün ülkelerde enflasyon oranları**

artmıştır: Gelişmiş ülkelerde bu artışlar genellikle %5 civarında sınırlı kalırken (örneğin ABD %4.12, Almanya %5.95), gelişmekte olan ülkelerde daha yüksek seviyelere ulaşmıştır (örneğin Türkiye %50, Arjantin %127.9). Çin, sıkı fiyat kontrolleri ve güçlü üretim altyapısıyla, %0.9 gibi düşük bir enflasyon oranıyla diğer ülkelerden ayrılmıştır. Bu durum, küresel ölçekte arz zincirlerinin bozulması, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, talep şokları ve genişleyici para ve maliyet politikalarının etkisiyle şekillenmiştir. (ii) **Pandemi sonrası artan enflasyonun** etkisi ülkeden ülkeye farklılıklar göstermiştir. ABD ve Fransa gibi ülkeler, ekonomik yapılarının gücü sayesinde daha az kırılganlık göstermiştir. Buna karşılık, Türkiye ve Arjantin gibi ülkeler ithal enflasyonun etkisini daha yoğun şekilde hissetmiştir. Rusya, enerji ihracatına olan bağımlılığı sayesinde cari fazla vererek direnç gösterse de uluslararası yaptırımlar ekonomiyi kırılgan hale getirmiştir. (iii) **Bazı ülkelerin enflasyonu kontrol etmekte diğerlerine göre daha başarılıdır:** Gelişmiş ülkelerde merkez bankalarının daha güvenilir olması ve daha sofistike para politikası araçlarının kullanılması, enflasyonla mücadelede etkinliği artırmıştır. ABD ve Almanya bu alanda başarılı örneklerdir. Buna karşın, gelişmekte olan ülkeler faiz oranı ayarlamalarının ötesinde kredi kontrolleri gibi doğrudan müdahale araçlarına yönelmek zorunda kalmış, ancak bu araçların etkinliği sınırlı kalmıştır. (iv) **Daraltıcı para ve maliye politikalarının etkinliğinin farklılık göstermesi:** Daraltıcı politikalar bazı ülkelerde daha etkili sonuçlar vermiştir. ABD ve Avrupa ülkeleri, faiz oranlarını artırarak talebi kontrol altına almayı başarmışlardır. Buna karşılık, Türkiye’de faiz oranlarının düşürülmesi genişleyici bir etki yaratmış, Arjantin ise mali disiplindeki eksiklikler nedeniyle bu politikaları uygulamakta zorlanmıştır. Çin, daraltıcı politikalar yerine genişleyici mali politikalarla ekonomik istikrarı sağlamayı başarmıştır. (v) **Döviz kuru politikalarındaki farklılıklar:** ABD ve Fransa gibi ülkelerde döviz piyasaları istikrarlı kalmıştır. Gelişmekte olan ülkeler ise, ithalata bağımlılıkları dolayısıyla kronik cari açık vermeleri dolayısıyla ithal enflasyona karşı daha savunmasızdır. Türkiye ve Arjantin, döviz kuru dalgalanmalarından olumsuz etkilenirken, Rusya ve Çin merkez bankalarının müdahaleleriyle bu baskıları kısmen dengelemeyi başarmıştır. (vi)

Sektörel ve finansal bağımlılık: Gelişmiş ülkeler, tarım ve enerji gibi dalgalanmalara açık sektörlerle daha az bağımlıdır, bu da arz kaynaklı şokların etkisini sınırlamaktadır. Ayrıca, bu ülkeler, düşük faiz oranlarıyla borçlanabilme kapasiteleri, mali politikaların esnekliğini artırmaktadır. Almanya gibi ülkeler, enerji sektörüne yönelik teşviklerle maliyet artışlarını sınırlamıştır. Gelişmekte olan ülkeler ise, enflasyon yönetimi, büyüme ve yoksulluğu azaltma hedefleriyle çatışmakta, hükümetleri kısa vadeli çözümlere yöneltmektedir. Ayrıca bu ülkelerde, döviz dalgalanmaları ve petrol fiyatlarındaki artışlar, bu ülkelerin politikalarını olumsuz etkilemektedir. Türkiye ve Endonezya, enerji ve tarım sübvansiyonlarıyla bu baskıları hafifletmeye çalışırken, Arjantin ve Meksika gibi ülkelerde bu sektörlerdeki dış bağımlılık politika etkinliğini sınırlamıştır. Çin ise güçlü sanayi altyapısı ve stratejik rezerv kullanımı sayesinde küresel dalgalanmalardan daha az etkilenmiştir.

2001-2007 döneminde **Türkiye ekonomisi**, küresel finansal piyasalardaki olumlu gelişmeler ve artan küresel ekonomik performans sonucu, pozitif dış şokların etkisiyle, enflasyonu tek haneye indirmeyi ve 2002-2007 döneminde ortalama %6.8 oranında büyümeyi başarmıştır. 2008 küresel finans krizi sonrasında, Türkiye ekonomisinin yoğun olarak ekonomik şoklara maruz kaldığı ve bu şokların nerede ise tamamının negatif arz yönlü dış şoklardan oluştuğu görülmektedir. 2009-2024 döneminde Türkiye ekonomisinin yaşadığı şoklardan bir kısmı, küresel finansal kriz (2008-2009), Euro Bölgesi borç krizi (2010-2012), petrol fiyatlarında artış (2011), gezi parkı olayları (2013), FED’in tahvil alımlarını azaltması (Tapering) (2014), çifte seçim (2015), 15 Temmuz Darbe Girişimi (2016), Rahip Brunson krizi (2018), covid-19 pandemisi (2020), Rusya-Ukrayna Savaşı ve Enerji Krizi (2022), Kahramanmaraş Depremleri (2023) olarak sayılabilir. Bu şokların ekonomi üzerindeki olası etkileri dikkate alındığında, Türkiye ekonomisinin bugün yaşadığı enflasyon probleminin ağırlıklı olarak arz yönlü şoklardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Talep şoklarının etkisi ise oldukça sınırlı kalmıştır. Bu nedenle, söz konusu dönemde enflasyonu kontrol etmeye yönelik uygulanan politikalar, enflasyon sorununu kalıcı olarak çözmede etkili olamamıştır.

Analiz sonuçları: Bu raporda enflasyon, genel olarak ve sektörel bazda, arz ve talep bileşenlerine ayrıştırılmaktadır. Enflasyonun arz ve talep bileşenlerine ayrıştırılmasında, Shapiro (2022; 2024) tarafından geliştirilmiş olan model kullanılmış ve bu model 1999Ç1- 2024Ç2 Türkiye verileri için vektör oto regresyon kullanılarak hesaplanmıştır. Böylelikle, çeyreklik zaman dilimlerinde genelde hangi tip enflasyonun baskın olduğu belirlenirken alt sektörlerle de inilerek sektörel bazda hangi tip enflasyonun süre geldiği tespit edilmektedir.

Ampirik analiz bulgularına göre Türkiye’de enflasyon ağırlıklı olarak arz yönlü faktörlerden kaynaklanmaktadır. **İlk olarak**, ekonometrik analiz sonuçları, analize konu 1999Ç1-2024Ç2 döneminde gözlemlenen enflasyonun, %62,56’sının arz yönlü, yalnızca %37,44’ünü talep yönlü olduğunu göstermektedir. Bu zaman diliminde enflasyon probleminin birincil ana unsurunun ekonominin arz tarafı olduğu açıktır.

İkinci olarak, talep ve arz yönlü enflasyon dağılımları alt dönemler itibariyle farklılıklar göstermektedir. 1999Ç1-2003Ç4 döneminde arz yönlü enflasyon genel enflasyonun ortalama olarak %58,58’ini oluştururken, talep yönlü enflasyon %41,42’sini oluşturmakta; 2004Ç1-2008Ç4 döneminde, enflasyonun %52,92’lik kısmı arz yönünden kaynaklanırken, %47,08’lik kısmı ise talepten kaynaklanmakta; 2009Ç1-2013Ç4 döneminde, arz yönlü enflasyonun genel enflasyon içerisindeki payı %86,97 iken talep yönlü enflasyon payı sadece %13,03 düzeyindedir; 2014Ç1-2018Ç4 döneminde, arz yönlü enflasyonun etkisi %40,89, talep yönlü enflasyonun genel enflasyondaki payı %59,11’dir; 2019Ç1-2024Ç2 döneminde ise genel enflasyonda arz yönlü enflasyonun oranı %72,45, buna karşın talep yönlü enflasyonun oranı %27,55’tir. Analiz bulguları, özellikle Covid pandemisi sonrası Türkiye’de yaşanan enflasyonun yaklaşık olarak dörtte üçünün kaynağı arz yönlü faktörler olduğunu göstermektedir.

Üçüncü olarak, ampirik analiz sonuçlarına göre, enflasyonun yüksek olduğu 1999-2003 ve 2022-2024 yılları arasında, arz enflasyonu da yüksektir. Bu durum yüksek enflasyonun olduğu zaman dilimlerinde

bu enflasyonu arz yönlü enflasyonun tetiklediğine işaret etmektedir. Yüksek enflasyonun süre geldiği çeyreklerde talep enflasyonundan çok arz enflasyonu etkili ve etkindir.

Dördüncü olarak, bazı sektörlerin genel enflasyona katkıları sınırlı kalırken bir kısmının ise çok yüksek olduğu görülmektedir. 2021Ç1-2024Ç2 döneminde, Tarım, ormancılık ve balıkçılık, inşaat, bilgi ve iletişim, finans ve sigorta faaliyetleri, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörlerinin genel enflasyona katkısı oldukça sınırlı kalırken, sanayi, hizmetler, gayrimenkul faaliyetleri, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri ve diğer sektörlerin katkısı oldukça yüksektir. Bilhassa, sanayinin genel enflasyona katkısının %12,28, hizmetler sektörünün katkısının ise %25,92 olduğu belirtmek gerekir. Özellikle son çeyreklerde sanayi, hizmetler, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve diğer sektörler dışındaki sektörlerde arz yönlü enflasyon hakimdir.

Beşinci olarak, bulgular, enflasyonun arz yönlü ve talep yönlü dinamikleri açısından sektörler arasında çok önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir. Analiz sonuçlarına göre, analize konu olan çeyreklerin, 1999Ç1-2024Ç2, yüzde kaçında arz yönlü veya talep yönlü faktörlerin etkin olduğu sektörlerle göre şu şekilde özetlenebilir. Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe gözlemlenen enflasyonun yaklaşık %62’sinde arz yönlü faktörler etkindir. Son yıllara odaklanıldığında bu baskınlığın oldukça arttığı ve arz yönlü enflasyonun hem yüksek seyrettiği hem de sektörel enflasyonun oluşmasında baskın faktör olduğu gözlenmektedir. Aynı dönemde, sanayi sektöründe arz yönlü enflasyon dönemlerin %57’sinde etkilidir. Son dönemlerde ise sanayi sektöründe talep yönlü enflasyonun baskın olduğu gözlenmektedir. İnşaat sektöründe yaşanan enflasyonun yaklaşık %27’si talep yönlü iken %73’ü arz yönlüdür. Bu durum inşaat sektöründe arz yönlü enflasyonun ne derece ağır olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle 2021 dördüncü çeyrekte inşaat sektöründeki arz yönlü enflasyon yüksek seyretmiş ve fiyat seviyesini oldukça yukarı taşımıştır. İnşaat sektörü arz yönlü enflasyondan en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. Hizmetler sektöründe,

bu zaman diliminin yaklaşık %42'sinde talep enflasyonu süre gelmektedir, %48'inde ise arz enflasyonu bulunmaktadır. Hizmetler sektöründe de tarım, ormancılık ve balıkçılık ve inşaat sektörlerindeki kadar ağırlıklı olmasa bile arz yönlü enflasyon etkilidir. 2022 yılının birinci çeyreğinden itibaren özellikle arz yönlü enflasyon baskısının fiyatlar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bilgi ve iletişim sektöründe, analize konu olan dönemdeki enflasyonun %45'i talep bazlı %55'i ise arz bazlıdır. Son yıllarda arz yönlü enflasyonun baskın olduğu görülmektedir. Fakat bu baskınlık tarım, ormancılık ve balıkçılık ve inşaat sektörleriyle karşılaştırıldığında oldukça zayıf kalmaktadır. Finans ve sigortacılık sektöründe, yaklaşık olarak talep enflasyonu zaman diliminin %49'luk bir kısmını kapsarken arz yönlü enflasyon %51'lik bir kısımda etkilidir. Genel olarak dengeli bir dağılım görülmekte olsa bile son yıllarda arz enflasyonu baskındır fakat finans ve sigortacılık sektörü enflasyonu oldukça düşük seyretmektedir. Gayrimenkul sektöründe, talep enflasyonu incelenen 102 periyodun sadece %30'unda geçerli iken arz enflasyonu incelenen zaman diliminin %70'inde baskındır. Özellikle 1999'ların başında ve 2022 yılı sonrası gayrimenkul sektörü enflasyonunun yüksek seviyelere ulaştığı görülmektedir. Genellikle arz yönlü olan enflasyon son yıllarda yüksek seviyede artış göstermiştir. İnşaat sektöründeki fiyat hareketlerini gecikmeli takip eden gayrimenkul sektörü, gecikmeler göz ardı edildiğinde inşaat sektöründeki fiyat hareketlerini neredeyse bire bir takip etmektedir. Bu durum inşaat sektöründe yaşanan arz yetersizliğinin işletme, kiralama ve satın alma faaliyetlerine yansımından kaynaklanmaktadır. Mesleki, idari ve destek hizmetleri faaliyetleri sektöründe, talep yönlü enflasyon incelenen zaman diliminin yaklaşık %37'sini kapsarken arz yönlü enflasyon zaman diliminin %63'ünde oldukça baskındır. 1999-2022 arasında mesleki, idari ve destek hizmetleri faaliyetleri sektöründe arz yönlü yüksek bir enflasyon görülmektedir. Benzer bir durum son yıllarda da yaşanmaktadır. Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmetler sektöründe, talep enflasyonu ve arz enflasyonu analiz aralığında dengeli bir dağılım göstermektedir. Analiz aralığının yaklaşık %49'unda talep enflasyonu görülmekte iken %51'inde ise arz enflasyonu ile karşılaşılmaktadır. Son yıllarda ise talep enflasyonunun baskın olduğu görülmektedir.

Özetle

Ampirik analizlerden elde edilen bu bulgular, Türkiye'de enflasyonun özellikle son yıllarda baskın bir şekilde arz yönlü olduğunu ve enflasyonun kaynakları açısından sektörler arasında çok önemli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yukarıda da belirtildiği üzere, enflasyonun çözümüne yönelik uygulanması gerekli ekonomi politikaları ile enflasyonun kaynağı arasında çok yakın bir ilişki mevcuttur. Enflasyonun kaynağının arz yönlü olduğu durumlarda uygulanacak olan geleneksel daraltıcı para ve maliye politikaları etkili sonuçlar vermeyecek ve hatta enflasyon probleminin kökleşmesine yol açabilecektir. Ayrıca, enflasyonun dinamikleri açısından sektörler arasında gözlemlenen büyük farklılıklar, tek tip bir politika uygulamasının enflasyon problemini çözmede yetersiz kalacağını göstermektedir.

Hazırlayanlar

Prof. Dr. Muhittin Kaplan
Uygulamalı İktisat Uzmanı

Akademik İlgi Alanları:

Dr. Kaplan'ın akademik çalışmaları, uygulamalı iktisat alanında yoğunlaşmakta olup ekonometrik yöntemler kullanarak ekonomi politikalarının çeşitli alanlardaki etkilerini analiz etmeye odaklanmaktadır. Bu kapsamda, finansal piyasaların performansı, verimlilik ve etkinlik ölçümü, rekabet yapısı ve kârlılığın sürdürülebilirliği gibi konular üzerine uzmanlaşmıştır. Araştırmalarında, ayrıştırılmış veri analizleri, yapay sinir ağları ile talep ve fiyat tahminleri gibi ileri tekniklerden yararlanarak sektörel etkileşimlerin fiyat, çıktı ve verimlilik üzerindeki karmaşık rolünü ortaya koymaktadır.

Eğitim ve Öğretim Alanları:

Dr. Kaplan, uzun yıllara dayanan akademik bilgisini, öğretim faaliyetlerine entegre ederek öğrencilerine uygulamalı bilgi aktarma konusunda büyük bir gayret göstermektedir. Verdiği dersler arasında İleri Mikro-ekonometri, İleri Makroekonometri, Finansal Analiz ve Finansal Yönetim, Uluslararası Finans, temel ve ileri düzey Makroekonomi ile Ekonometriye Giriş yer almaktadır.

Akademik Yayınlar ve Katkıları:

Ekonomi bilimine farklı açılardan katkı sunan Dr. Kaplan, „Fayda Teorisi“, „Ticaret Diplomasisi“, „Rasyonellik“, „Ekonomik Beklentiler“ ve „Tahmin İçin Sinirsel Ağların Kullanımı“ gibi başlıklarda Türkçe kitaplar kaleme almıştır. Ayrıca, bankacılık ve sigortacılık sektörlerinde rekabet ve verimlilik ölçümü, finansal piyasalarda performans ve volatilité analizi ile enerji ekonomisi gibi konularda hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleriyle bilimsel literatüre katkı sağlamıştır.

Prof. Dr. Mesut Karakaş, iktisat alanında akademik kariyerini başarıyla sürdüren, özellikle iktisat politikası ve finans ekonomisi konularında uzmanlaşmış bir akademisyendir. Hâlen Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü'nde profesör olarak görev yapmaktadır.

Akademik Kariyer ve Görevler:

Akademik hayatına 2013 yılında Gebze Teknik Üniversitesi'nde Yardımcı Doçent olarak başlayan Dr. Karakaş, burada iktisat alanında öğretim ve araştırma faaliyetlerini sürdürmüştür. 2017 yılında Doçentlik unvanını alarak akademik yetkinliğini bir üst seviyeye taşımış; 2020 yılından itibaren ise Yıldız Teknik Üniversitesi'nde görevine devam etmiştir. 2022 yılında Profesörlük unvanına layık görülmüştür.

Akademik İlgi ve Araştırma Alanları:

Prof. Dr. Karakaş'ın uzmanlık alanları iktisat politikası, iktisat teorisi ve finans ekonomisini kapsamaktadır. Web of Science (WoS) araştırma alanları kapsamında sosyal bilimler, ekonomi ve iş finansı konularında da çalışmalar yürütmektedir. Akademik çalışmaları, özellikle makroekonomik politika uygulamaları, maliye politikalarının finansal piyasalar üzerindeki etkileri ve finansal sistemin iktisadi yapıyla ilişkisi gibi konulara odaklanmaktadır.

Yayınlar ve Bilimsel Katkıları:

Prof. Dr. Karakaş, ulusal ve uluslararası düzeyde birçok saygın akademik dergide yayımlanmış makaleleri ve kitap bölümleriyle dikkat çekmektedir. Araştırmalarında hem teorik hem uygulamalı iktisat yöntemlerini kullanarak finansal yapılar, ekonomi politikaları ve kamu müdahalesinin etkinliği gibi konularda bilimsel katkılar sunmuştur. Çalışmaları, Avesis veritabanında iktisat teorisi ve finans ekonomisi başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Prof. Dr. Mesut Karakaş
İktisat Politikası ve Finans
Ekonomisi Uzmanı

Kurumsal ve Danışmanlık Deneyimi:

2023 itibarıyla Halkbank Yönetim Kurulu'nda Bağımsız Üye olarak görev yapmaya başlamıştır. Bu göreve atanana dek herhangi bir banka ya da finans kuruluşunda aktif bir görev almamıştır. Bu yönüyle, akademik bilgi birikimini doğrudan kamusal ve finansal yönetim alanlarına aktarma fırsatı elde etmiştir.

Prof. Dr. Volkan Öngel

Uluslararası Ekonomi Politikaları ve İşletmecilik Uzmanı

İstanbul Beykent Üniversitesi Rektörü

doktora derecelerini almıştır.

Akademik Kariyer ve İdari Görevler:

2010 yılında Beykent Üniversitesi'nde akademik kariyerine başlayan Prof. Dr. Öngel, bugüne dek Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev almış; bu süreçte aynı zamanda enstitü müdürlüğü, fakülte ve üniversite düzeyinde birçok komisyon üyeliği gibi çeşitli idari görevlerde bulunmuştur. 2023 yılı itibarıyla üniversitenin rektörlüğü görevini yürütmektedir.

Araştırma Alanları ve Akademik Katkıları:

Prof. Dr. Öngel'in araştırma alanları; uluslararası ekonomi politikaları, küresel ve bölgesel ekonomik yapılar, işletmecilik dinamikleri, ekonomik öngörü ve modeller etrafında şekillenmektedir. Özellikle ulusal ve ulusüstü ekonomik yapıların güncel gelişmeleri üzerine yaptığı çalışmalar, hem akademik hem politika çevrelerinde ilgiyle takip edilmektedir. Lisansüstü seviyede yoğun ders yükü bulunan Öngel, bilgi üretimini akademik sınıfların ötesine taşıyarak, ekonomi programlarında yaptığı yorumlarla da kamuoyunda yer bulmuştur.

Bilimsel Yayınlar ve Katılımlar:

Prof. Dr. Volkan Öngel, çok sayıda ulusal ve uluslararası akademik yayın, makale, kitap bölümü, editöryal eser ve bildiride imzası bulunan üretken bir araştırmacıdır. Etki değeri yüksek yayınlarda yer alan çalışmaları, disiplinler arası yaklaşımla ekonomi, siyaset bilimi ve yönetim alanlarını bir araya getirmektedir. Ayrıca birçok bilimsel kurum ve organizasyonda aktif görevler üstlenmiş, akademik paydaşlık ilişkilerini uluslararası düzeyde geliştirmiştir.

Prof. Dr. Volkan Öngel, uluslararası ekonomi politikaları, işletmecilik ve ticaret-finans ilişkileri üzerine derinleşmiş akademik çalışmalarıyla tanınan, yönetsel tecrübesi güçlü bir akademisyendir. Hâlihazırda İstanbul Beykent Üniversitesi Rektörü olarak görev yapan Prof. Dr. Öngel, aynı zamanda üniversitenin Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü'nde Profesör unvanıyla akademik faaliyetlerine devam etmektedir.

Akademik Arka Plan ve Eğitim Hayatı:

1981 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Prof. Dr. Öngel, lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İktisat Bölümü'nde tamamlamıştır. Akademik yükselişine, 2006 yılında başladığı Beykent Üniversitesi Uluslararası Ekonomi Politik ve İşletmecilik yüksek lisans programıyla devam etmiş; ardından 2010 yılında Marmara Üniversitesi Ortadoğu İktisatı alanında, 2022 yılında ise İstanbul Üniversitesi İşletme alanında

Prof. Dr. Bekir Kayacan, sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynak ekonomisi, çevre ve ulaştırma politikaları üzerine uzmanlaşmış bir akademisyen olarak İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde görev yapmaktadır. 2015 yılından bu yana, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak hizmet vermekte olup, aynı zamanda Çevre Kuruluşları Dayanışma Derneği (ÇEKUD) Akademik Danışma Kurulu üyesidir.

Eğitim ve Akademik Arka Plan:

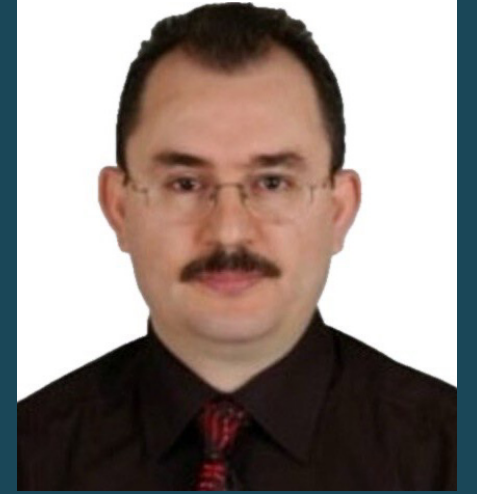
Prof. Dr. Kayacan, lisans düzeyinde İstanbul Üniversitesi'nden Orman Mühendisliği ve Anadolu Üniversitesi'nden İktisat diplomasına sahiptir. Yüksek lisans eğitimini, Amerika Birleşik Devletleri'nde State University of New York'ta Ormanlık Ekonomisi alanında tamamlamış; doktora derecesini ise aynı alanda İstanbul Üniversitesi'nde almıştır. Bu disiplinler arası altyapı, kendisine iktisat ve doğal kaynak yönetimini birlikte değerlendirme yetkinliği kazandırmıştır.

Akademik Görevler ve Eğitim Faaliyetleri:

İstanbul Üniversitesi'ndeki görevinde, İngilizce İktisat Programı kapsamında lisans seviyesinde Economic Growth, Economic Development ve International Economics; doktora seviyesinde ise Scientific Research Methods and Ethics ile Input-Output Economics derslerini vermektedir. Daha önce, Düzce Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin Ormanlık Ekonomisi Anabilim Dallarında da öğretim elemanı olarak görev almıştır.

Araştırma Projeleri ve Uluslararası Katkıları:

Prof. Dr. Kayacan, hem Türkiye'de hem de uluslararası alanda birçok önemli araştırma projesinde yer almıştır. TÜBİTAK, BAP, Tarım ve Orman Bakanlığı gibi kurumların projelerinde yürütücü ve araştırmacı olarak görev almış; UNDP, EU Horizon, COST gibi uluslararası programlarda aktif rol üstlenmiştir. TÜBİTAK ARDEB bünyesinde üç yıl süreyle proje değerlendirme moderatörlüğü yapmıştır. 2016 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi Uluslararası Projeler Ofisi Koordinatörü olarak görevini sürdürmektedir.

Prof. Dr. Bekir Kayacan

Sürdürülebilir Kalkınma ve Uluslararası İktisat Uzmanı

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi

Uluslararası Temsilîyet ve Yönetim Deneyimi:

2011-2013 yılları arasında Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu'na (UNECE) bağlı Joint ECE/FAO Forestry and Timber Section bünyesinde Türkiye'yi temsilen Yönetim Kurulu Başkan Yardımcılığı görevini üstlenmiştir. Bu görev kapsamında Rio+20 Zirvesi gibi üst düzey uluslararası platformlarda aktif rol almış, politika geliştirme süreçlerine katkıda bulunmuştur.

Akademik İlgi Alanları ve Uzmanlık:

Prof. Dr. Bekir Kayacan'ın akademik çalışmaları, sürdürülebilir kalkınma ekseninde; yenilenebilir doğal kaynaklar, enerji, çevre ve ulaştırma ekonomisi gibi alanlara odaklanmaktadır. Özellikle girdi-çıkı analizi temelli ekonomik etki analizleri, ulusal ve bölgesel politika geliştirme süreçlerinde katkı sunduğu konular arasındadır. Kalkınma Planları kapsamında çeşitli sektörlerle ilişkin Özel İhtisas Komisyonları'nda aktif görev almıştır.

Türkiye Makro Perspektif Raporu

Sayfa 14 //

Giriş

Sayfa 16 //

Enflasyon: Teorik ve Ampirik Literatür Taraması

Sayfa 24 //

Enflasyonla Mücadelede Ülke Örnekleri

Sayfa 56 //

Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Bileşenlerinin Ayırıştırılması: Ampirik Analiz

Sayfa 74 //

Ekler

Sayfa 80 //

Kaynakça

01.

Giriş

Bu raporun amacı, son yıllarda Türkiye ekonomisinde yaşanan yüksek enflasyonun dinamiklerini incelemek, bunun altında yatan nedenleri ve ekonomi üzerindeki etkilerini analiz etmek, ayrıca gelecekte ekonomik istikrarı sağlamak için alınabilecek potansiyel politika önlemlerini sunmaktır. Enflasyon, COVID-19 pandemisi sonrasında önemli ölçüde artış göstermiştir, Uygulanan çeşitli ekonomik politikalar, enflasyonu geçici olarak düşürmeyi başarmış olsa da enflasyon hedeflenen seviyelerin üzerinde kalmaya devam etmiştir. Bu durum, alınan önlemlerin uzun vadeli sürdürülebilirliği ve enflasyonist baskıların temel nedenlerine çözüm üretme kapasitesi konusunda ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.

Teorik literatür incelendiğinde, enflasyonun fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artışlar olarak basitçe tanımlanmasına rağmen, aslında oldukça karmaşık, çok boyutlu ve dinamik bir olgu olduğu görülmektedir. Bu karmaşıklığın en önemli sebeplerinden biri,

enflasyonun az sayıda ve değişmeyen değişkenlerden ziyade çok farklı faktörlerden kaynaklanmasıdır. Bu faktörleri ve haliyle enflasyonu çıkış nedenlerine göre genel olarak arz yönlü, talep yönlü ve beklenti enflasyonu şeklinde sınıflandırabiliriz. Örneğin, bazı ekonomilerde enflasyonun temel nedeni talep yönlü faktörler olabilir; aşırı kamu harcamaları, genişleyici para politikaları veya ekonomik büyüme nedeniyle artan toplam talep, fiyatlar üzerinde yukarı yönlü bir baskı yaratabilir. Buna karşılık, diğer durumlarda maliyet yönlü faktörler, özellikle üretim maliyetlerinin artması, emtia fiyatlarındaki dalgalanmalar veya arz şokları, enflasyonun temel nedeni olarak öne çıkabilir. Bu farklı enflasyon türleri ve bu türlerin belirleyeni olan çok sayıdaki değişken arasındaki etkileşim, konunun karmaşıklığını daha da arttırmaktadır.

Enflasyonun teorik temellerinin açıklanmasındaki bir diğer zorluk, enflasyonun çok sayıdaki belir-

leyenlerinin ülkelere ve zamana göre farklılık gösteriyor, büyük ölçüde değişebiliyor olmasından kaynaklanmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki farklar, enflasyonun etkilerinin ve sebeplerinin farklılaşmasına yol açar; örneğin, gelişmekte olan ülkelere enflasyon genellikle daha yüksek ve dalgalı seyrederken, gelişmiş ülkelerde daha istikrarlı bir seyir izleyebilir. Bunun yanı sıra, enflasyonun doğasını şekillendiren ülkelere has kurumsal ve yapısal faktörler de önemli rol oynamaktadır. Örneğin, enflasyon hedeflemesi, sabit kur sistemi, maliye politikalarının sürdürülebilirliği, işgücü piyasasının esnekliği ve ülkelerin dış ticarete açıklık derecesi gibi unsurlar, enflasyon dinamikleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Enflasyonun ekonomik, politik ve sosyal değişimlere bağlı olarak, karmaşık, çok boyutlu ve dinamik doğası, enflasyonun tek bir nedene veya çözüme indirgenemeyeceğini, enflasyonu anlamak ve yönetmek için bağlama özgü, esnek ve çok yönlü yaklaşımların gerekliliğini zorunlu kılmaktadır. Kısacası, enflasyonu düşürmeye yönelik uygun

politikaların seçimi ve bu politikaların etkinliği, enflasyonun nedenleri, dinamikleri ve çeşitleri arasındaki etkileşimlerle yakından ilişkilidir. Örneğin, enflasyonun kaynağının arz yönlü olduğu bir durumda uygulanacak talebi daraltmayı hedef alan politikalar başarısız sonuçlara yol açacağı gibi enflasyonun daha fazla artmasına da sebep olurlar.

Enflasyonun nedenlerine yönelik ampirik literatür incelendiğinde, bilhassa covid-19 pandemisi sonrası dönemde enflasyonun arz yönlü belirleyeni ön plana çıktığı görülmektedir. Enflasyonun arz yönlü nedenleri arasında, küresel tedarik zincirindeki kesintiler, azalan verimlilik, sektörler arası verimlilik farklılıkları, girdi maliyetlerindeki artışlar sayılabilir. Bu dönemde, enflasyonun nedenleri arasında talep çekişli enflasyonun da önemli rol oynadığı görülmektedir. Pandemiyle birlikte ortaya çıkan kamu harcamalarındaki ve yardımlardaki artışlar, pandemi sonrası baskılanan tüketici talebinin tekrar artmaya başlaması da son yıllarda yaşanan enflasyonun talep yönlü nedenleri arasında sayılabilir. Aynı zamanda, bu iki farklı enflasyon türü arasında da etkileşimin olduğu ve bu etkileşimin beklentiler kanalıyla fiyatlar genel düzeyindeki artışların hızlanmasına yol açtığı görülmektedir.

Bu raporda, önce enflasyonun nedenleri ve uygulanan politikaların etkinliğine ilişkin teorik ve ampirik bulguların yer aldığı teorik ve ampirik literatür taramasına yer verilecektir. Daha sonra, gelişmiş ve gelişmekte olan ülke örnekleri yardımıyla enflasyonla mücadelede ülke tecrübelerine yer verilecektir. Bu ülkeler, Brezilya, Arjantin, Endonezya, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Meksika, Rusya Federasyonu, Hindistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Güney Kore ve Türkiye. Türkiye ve gelişmiş ve gelişmekte olan toplam 12 ülkede yaşanan enflasyon süreçlerinin nedenleri tanımlayıcı istatistiki veriler yardımıyla incelenecek ve enflasyonun çözümüne yönelik uygulanan politikalar ve sonuçları açıklanacaktır. Son kısımda da Türkiye için enflasyonun nedenleri ampirik olarak belirlenmeye çalışılacak ve enflasyon sorunun kalıcı olarak çözümüne yönelik hangi politikaların uygulanması gerektiğine yönelik soruların cevapları araştırılacaktır.

02.

Enflasyon: Teorik ve Ampirik Literatür Taraması

Bu kısımda, enflasyonun nedenleri ve çözümüne yönelik uygulanabilecek politikaların etkinliğine ilişkin teorik ve ampirik literatür taramasına yer verilecektir. Kısaca fiyatlar genel düzeyindeki sürekli artışlar olarak tanımlanan enflasyon, çok farklı nedenlerden ortaya çıkan ve çok sayıda sonuçları olan karmaşık bir ekonomik olgudur (Warburton & Jackson, 2023; Jackson, Kamara & Kamara, 2023).

2.1. Teorik Literatür Taraması: Enflasyonun Nedenleri ve Politikaların Etkinliği

Enflasyon, çıkış sebepleri açısından çok farklı şekillerde sınıflandırılmakla birlikte, genel olarak Talep yönlü (Talep çekişli), Arz yönlü (Maliyet Enflasyonu) ve Beklenti enflasyonu olmak üzere üç başlık altında incelenebilir.

Talep Yönlü Enflasyon: Bütçe açıkları ve kredi hacmindeki artışlara bağlı olarak para arzındaki artışlar

sonucunda, toplam talebin toplam arzı aşması sonucu ortaya çıkar (Smith, 2016). Talep enflasyonunun başlıca nedenleri; (i) Ekonomik büyüme nedeniyle tüketici ve yatırımcıların harcamalarını arttırması, yatırım planlarının tasarrufları aşması; (ii) Devlet harcamalarının artması; (iii) Faiz oranlarının düşmesi ve tüketici kredilerinin artması.

Arz Yönlü Enflasyon: Enflasyonun arz yönlü nedenleri, mal ve hizmet üretim maliyetlerinin artması ve yapısal nedenlerle ortaya çıkar ve işletmeler bu maliyet artışını daha yüksek fiyatlar yoluyla tüketicilere yansıtır. Bu nedenler genellikle "maliyet itişli enflasyon" olarak adlandırılır (Gordon, 1985). Maliyet enflasyonunun başlıca nedenleri; (i) Hammadde fiyatlarının artması (örneğin petrol fiyatlarının yükselmesi); (ii) iş gücü maliyetlerinin yükselmesi (örneğin, işçilerin maaşlarının artması); (iii) enerji maliyetlerinin artması; (iv) doğal afetler veya üretim kapasitesindeki düşüşler; (v) ithalat fiyat enflasyo-

nu (devalüasyon); (vi) azalan verimlilik; (vii) küresel tedarik zinciri kesintileri; (viii) tekel ve piyasa gücü; (ix) Baumol etkisi; (x) ekonomik yapı ve ekonomik yapıdaki değişim; (xi) jeopolitik gerginlik ve ticaret engelleri.

Beklenti Enflasyonu: Tüketici ve üreticiler gelecekte fiyatların daha da yükseleceğini düşündükleri için fiyat artışlarını önceden talep veya fiyatlara yansıtırlar (Blanchard, 2019; Fisher, 2014; Cogley and Sargent, 2016). Beklenti enflasyonu, çalışanların, enflasyon beklentisi nedeniyle maaş artışı talep etmesi veya işletmelerin, gelecekteki maliyet artışlarını şimdiden fiyatlarına yansıtması şeklinde ortaya çıkabilir.

Yukarıda belirtilen enflasyon türleri genel bir bakış sunsa da enflasyon genellikle birden fazla faktörün etkileşiminin sonucu olarak ortaya çıkar. Ekonomilerin dinamik doğası gereği, enflasyon talep, arz, parasal ve yapısal unsurların birleşiminden etkilenebilir. Bu etkileşimleri anlamak, enflasyonun temel nedenlerine yönelik etkili ekonomik politikalar geliştirmek ve enflasyonun ekonomi üzerindeki etkilerini hafif-

letmek açısından büyük önem taşır. Enflasyonun bu farklı türlerini anlamak, politika yapımcıların günümüz ekonomilerinin karmaşıklıklarında yol almaları, fiyat istikrarını sağlamaları ve sürdürülebilir büyüme hedeflerine ulaşmaları için gereklidir.

Enflasyonun Çözümünde Uygulanan Politikalar: Daraltıcı Para ve Maliye Politikaları

Enflasyonu düşürmek için geleneksel olarak kullanılan iki farklı politika yaklaşımı, daraltıcı para politikası ve daraltıcı maliye politikasıdır. Bu politikalardan her biri kendine özgü mekanizmalara ve etki kanallarına sahiptirler. Ayrıca, para ve maliye politikalarının etkinlikleri, para-maliye politikaları arasındaki koordinasyona ve ekonomik bağlama göre farklılık gösterebilir (Swamy, 2020) (Gonzalez-Astudillo, 2013).

Daraltıcı para politikası genellikle faiz oranlarını artırmayı veya para arzını azaltmayı içerir; daraltıcı para politikası, likidite koşullarını sıkılaştırarak ve ekonomik büyümeyi azaltarak enflasyonu düşürür. Bu yaklaşım, faiz oranı ayarlamaları yoluyla enflasyonu doğrudan etkilediği için kısa vadede daha etkilidir; ancak uzun vadede ekonomik büyüme üzerindeki etkisi nedeniyle enflasyonu artırabilir (Gonzalez-Astudillo, 2013). Teorik olarak, faiz oranlarını artırmak şeklinde uygulanan daraltıcı para politikalarının toplam talebi azaltarak enflasyonu düşürmesi beklenir ve fakat bu genellikle ekonomik üretimdeki düşüşler pahasına gerçekleşir.

Daraltıcı para politikasının etkisi, enflasyonun arz ya da talep ya da yapısal kaynaklı olup olmadığına göre farklılık gösterebilir. Enflasyonun, talep enflasyonundan kaynaklandığı durumda daraltıcı para politikası genellikle daha etkili olur; çünkü bu politika, yüksek faiz oranlarıyla borçlanmayı ve harcamayı azaltarak ekonomideki aşırı talebi doğrudan hedef alır. Buna karşın, enflasyonun temel nedeni arz şoklarıysa, üretim maliyetlerindeki artışlar fiyatları artıracaktır, daraltıcı para politikası genel talebi azaltarak ekonomik durgunlukları şiddetlendirebilir, hatta kalıcı enflasyona ve daha büyük üretim kayıplarına yol açabilir (Liu, 2013; Liu, 2011; Willems, 2018). Enflasyonun yapısal sorunlardan kaynaklandığı durumlarda

ise daraltıcı para politikası enflasyonu çözemez ve işletmeler ile tüketiciler üzerindeki baskıyı artırarak durumu daha da kötüleştirebilir. Bu, yalnızca talebi dizginlemek yerine, temel sorunlara odaklanan hedefe yönelik mali politikaların gerekliliğini vurgular.

Daraltıcı maliye politikası ise hükümet harcamalarını azaltmayı veya vergileri artırmayı içerir ve bu da toplam talebi azaltarak enflasyonu düşürebilir. Mali harcamaların kesilmesi, maliye politikası sıkı olduğunda daha etkili olabilir; çünkü bu durum, GSYİH büyümesindeki düşüş ve enflasyondaki gerilemeyi daha belirgin hale getirir (Gumata & Ndou, 2017). Maliye politikası açısından, harcama kesintilerinin mi yoksa vergi artışlarının mı daha etkili olduğu konusundaki tartışmalar devam etmektedir. Bazı çalışmalar, harcama kesintilerinin vergi artışlarından daha az daraltıcı olabileceğini ve hatta tüketici ve işletme güvenini artırarak büyümeyi teşvik edebileceğini öne sürmektedir (Gravelle & Hungerford, 2013). Ancak, IMF, harcama kesintilerinin genel olarak daraltıcı olduğunu ve ana akım ekonomik görüşlerle uyumlu olduğunu belirtmiştir (Gravelle & Hungerford, 2013). Ek olarak, dezenflasyonun para arzı ya da faiz oranı kuralları aracılığıyla uygulanması, geçiş dönemi üretim kaybını etkiler; faiz oranı kuralları, daha az maliyetli ve dezenflasyonu daha hızlı gerçekleştiren bir yöntemdir (Ascari & Ropele, 2012). Ayrıca, Sargent and Wallace (1981)'in "hoş olmayan parasal aritmetik" olarak bilinen teorisi, daraltıcı politikaların enflasyonu artırıcı olabileceğini öne sürerek, özellikle reel faiz oranının ekonomik büyüme oranının altında olduğu durumlarda bu politikaların karmaşıklığını vurgular (Bhattacharya & Kudoh, 2001; Bhattacharya & Kudoh, 2002).

Politikaların etkileşimi de önemlidir; örneğin, daraltıcı mali politika eşliğinde uygulanan parasal sıkılaştırma daha etkilidir ki bu durum politika koordinasyonunun ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Kloosterman et al., 2024; Kloosterman et al., 2022).

Gelişmekte Olan Ülkelerde Daraltıcı Para ve Maliye Politikalarının Etkileri

Bir önceki kısımda, daraltıcı para ve maliye

politikalarının talep yönlü politikalar olduğu ve toplam talebi azaltarak enflasyonu düşürmeyi hedeflediği açıklandı. Talep enflasyonu, toplam talep toplam arzı geçtiğinde ortaya çıkar. Borçlanma yoluyla, kamu, firmalar ve tüketiciler gelirlerinden daha fazla mal ve hizmet talep ederler ve talepteki bu artış, merkez bankası ve/veya bankaların para yaratması ile finanse edilir ve haliyle enflasyona yol açar. Bu süreç yüzeysel olarak okunduğunda, talep enflasyonun sebebi para arzındaki artışlardır ve haliyle daraltıcı para ve maliye politikaları yardımıyla süreç tersine çevrilebilir ve enflasyon kontrol edilebilir denebilir. Oysa, bilhassa Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, bütçe açıkları, kamunun ve özel sektörün merkez bankası ve banka kaynaklarından borçlanması da nihayetinde ekonomideki "reel" ve "yapısal sorunlardan" kaynaklanıyor olabilir. Bütçe açıklarının aslında reel ve yapısal problemlerden kaynaklandığı gerçeğini aşağıdaki şekilde açıklayabiliriz:

Aşırı Borçlanma: Birçok durumda, hükümetler veya tüketiciler, reel ekonomide yeterli "gelir" veya "büyüme" olmadığı takdirde borçlanmaya başvurabilirler. Örneğin, düşük verimlilik veya yapısal verimsizlikler nedeniyle ekonomik büyüme zayıfsa, hükümetler mali teşvikler veya altyapı yatırımları için borçlanabilir. Bu anlamda, borçlanma genellikle "arz yönlü bir sınırlamaya" (örneğin, zayıf büyüme veya yetersiz yatırım) tepki olarak ortaya çıkar.

Bütçe Açıkları: Benzer şekilde, hükümetler, "vergi gelirleri" (ekonomik faaliyetleri yansıtan) yeterli olmadığı açık verebilirler. Eğer ekonomi yeterince hızlı büyümüyorsa veya yapısal sorunlar (örneğin, işsizlik) varsa, hükümetler talepleri karşılamak, sosyal ihtiyaçları gidermek veya ekonomiyi stabilize etmek için açık vermek zorunda kalabilirler. Bu bakış açısıyla, bütçe açığı bir "reel yönlü bir sorun" olarak görülebilir: Hükümet, ekonomik zayıflıklara (örneğin, işsizlik, durgunluk veya yatırım eksikliği) yanıt olarak hareket eder ve bu da enflasyona yol açar.

Para Basma: Merkez bankaları, "reel ekonomi" düşük performans gösterdiğinde (örneğin, düşük verimlilik, yüksek işsizlik veya durgunluklar) para basmaya başvurabilir. Parasal genişleme (QE) ve diğer genişlemeci politikalar, genellikle, reel eko-

nomiyi teşvik etmek için talebi artırmayı hedefler. Ayrıca, "Arz yönlü kısıtlamalar" —örneğin, enerji krizleri, tarımsal başarısızlıklar veya savaşlar—genellikle hükümetleri genişlemeci parasal politikalara yöneltir. Bu tür durumlarda enflasyon parasal bir olgu gibi görünebilir, ancak enflasyonu aslında "reel yönlü zayıflıkların" tetiklediği söylenebilir.

Kısaca belirtmek gerekirse, talep enflasyonun kök sebeplerine inildiğinde, problemin özünde yapısal sorunlara bağlı arz yönlü zayıflıklar olduğu görülmektedir. Haliyle enflasyonu kontrol altına almada geleneksel olarak kullanılan daraltıcı para ve maliye politikaları yaklaşımlarının talep çekişli enflasyonun çözümünde de etkili olamayacağını ve hatta problemi daha da büyüteceğini söyleyebiliriz. Şöyle ki, enflasyonu kontrol etmek için Merkez bankaları faiz oranlarını artırdığında, işletmeler için borçlanma maliyeti yükselir. İşletmeler bu ek maliyetleri tüketicilere yansıtarak "maliyet-enflasyonuna" sebep olurlar. Bu şekilde, daraltıcı para politikası enflasyonu daha da kötüleştirebilir. Ayrıca, faiz oranları yükseldiğinde, firmalar bu alanlara yatırım yapmak için borçlanmakta isteksiz hale gelirler. Bu da "temel arz yönlü sorunların" (örneğin düşük verimlilik veya yetersiz üretim kapasitesi) çözülmeden kalmasına, hatta kötüleşmesine yol açabilir ve bu da "kalıcı enflasyona" neden olabilir. Temel sorunun "arz yönlü" olduğu durumlarda, daraltıcı politikalar genel ekonomik büyümeyi yavaşlatabilir ve ekonomiyi durgunluğa veya durgunlukla birlikte enflasyona sürükleyebilir. Son yıllarda COVID-19 ve jeopolitik gerilimler nedeniyle ortaya çıkan tedarik zinciri aksaklıkları enflasyona neden oldu. Birçok durumda faiz oranlarının yükseltilmesi bu sorunu çözmedi, çünkü enflasyon esasen "arz yönlü aksaklıklardan" (örneğin nakliye darboğazları, iş gücü yetersizlikleri ve emtia fiyatlarındaki artışlar) kaynaklanmaktadır.

Özetle, enflasyon "yapısal ve arz yönlü sorunlardan" kaynaklanıyorsa, "daraltıcı politikalar" uygulamak hastalığı değil, sadece semptomları tedavi etmek gibidir. Arz yönlü ve yapısal sorunları (yatırım, yenilik veya verginin tabana yayılması gibi) çözmek yerine, daraltıcı para ve maliye politikası sadece talebi azaltarak büyümeyi yavaşlatır ve ancak kısa dönemde enflasyonda bir azalmaya yol açsa da gerçek sorunları

çözmez. En kötü senaryoda, bu yaklaşım "artan maliyetler", "daha yavaş büyüme" ve "kalıcı enflasyon" ile sonuçlanabilir—bu da enflasyonist ortamı daha da kötüleştirir.

2.2. Ampirik Literatür Taraması: Enflasyonun Nedenleri

Ampirik literatürde, enflasyonun belirleyenlerine yönelik çok sayıda çalışma yer almaktadır. Ampirik literatürdeki çalışmaların bulgularını, enflasyonun nedenlerine ilişkin yapmış olduğumuz sınıflandırmada olduğu gibi, üç alt başlık altında incelemek mümkündür. Bunlar enflasyonun arz yönlü belirleyenleri, enflasyonun talep yönlü belirleyenleri ve arz-talep etkileşiminin enflasyon üzerindeki etkileri olarak sıralanabilir.

Enflasyonun Arz Yönlü Belirleyenleri

Gelişmekte olan ekonomilerde arz yönlü enflasyona yol açan faktörler; petrol fiyatları, işgücü piyasası dinamikleri, teknolojik gelişmeler, para politikaları, dışsal ekonomik koşullar ve gelir dağılımı eşitsizlikleri olarak sıralanabilir. Bu faktörler, gelişmekte olan ülkelere özgü yapısal ve kurumsal zorluklarla da birleştiğinde sıklıkla daha da şiddetlenen enflasyonist baskılara, karmaşık etkileşimlere neden olmaktadır. Ampirik literatürde yer alan enflasyonun arz yönlü belirleyenlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

Petrol şokları, Euro Bölgesi'ndeki arz kaynaklı enflasyonun önemli sebebidir (Pasimeni, 2022; Shapiro, 2022). Zebo vd., (2024), gelişmekte olan ekonomilerde, özellikle Güney Asya gibi bölgelerde, petrol fiyatlarındaki dalgalanmaların doğrudan ulaşım ve üretim maliyetlerini etkileyerek çeşitli sektörlerde geniş çaplı fiyat artışlarına yol açtığını belirtmektedir. Benzer şekilde, Odojoma vd., (2023), enerji fiyatlarındaki değişiklikleri, özellikle petrol fiyatlarını, Nijerya gibi ülkelerde enflasyonist baskılara katkıda bulunan arz yönlü şoklar olarak tanımlamışlardır.

Küresel tedarik zincirlerindeki aksaklıklar, arz yönlü enflasyonu arttıran en önemli faktörlerden bir tanesidir. Bu durum, özellikle yüksek ithalat içeriğine sahip

sektörlerde, üretici fiyatlarının artmasına neden olabilir (Pasimeni, 2022).

Üretim kapasitesine ilişkin arz yönlü kısıtlamalar da enflasyona yol açabilir. Talebin mevcut kapasiteyi aşması durumunda, işgücü piyasası koşullarından bağımsız olarak enflasyonist baskılar oluşabilir (Arestis & Sawyer, 2005).

Enflasyon üzerinde etkili olan bir diğer faktör, **işgücü piyasası dinamikleridir**. Şöyle ki, sıkı işgücü piyasaları, çalışanların daha yüksek ücret talep etmesiyle talep çekişli enflasyona yol açabilirken, sürekli ücret artışları maliyet itmeli enflasyona yol açabilir (Zebo et al., 2024). Ayrıca, reel ücret katılıkları ve gelir dağılımı dengesizlikleri de enflasyonu körükleyebilir (Razmi, 2023).

Arz yönlü enflasyonu etkileyen en önemli değişkenlerden bir tanesi de **verimlilik artışlarıdır**. Bir yandan verimlilik ve üretkenlik artışları enflasyonist baskıları azaltma potansiyeline sahiptir ve haliyle enflasyonun düşmesine yardımcı olabilir. Ancak, teknolojinin enflasyon üzerindeki etkisi, onun ekonomik sisteme entegrasyonu ve uygulanma şekline bağlıdır (Zebo et al., 2024).

Arz yönlü enflasyonu etkileyen bir diğer faktör, **uluslararası ekonomik koşullardır**. Döviz kuru dalgalanmaları ve uluslararası ticaret dinamikleri, enflasyonu önemli ölçüde etkiler. Döviz kuru geçiş etkileri, ithal enflasyona yol açarak iç fiyat seviyelerini etkileyebilir (Ha et al., 2019). İthalat ve küreselleşme, enflasyon seviyelerini etkileyebilir; ithalat bazen küresel düzeyde enflasyonu azaltırken, geliştirmekte olan ülkelerdeki belirli gelir gruplarında enflasyonu artırabilir (Bhatti et al., 2021).

Yapısal sorunlar, kötü yönetim, politika uygulama zorlukları ve kurumsal verimsizlikler, enflasyonist baskılara katkıda bulunan diğer faktörlerdir. Bu faktörler, arz tarafı şoklarının etkilerini şiddetlendirebilir ve etkili enflasyon yönetimini engelleyebilir (Odojoma vd., 2023). Gelir dağılımı dengesizlikleri ve sektörel etkileşimlerde önemlidir, çünkü bunlar, fiyat artışı ve endeksleme gibi mekanizmalar aracılığıyla sürdürülen enflasyonist baskılara yol açabilir (Martins &

Skott, 2021).

Gelir eşitsizliği, para politikasının etkinliğini banka kredi faiz oranları üzerinden önemli ölçüde azaltabilir. Örneğin, gelir eşitsizliğindeki artış, para politikasının tüketici ve konut kredisi kredi faiz oranlarına aktarımı ve faiz oranlarına aktarımını engellemektedir (Domonkos ve diğerleri, 2023). Sıkı para politikası, kısmen artan faiz ve kar gelirleri nedeniyle gelir ve varlık eşitsizliğini genişletme eğilimindedir (Li, 2023).

Bu faktörler, geliştirmekte olan ekonomilerde arz yönlü enflasyonunu anlamada merkezi bir rol oynasa da daha geniş ekonomik bağlamı göz önünde bulundurmak önemlidir. Örneğin, talep yönlü faktörler ve arz-talep yönlü faktörler arasındaki etkileşim, enflasyon dinamiklerini karmaşıktırabilir, tıpkı küresel ekonomik eğilimlerin ve finansal küreselleşmenin etkisi gibi. Ayrıca, enflasyona yönelik politika yanıtlarının etkinliği, farklı ülkelerdeki siyasi kurumların kalitesine ve merkez bankası bağımsızlığının derecesine göre önemli ölçüde değişebilir (Bhatti et al., 2021).

Enflasyonun Talep Yönlü Belirleyicileri

Geliştirmekte olan ekonomilerde talep yönlü enflasyon, para politikası, döviz kuru, maliye politikası ve dışsal ekonomik koşullar gibi çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörler, geliştirmekte olan ülkelere özgü yapısal ve kurumsal zorluklarla daha da kötüleşen enflasyonist baskıları şekillendiren karmaşık yollarla etkileşir. Aşağıdaki bölümlerde bu ana faktörler detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Enflasyona yönelik paracı yaklaşım, geliştirmekte olan ülkelerde enflasyonu yönlendiren en önemli faktörün para arzı olduğunu, parasal taban ve beklenen enflasyondaki artışların, enflasyonist baskılara yol açacağını belirtir (Darrat & Arize, 1990). Nijerya’da, örneğin, para politikası enflasyonun önemli bir belirleyicisidir ve para arzındaki değişiklikler doğrudan enflasyon oranlarını etkiler (Odojoma vd., 203). Para arzı ile enflasyon arasındaki ilişki, Batı Afrika ülkelerinde de belirgindir ve para arzı, uzun vadeli enflasyon oranlarını önemli ölçüde etkiler (Oladipo et al., 2013). Talep kaynaklı enflasyon, para politikası değişimlerine duyarlıdır. Sıkılaştırıcı para politikası,

tüketici harcamalarını ve yatırımları azaltarak talep kaynaklı enflasyonu düşürebilir (Fırat, 2023; Shapiro, 2022).

Döviz kuru dalgalanmaları, geliştirmekte olan ekonomilerde enflasyonun en önemli nedenlerinden bir tanesidir. Yerel paraların değer kaybı, ithalat fiyatlarını artırabilir ve bu da yurtiçi enflasyonu körükler (Darrat & Arize, 1990) (Oladipo et al., 2013). Kia (2009), İran’da, döviz kuru artışlarının fiyatların artmasına yol açtığını ve döviz kuru hareketlerinin enflasyon üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Döviz kuru değişikliklerinin enflasyona geçiş etkisi, gelişen piyasalar ve geliştirmekte olan ekonomiler arasındaki enflasyon oranlarının senkronizasyonunda görülen önemli bir faktördür (Ha et al., 2019).

Maliye politikası, **hükümet harcamaları ve bütçe açıkları** da enflasyonu etkilemede önemli rol oynayan talep yönlü faktörlerdendir. Kia (2009), maliye politikasının İran’da enflasyonla mücadelede etkili olduğunu ve enflasyonist baskıları yönetmede önemli rol oynadığını göstermiştir. Nijerya’da, maliye politikası, para politikası ile enflasyonun önemli bir itici gücüdür ve hükümet harcamaları, enflasyon beklentilerini ve sürekliliğini etkiler (Odojoma vd., 2023).

Küreselleşme ve uluslararası ekonomik koşullar da geliştirmekte olan ülkelere enflasyonu etkiler. Dışsal üretim açıkları ve küreselleşme, özellikle düşük gelirli ülkelerde enflasyon seviyelerini artırabilir (Bhatti et al., 2021). İthalat fiyatları ve dış fiyat seviyeleri, Batı Afrika ülkelerinde enflasyonun önemli belirleyicileridir ve dışsal ekonomik koşulların iç enflasyon oranları üzerindeki etkisini gösterir (Oladipo et al., 2013).

Bu faktörler, geliştirmekte olan ekonomilerde talep tarafı enflasyonunu yönlendiren başlıca unsurlar olarak öne çıkarken, daha geniş ekonomik bağlamı da göz önünde bulundurmak önemlidir. Yapısal enflasyon, büyüme ve kalkınmanın kaçınılmaz bir sonucu olarak sıkça görülse de bir rol oynayabilir. Ayrıca, talep ve arz tarafı güçlerinin etkileşimi ile enflasyon hedefleme gibi makroekonomik politikaların etkisi, bu ekonomilerdeki enflasyon dinamiklerini etkileyebilir (Nell, 2023) (Martins & Skott, 2021). Bu karmaşık etkileşimleri anlamak, geliştirmekte olan ül-

kelerde etkili enflasyon yönetimi ve politika formülasyonu için kritik öneme sahiptir.

Enflasyonun Arz ve Talep Yönlü Faktörleri Arasındaki İlişkiler

Enflasyonun arz ve talep yönlü faktörleri arasındaki etkileşimler, farklı bölgeler ve dönemler boyunca yapılan çeşitli çalışmalarla ortaya konulduğu gibi, enflasyonun büyüklüğünü ve kalıcılığını etkileyerek enflasyonist ortamın şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Bu etkileşimler karmaşıktır ve farklı ekonomik bağlamlar ve zaman dilimlerinde değişiklik gösterir. Arz yönlü faktörler, tedarik zincirindeki aksaklıklar ve enerji fiyatlarındaki değişiklikler gibi unsurlar, özellikle enerji ve gıda gibi yüksek ithalat içeriğine sahip sektörlerde, ani ve belirgin enflasyonist baskılara yol açar. Örneğin, Euro Bölgesi’nde enerji ve gıda fiyatları manşet enflasyonun önemli bir kısmını oluştururken (Pasimeni, 2022), Amerika Birleşik Devletleri’nde arz kaynaklı enflasyon, gıda ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmalarla yakından ilişkilidir. Petrol arzı şokları, arz kaynaklı katkıyı artırırken talep kaynaklı bileşeni azaltmaktadır (Shapiro, 2022). Buna karşın, tüketici harcamaları ve para politikası gibi talep tarafı faktörler enflasyonu daha kademeli olarak etkiler. Bu faktörlerin etkileşimi karmaşıktır. Örneğin, Euro Bölgesi’nde son enflasyon artışı, genişlemeci talep koşulları ve küresel enerji fiyatı şoklarıyla sıkışan arz koşullarının birleşimiyle tetiklenmiştir (Eickmeier & Hofmann, 2023). Bu çift yönlü etki, etkili politika tepkilerinin her iki tarafı da dikkate alması gerektiğini göstermektedir. Örneğin, tedarik zinciri sorunlarının çözülmesi, sadece talebi soğutmaktan daha acil bir öncelik olabilir (Pasimeni, 2022). Bu dinamiklerin anlaşılması, etkili ekonomik politikalar tasarlamak için kritik öneme sahiptir. Aşağıda, bu faktörlerin enflasyonu nasıl etkilediğine dair temel noktalar ele alınmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, araştırmacılar ve politika yapımcıları, enflasyonun hem talep ve hem de arz yönlü faktörlerden kaynaklandığını belirtmektedirler. Mahedy ve Shapiro (2017), Shapiro (2022), Shapiro (2024) enflasyonu arz ve talep tabanlı bileşenlere ayırmak için bir yöntem geliştirmişlerdir. Bu yöntem basit mikroekonomi teorisine dayanmaktadır:

Talepteki kaymalar, yukarı eğimli arz eğrisi boyunca hem fiyatları hem de miktarları aynı yönde hareket ettirir, yani talep arttıkça fiyatlar yükselir. Arzda-ki kaymalar ise aşağı eğimli talep eğrisi boyunca fiyatları ve miktarları zıt yönlerde hareket ettirir, yani arz azaldığında fiyatlar yükselir. Yazar bu yöntemi kullanarak analizini, tüketici fiyat endeksinde yer alan 100'den fazla mal ve hizmet için fiyatların talep değişikliği nedeniyle hareket ettiği durumları, arz değişikliği nedeniyle hareket ettiği durumlardan ayırıyor. Talep odaklı kategoriler, bir ay içinde fiyatlarıdaki beklenmedik değişimin miktardaki beklenmedik değişimle aynı yönde hareket ettiği kategoriler olarak tanımlanır; arz odaklı kategoriler ise fiyat ve miktardaki beklenmedik değişimlerin zıt yönlerde hareket ettiği kategoriler olarak tanımlanır.

Shapiro (2022), bu yöntemi kullanarak, pandemi- de enflasyonu etkileyen arz ve talep yönlü faktörleri incelemiştir. Sonuçta, arz tabanlı faktörlerin mevcut 12 aylık tüketici enflasyonu ile pandemi öncesi enflasyon seviyeleri arasındaki farkın yaklaşık yarısını açıklamakta olduğunu, bu etkilerin son dönemde daha da arttığını bulmuştur. Talep tabanlı faktörleri ise farkın yaklaşık üçte birinden sorumlu olup, bu etkilerin son dönemde azaldığı gözlemlenmektedir. Geriye kalan kısmı ise kesin olarak arz veya talep faktörleriyle ilişkilendirilemeyen unsurlardan kaynaklanmaktadır. Arz faktörlerinin büyük etkisi, iş gücü kıtlığı, üretim kısıtlamaları ve nakliye gecikmeleri çözülene kadar enflasyonist baskıların tamamen sona ermeyeceğini göstermektedir. Arz kesintilerinin bu yıl hafiflemesi bekleniyor olsa da bu sonucun gerçekleşmesi oldukça belirsizdir. Çalışma, arzla ilgili sorunların süregelmesinin düşük büyüme riskini artırarak enflasyon seviyelerinin yükselmesine yol açabileceğini göstermiştir.

Benzer bir çalışmada Shapiro (2024), enflasyona talep tabanlı katkıların resesyon dönemlerinde azaldığını, arz tabanlı katkıların ise gıda ve enerji fiyatlarını takip ettiğini belirtmektedir. Çalışma, para politikasının sıkılaştırılmasının talep tabanlı enflasyonu azalttığını ancak arz tabanlı katkıları etkilemediğini göstermektedir. Shapiro (2024), petrol arz şokları gibi dışsal şokların enflasyon bileşenleri üzerindeki etkisinin büyük olduğunu ve bu şokların arz ve talep katkılarına

farklı etkileri olabileceğini belirtmektedir.

Benzer yöntemi uygulayan Mahedy ve Shapiro (2024), Amerikan çekirdek tüketici (PCE) enflasyonunun sürekli düşük seviyelerde kalmasını, özellikle 2012 Nisan ayından bu yana %2 hedefinin altında kalmasını incelemektedir. Analiz sonuçları, işgücü piyasasındaki iyileşmelere rağmen enflasyonun düşük kalmasında sağlık hizmetlerinin önemli bir rol oynadığı göstermiş ve yazarlar bunun sağlık hizmetlerine yönelik ödeme artışlarındaki yasal düzenlemelerden kaynaklandığı vurgulamışlardır. Yazarlar, döngüsel ve döngüsel olmayan enflasyon arasındaki dinamikleri de analiz etmişlerdir. Döngüsel enflasyonun resesyon öncesi seviyelere dönerken, özellikle sağlık alanında döngüsel olmayan enflasyonun azalmaya devam ettiğini bulmuşlardır. Bu analiz, çekirdek PCE enflasyonunun yakın gelecekte düşük seviyelerde kalabileceğini, çünkü döngüsel olmayan enflasyonun, özellikle sağlık alanında, belirlenen seviyelere ulaşmasının pek olası olmadığını göstermektedir.

Shapiro (2022)'nin yöntemini kullanarak yaptıkları analizlerinde Melih ve Hao (2023), enflasyon dinamiklerinin hem talep hem de arz yönlü faktörlerinden etkilendiğini ve 2021'deki ilk enflasyon artışında talep yönlü faktörlerin önemli katkıda bulunduğunu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışma, arz yönlü faktörlerin 2022'nin ilk çeyreğinden itibaren daha belirgin hale geldiğini ve bu açıdan ülkeler arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir. Sonuçlar, arz kaynaklı enflasyonun petrol şoklarına ve tedarik zinciri baskılarına daha duyarlı olduğunu, talep kaynaklı enflasyonun ise para politikası şoklarına daha fazla tepki verdiğini gösteriyor. Ayrıca, çalışma, pandemi sonrası dönemde enflasyon dinamiklerini anlamak ve politika yapımını iyileştirmek için değerli bilgiler sunmaktadır. 32 gelişmiş ve gelişmekte olan piyasa ekonomisinde enflasyonun talep ve arz bileşenlerine ayrıştırılması üzerine yapılan bu çalışma, çeyreklik para politikası şokları kullanarak çapraz ülke analizi yapıyor. Araştırma, 2021'den bu yana yaşanan enflasyon artışının yalnızca arz tarafı faktörlerle açıklanamayacağını, talep tarafı faktörlerin başlangıçta önemli katkı sağladığını gösteriyor.

Benzer bir çalışmada, Melih Can Fırat (2023), Shapiro (2022) modelini izleyerek 32 ülke için talep ve arz kaynaklı enflasyon serilerini oluşturmuştur. Çalışma, 2008 küresel finansal krizi ve 2021'den bu yana yaşanan enflasyon artışı gibi kritik dönemlerde küresel eğilimleri ve ülkeye özgü farklılıkları incelemektedir. Sonuçlar, arz kaynaklı enflasyonun petrol şokları ve tedarik zinciri baskılarına daha duyarlı olduğunu, talep kaynaklı enflasyonun ise para politikası şoklarına daha fazla tepki verdiğini gösteriyor. Bu sonuçlar, politika tasarımı önemli etkiler yaratabilecek daha dik bir Phillips eğrisini gösteriyor.

Banbura vd., (2023), COVID-19 sonrası toparlanma sürecinde Euro Bölgesi'nde çekirdek enflasyonu etkileyen faktörleri araştırmaktadır. Enflasyon dinamiklerinin karmaşıklığını ele almak için yenilikçi bir tanımlama yöntemi önermektedir. Çalışmada, geniş bir arz ve talep şoku yelpazesi üzerine odaklanılmış ve Bayesian VAR modeli oluşturulmuştur. Çalışmanın bulgularına göre, çekirdek enflasyon özellikle gaz ve petrol fiyatı şokları ve küresel tedarik zinciri darboğazlarından etkilenmektedir; 2021 başından Mart 2023'e kadar enerjiye bağlı şoklar çekirdek enflasyondaki artışın yaklaşık dörtte birini açıklamaktadır. Bulgular ayrıca, politika yapımcıların belirli şokların enflasyon üzerindeki etkisini abartmamaları için daha kapsamlı bir modele ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu modelin gelecekte elektrik fiyatları ve yeşil enerji geçişleriyle ilgili şokları ele alacak şekilde uyarlanabileceği de belirtilmektedir.

Hobijin (2020), ABD'de enflasyonun arz yönlü kökenlerini araştırdığı makalesinde, önceki çalışmalardan farklı olarak, enflasyon dinamiklerini büyüme muhasebesi teknikleri ile anlamaya çalışmaktadır. Çalışma, ithalat fiyat enflasyonunun, ithalatın kişisel tüketici harcamalarının sadece onda birini oluşturmalarına rağmen enflasyon dalgalanmalarının %45'ini oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca, Phillips eğrisinin ortadan kaybolmasının, son ekonomik dalgalanmaların pozitif korelasyonlu talep ve arz şoklarından etkilendiğini ve bunun teorik modeller ve politika anlayışı için zorluklar yarattığını belirtiyor.

Adjemian vd., (2023), 2021 ortasından itibaren

ABD'de gıda fiyatları, pandemi ile ilgili tedarik zinciri ve işgücü sıkıntıları, artan nakliye maliyetleri ve ücretler, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali nedeniyle oluşan gıda emtia ve gübre şokları gibi arz ve talep faktörleri nedeniyle son yılların en hızlı artışını kaydettiğini belirtmiştir. Çalışma, yurtiçi gıda fiyatlarının seyrini arz veya talep odaklı faktörler olarak ayırtmaktadır. Arz faktörleri fiyat değişimlerinin çoğunu açıklasa da talep faktörleri -özellikle para arzı- son dönemdeki gıda fiyat artışları ile tarihsel eğilimlere göre daha güçlü bir korelasyon göstermiştir. Çalışma, bu eğilim değişikliğinin gıda fiyat enflasyonu dinamiklerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Chang vd., (2023), çalışmalarında, ABD'de COVID-19 resesyonu ve sonrası toparlanmanın hem talep hem de arz şoklarından etkilendiğini, bu yapısal şokların katkılarını anlamak, ekonomik koşulları daha iyi analiz etmek için önemli olduğunu belirtmektedirler. Analiz sonuçlarına göre, politika yapımcıların ekonomik zorlukları ele alırken hem talep hem de arz faktörlerini dikkate almaları gerektiğini göstermiştir. Çalışma, ekonomik dinamiklerin karmaşıklığını ve ekonomiyi etkileyen çeşitli şoklar arasındaki etkileşimi de öne çıkarmaktadır.

Pasimeni (2022), Euro Bölgesi'ndeki enflasyon eğilimlerinde talep genişlemesi ve arz yönlü aksaklıkların rolünü incelemiştir. Yazar, tüketici fiyat enflasyonunun çoğunlukla enerji ve gıda gibi ürünlerden kaynaklandığını, bu unsurların toplam enflasyonun yaklaşık dörtte üçünü oluşturduğu belirtilmektedir. Çalışma, enflasyonun yaklaşık %80'inin, arz tabanlı faktörlerden kaynaklandığını göstermektedir. Bulgular, arz yönlü sorunların çözümünün talebi soğutmaktan daha kritik olabileceğini ve ülkelere özgü arz-talep farklılıklarının para politikasının etkinliğini etkileyebileceğini ortaya koymaktadır.

Celasun vd., (2022), 2021'deki ekonomik toparlanma ve enflasyon üzerindeki tedarik kısıtlarının etkisini incelemektedir. Yazarlar, Euro Bölgesi'nde, tedarik darboğazları olmasaydı imalat üretiminin ve GSYİH'nin sırasıyla %6 ve %2 daha yüksek olabileceği ulaşmışlardır. Çalışma, farklılaştırılmış girdilere bağımlı sektörlerin, özellikle otomotiv endüstrisinin daha büyük zorluklarla karşılaştığını,

ayrıca, küresel kapanmaların tedarik şoklarının %40'ını oluşturduğunu ve Omicron varyantının etkisiyle aksaklıkların 2023'e kadar devam etmesinin beklendiğini belirtmektedirler.

Eickmeier ve Hofmann (2023), ABD ve Euro Bölgesi'ndeki talep ve arz koşullarını yapısal bir faktör modeliyle tahmin ederek son beş on yıldaki talep ve arz eğilimlerinin evrimini analiz etmektedirler. 2021

ortasından bu yana enflasyon artışının olağanüstü genişletici talep koşulları ve sıkı arz koşullarının bir kombinasyonu ile yönlendirildiği görülmüştür. Euro Bölgesi'nde, enerji fiyat şoklarına daha yüksek maruziyet nedeniyle arzın daha büyük bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Çalışma, sıkı para politikası ve finansal koşulların hem talep hem de arz koşullarını yavaşlattığını göstermektedir.

03.

Enflasyonla Mücadelede Ülke Örnekleri

Bu bölümde, enflasyonla mücadelede gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tecrübelerine odaklanılacaktır. Bu çerçevede, Türkiye dahil toplam 12 ülkenin makroekonomik performansları; gayrisafi yurtiçi hasıla, kişi başına gayrisafi yurtiçi hasıla, büyüme oranı, cari işlemler açığı, döviz kuru, dış borç ve enflasyon oranı gibi istatistiki bilgiler yardımıyla analiz edilecektir. Bu ülkeler sırasıyla Brezilya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Almanya, Arjantin, Endo-

nezya, Rusya, Hindistan, Çin, Meksika, Güney Kore ve Türkiye'dir. Ayrıca, analize konu ülkelerin makroekonomik performans değişkenlerine ek olarak, gayrisafi yurtiçi hasılanın sektörel dağılımı ve uyguladıkları kur rejimlerine ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Her bir ülkenin makroekonomik performansının incelenmesinin ardından, bu ülkelerde enflasyonu çözmek için uygulanan politikalar ve bu politikaların etkinliği detaylı olarak ele alınmıştır.

3.1. Teorik Literatür Taraması: Enflasyonun Nedenleri ve Politikaların Etkinliği

Brezilya, resmi adı ile Brezilya Federatif Cumhuriyeti, yaklaşık 8,5 milyon km² yüzölçümü ile dünyada 5. sırada ve 203 milyon nüfusu ile 7. sırada yer alır. Etnik profili oldukça çeşitli ve karma bir yapıda olan Brezilya, resmi dili Portekizce olan tek Güney Amerika ülkesidir.

Makroekonomik Profil

Tablo 1'de Brezilya'nın güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 1. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Brezilya

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GSYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
2,173,670 milyon USD (Dünya sıralaması: 10)	9,673 USD (Dünya sıralaması: 83)	%2.91	-30,828	5,71 Brezilya reali (BRL)	732,642.64	%4,59

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Brezilya'nın 2023 yılında toplam GSYİH'si 2,173,670 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise yaklaşık 18,554 USD olup, bu değer Brezilya'nın yaşam maliyetlerini dikkate alarak SAGP yöntemine göre hesaplanmıştır. Son 20 yılda Brezilya, ekonomik büyüme açısından dönem dönem dalgalanmalar yaşamış, ancak genel olarak artış trendini korumuştur.

Büyüme Oranı: 2023 yılında %2,91 oranında bir büyüme kaydedilmiştir. Brezilya ekonomisi son yıllarda büyüme oranlarında dalgalanmalar göstermiştir; özellikle 2008 finansal krizi ve COVID-19 salgını döneminde daralmalar yaşanmış ancak toparlanma süreçleri takip etmiştir.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Brezilya ekonomisinde hizmet sektörü başı çekmektedir ve GSYİH'nın yaklaşık %60'ını oluşturmaktadır. Tarım sektörü ise önemli bir ihracat kalemi olan soya, kahve ve et ürünleri ile ülkenin önde gelen gelir kaynakları arasındadır. İmalat sektörü de otomotiv ve çelik üretimi gibi sanayi kollarında önemli bir paya sahiptir.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında -30,828 milyon USD olarak

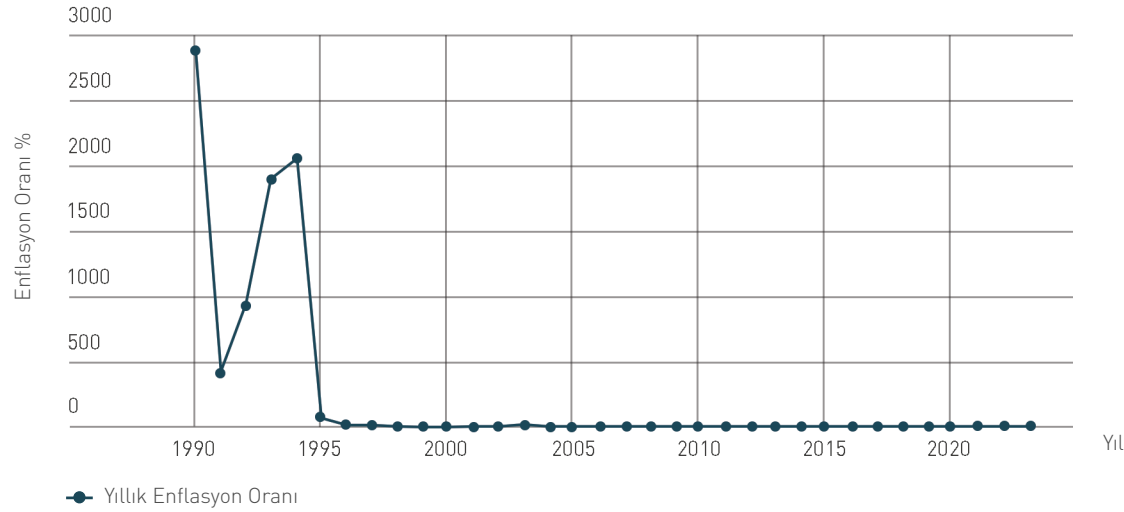
kaydedilen cari hesap açığı, Brezilya'nın ihracat ve ithalat dengesinde yaşadığı dış ticaret açığını yansıtmaktadır. En temel sebeplerden biri, enerji ve sanayi ürünleri ithalatına duyulan yüksek bağımlılıktır.

Kur Rejimi: Brezilya, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamaktadır. Merkez Bankası gerektiğinde döviz piyasalarına müdahale etmekle birlikte, genel olarak piyasadaki arz-talep dengesi doğrultusunda BRL'nin değerini belirlemektedir.

Dış Borç: 2023 yılında dış borç miktarı 732,642.64 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Brezilya'nın dış borçları, kamu ve özel sektör arasında dengeli bir dağılıma sahiptir. Dış borç yükü yıllar içinde artış göstermiştir; genellikle ticaret ve yatırım finansmanları için kullanılmaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla tüketici fiyatlarına göre yıllık enflasyon oranı %4,59'dur. Brezilya'da enflasyon geçmişte yüksek seviyelerde seyrederken, son yıllarda Merkez Bankası'nın uyguladığı enflasyon hedeflemesi politikaları ile kontrol altında tutulmaktadır. Çekirdek enflasyon ise enerji ve yiyecek fiyatlarındaki dalgalanmaları dışarıda bırakarak genel trendi yansıtmaktadır. Yatırım finansmanları için kullanılmaktadır.

Brezilya Yıllık Enflasyon Oranı 1990 - 2023

Grafikte, Brezilya'nın yıllık enflasyon oranlarının 1990'dan 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1990'ların başında enflasyon oranı %2947 gibi aşırı yüksek bir seviyede iken, birkaç yıl içerisinde hızlı bir düşüş gözlemlenmiştir. Bu yüksek enflasyon oranları, Brezilya'nın o dönem yaşadığı hiperenflasyon krizinin bir göstergesidir. 1994 yılında Brezilya, yeni bir ekonomik plan olan "Real Plan" ile enflasyonu kontrol altına almak için önemli adımlar atmış ve bu plan enflasyonu düşürmede başarılı olmuştur. 1995'ten itibaren enflasyon oranları göreceli olarak stabil hale gelmiştir ve yıllık ortalama %3-10 aralığında kalmıştır. Bu dönemde Brezilya Merkez Bankası, enflasyon hedefleme politikasını benimseyerek enflasyon oranlarını kontrol altında tutmayı başarmıştır. 2000'li yıllarda da düşük enflasyon oranları korunmuş, ancak özellikle 2015'te %9 seviyelerine çıkan bir dalgalanma yaşanmıştır. Bu artış, Brezilya'nın ekonomik durgunluk yaşadığı ve dış etkenlere karşı hassas olduğu bir dönemi işaret etmektedir. COVID-19 pandemisi döneminde Brezilya'da enflasyon oranları tekrar yükselme eğilimine girmiştir. Pandemiye bağlı arz zinciri kesintileri, küresel ticaretteki dalgalanmalar ve artan maliyetler, bu yükselişte etkili olmuştur. Ayrıca, siyasi istikrarsızlık ve sosyal harcamalardaki artışlar da enflasyonu tetikleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bu olumsuz sonuçlar, Brezilya'nın enflasyonla mücadele politikalarında bazı değişikliklere yol açmıştır. Özellikle 2021 yılında Merkez Bankası'nın bağımsızlığının güçlendirilmesi ve faiz oranlarının artırılması, daha etkili bir para politikası yürütme çabalarının bir sonucudur. Ayrıca, hükümet,

enflasyonist baskıları azaltmak amacıyla belirli sektörler için teşvikler ve sübvansiyonlar uygulamıştır. Enerji fiyatlarındaki artışları kontrol altına almak için elektrik ve yakıt fiyatlarına yönelik geçici düzenlemeler yapılmıştır.

Enflasyonla mücadelede Brezilya ağırlıklı olarak talep yönlü politikalara odaklanmıştır. Bu doğrultuda, enflasyonu kontrol altına almak için hem para politikası hem de maliye politikası birlikte kullanılmıştır. Merkez Bankası, faiz oranlarını artırarak tüketici talebini düşürmeye ve para arzını sınırlamaya yönelik adımlar atmıştır. Bu politika, özellikle talep kaynaklı enflasyon baskılarının azaltılmasına yardımcı olmuştur. Aynı zamanda, hükümet bütçe açıklarını azaltmak amacıyla mali disipline önem vermiş, böylece enflasyon üzerinde daha fazla baskı oluşmasını engellemiştir.

Bugün için arz yönlü politikalar Brezilya'da ciddi bir alternatif olarak değerlendirilmektedir. Ülkede mal ve hizmet arzını artırmaya yönelik bazı önlemler alınmış ve üretim maliyetlerini azaltıcı politikalar üzerinde durulmaktadır. Bu kapsamda, enerji sübvansiyonları, tarım ve sanayi sektörlerine yönelik vergi indirimleri gibi maliyet düşürücü unsurlar önceliklendirilmektedir. Böylece, üretim maliyetlerinin azaltılması ve iç piyasada arzın artırılmasıyla enflasyonist baskıların hafifletilmesi hedeflenmektedir. Arz yönlü politikalar kapsamında, özellikle enerji fiyatlarının dengelenmesi ve belirli sektörler için devlet teşvikleri verilmesi gibi enstrümanlar devreye sokulmuştur. Üretim

maliyetlerini düşürmeye yönelik adımlar, enflasyonun kontrol altına alınmasına yardımcı olmuştur. Ülke içinde enerji fiyatlarındaki artışları sınırlamak adına sübvansiyonlar uygulanmış, ayrıca tarım ve sanayi sektörlerinde üretimi teşvik edici vergi indirimleri sağlanmıştır. Bu politikalar, pandemi sonrası dönemde tedarik zincirlerinde yaşanan aksaklıkların etkilerini azaltmayı amaçlamıştır.

Son yıllarda, enflasyon tekrar yükselme eğilimi

göstermiş olsa da 2023 itibarıyla %4,59 seviyelerine düşmüştür. Bu, Brezilya'nın geçmişte yaşadığı yüksek enflasyon sorunlarına kıyasla daha kontrollü bir enflasyon oranı olduğunu göstermektedir. Ancak, bu oran yine de Brezilya Merkez Bankası'nın uzun vadeli hedeflerinin üzerindedir. Sonuç olarak, grafik, Brezilya'nın hiperenflasyon krizinden istikrarlı enflasyon hedeflemeye geçiş sürecini ve bu süreçte alınan ekonomik önlemlerin etkisini ortaya koymaktadır.

3.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri (ABD), yaklaşık 9,8 milyon km² yüzölçümü ile dünyanın en büyük dördüncü ülkesi olup 331 milyon nüfusu ile dünyanın en kalabalık üçüncü ülkesidir. Etnik açıdan son derece çeşitli bir yapıya sahip olan ABD, resmi bir dili olmamakla birlikte, en yaygın olarak konuşulan dil İngilizcedir. Federal bir cumhuriyet olan ABD, 50 eyalet ve bir federal bölgeden oluşmaktadır.

Makroekonomik Profil

Tablo 2'de ABD'nin güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 2. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: ABD

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GSYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
25,420,000 milyon USD (Dünya sıralaması: 1)	80,035 USD (Dünya sıralaması: 6)	%2.54	-900,000	1 USD	30,575,000	%4.12

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>

* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Amerika Birleşik Devletleri'nin 2023 yılında toplam GSYİH'si yaklaşık 25,420,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise SAGP (Satın Alma Gücü Paritesi) yöntemi-ne göre yaklaşık 80,035 USD olup, bu değer ABD'yi kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında ilk 10 içinde konumlandırmaktadır. Son 20 yılda ABD, güçlü bir ekonomik büyüme trendi yakalamış ancak 2008 finansal krizi ve COVID-19 pandemisi gibi dönemsel krizlerde daralmalar yaşamıştır. Buna rağmen, ülke ekonomisi genel olarak istikrarlı bir büyüme

performansı sergilemiştir.

Büyüme Oranı: 2023 yılında ABD ekonomisi %2.54 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Son yıllarda ABD büyüme oranlarında dalgalanmalar yaşamış, ancak genel olarak pozitif bir büyüme trendi sürdürmüştür. Özellikle pandemi sonrası dönemde, ABD ekonomisi toparlanma sürecine girmiş ve büyüme oranları normale dönmüştür.

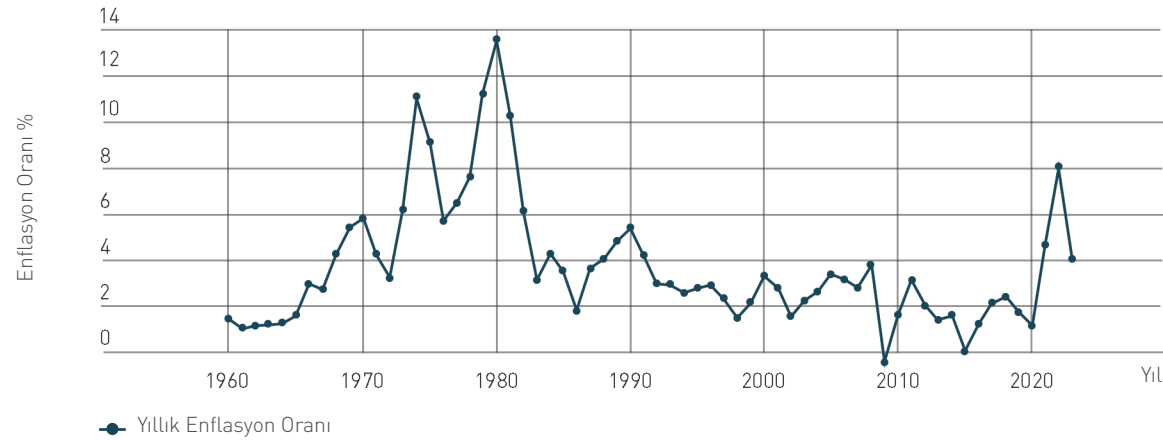
GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: ABD ekonomisinde hizmet sektörü, GSYİH'nın yaklaşık %77'sini oluşturarak en büyük paya sahiptir. Finans, sağlık ve teknoloji gibi

sektörler, hizmet sektörünün öne çıkan kollarıdır. İmalat sektörü GSYİH'nin %18'ine katkıda bulunurken, tarım sektörü ise %2'lik daha küçük bir paya sahiptir. ABD'nin yüksek teknoloji ve inovasyon odaklı ekonomisi, küresel rekabette önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Cari Hesap Açığı: ABD, enerji ve sanayi ürünleri ithalatına olan bağımlılığı nedeniyle cari açık vermektedir. Bu durum, ülkenin ithalata dayalı tüketim yapısının bir yansımasıdır ve ABD ekonomisinin uzun yıllardır karşı karşıya kaldığı bir dengesizlik olarak dikkat çekmektedir.

Kur Rejimi: ABD, serbest dalgalı döviz kuru rejimi uygulamaktadır. Amerikan doları (USD) uluslararası piyasalarda en çok işlem gören rezerv para birimidir. Döviz kurları piyasa güçleri tarafından belirlenmekte, ancak gerektiğinde Federal Rezerv (Fed) döviz piyasasına müdahalede bulunabilmektedir.

Amerika Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafikte, ABD'nin yıllık enflasyon oranlarının 1960'tan 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında enflasyon oranları %13'ün üzerine çıkarak yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bu dönemde ABD, Vietnam Savaşı'nın mali yükü, enerji krizleri ve artan petrol fiyatları gibi çeşitli ekonomik ve jeopolitik baskılarla karşı karşıya kalmıştır. 1980'lerin başında Federal Rezerv (Fed), sıkı para politikaları uygulayarak faiz oranlarını önemli ölçüde artırmış ve bu adımlar enflasyonu kontrol altına almada etkili olmuştur. Fed'in bu sert müdahalesi, enflasyonu hızlı bir şekilde düşürmüş, ancak aynı

Dış Borç: 2023 yılında ABD'nin toplam dış borç miktarı yaklaşık 30,575,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Dış borç yükü GSYİH'ye oranla %122.3 seviyesindedir. Kamu ve özel sektör dış borçları dengeli bir yapıya sahip olan ABD, borçlarını genellikle ticaret açığını finanse etmek ve yatırım harcamalarını desteklemek için kullanmaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla ABD'de yıllık enflasyon oranı %4.12 olarak kaydedilmiştir. COVID-19 sonrası dönemde enflasyon oranları artış göstermiş, özellikle tedarik zinciri sorunları ve artan maliyetler enflasyonu yükseltmiştir. ABD Merkez Bankası (Fed), faiz oranlarını artırarak enflasyonu kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Çekirdek enflasyon, enerji ve gıda gibi dalgalı kalemler hariç tutularak hesaplanmakta ve genel enflasyon trendine daha stabil bir bakış sunmaktadır.

zamanda ekonomide kısa süreli bir resesyona yol açmıştır. 1980'lerin ortasından itibaren enflasyon oranları göreceli olarak stabil hale gelmiş ve yıllık ortalama %2-4 aralığında seyretilmiştir. Bu dönemde, ABD Merkez Bankası (Fed) enflasyon hedefleme politikalarını uygulamaya başlamış ve enflasyonu düşük seviyelerde tutmayı başarmıştır. 2000'li yıllarda da düşük enflasyon oranları korunmuştur, ancak 2008 finansal krizi sırasında enflasyon geçici bir düşüş yaşamıştır. Bu kriz sonrasında yapılan genişleyici para politikaları enflasyonu sınırlı ölçüde artırmıştır, ancak kontrol edilebilir seviyelerde

kalmasını sağlamıştır. COVID-19 pandemisi döneminde ise ABD'de enflasyon oranları tekrar yükselme eğilimine girmiştir. Pandemiye bağlı arz zinciri kesintileri, artan talep ve genişletici maliye politikaları, ABD'de enflasyonun 2021-2022 yıllarında %8'in üzerine çıkmasına yol açmıştır. Pandeminin etkileri azalmaya başlasa da artan emtia fiyatları ve küresel ticaretteki dalgalanmalar enflasyonun yüksek kalmasına neden olmuştur. Fed, 2022 ve 2023 yıllarında faiz oranlarını artırarak enflasyonu kontrol altına almaya yönelik agresif adımlar atmıştır. ABD, enflasyonla mücadelede ağırlıklı olarak talep yönlü politikalara odaklanmaktadır. Fed, yüksek faiz oranları uygulayarak tüketici talebini ve borçlanmayı azaltmaya çalışmış, para arzını sınırlayarak enflasyon üzerindeki baskıları hafifletmiştir. Ayrıca, ABD hükümeti pandemi sırasında yapılan genişletici harcamaların ardından mali disiplini sağlamaya odaklanmış ve bütçe açığını azaltmaya çalışmıştır.

Bugün için arz yönlü politikalar da ABD'de

3.3. Fransa Cumhuriyeti

Fransa, yaklaşık 551.695 km² yüzölçümü ile Avrupa'nın en büyük ülkelerinden biridir ve dünya genelinde orta büyüklükte ülkeler arasında yer almaktadır. Yaklaşık 68 milyon nüfusu ile Avrupa'nın en kalabalık üçüncü ülkesi olan Fransa, etnik açıdan çeşitlilik gösteren bir yapıya sahiptir. Ülkenin resmi dili Fransızcadır ve bu dil hem günlük yaşamda hem de resmi belgelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Fransa, yarı başkanlık sistemiyle yönetilen bir cumhuriyettir ve 18 idari bölgeden oluşmaktadır.

Makroekonomik Profil

Tablo 3'te Fransa'nın güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 3. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Fransa

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GSYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
2,542,700 milyon USD (Dünya sıralaması: 6)	45,000 USD (Dünya sıralaması: 24)	%0.70	-40,000	0.92 Euro (EUR)	2.794.302	%4.88

Kaynak: Dünya Bankası. [2023]. World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. [2023]. FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>

* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Fransa'nın 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 2,542,700 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında altıncı sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH, SAGP (Satın Alma Gücü Paritesi) yöntemine göre yaklaşık 80,035 USD olup, Fransa'yı kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında dokuzuncu sıraya yerleştirmektedir. Son yıllarda Fransa, ekonomik büyümede sınırlı bir performans sergilemiş, küresel ve içsel ekonomik zorluklar büyüme hızını yavaşlatmıştır.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Fransa ekonomisi %0.70 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Bu düşük büyüme oranı, COVID-19 sonrası toparlanmanın etkilerinin sınırlı kaldığını ve ekonominin hala pandemi öncesi güçlü büyüme hızlarına ulaşamadığını göstermektedir. Küresel ekonomik yavaşlama ve iç tüketimdeki sınırlı artışlar, Fransa'nın büyüme oranlarının düşük kalmasına neden olmuştur.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Fransa ekonomisinde hizmet sektörü başı çekmekte olup GSYİH'nin %69'unu oluşturmaktadır. Finans, turizm ve kamu hizmetleri öne çıkan hizmet kollarıdır. Sanayi sektörü GSYİH'nin %18.6'sına katkıda bulunurken, tarım sektörü %1.9 gibi küçük bir paya sahiptir. Fransa, özellikle yüksek katma değerli sanayi ürünleri ve hizmet sektöründeki güçlü yapısıyla dikkat çekmektedir.

Cari Hesap Açığı: Fransa'nın 2023 yılındaki cari işlemler açığı, ülkenin dış ticaretinde ithalatının ihracatından daha fazla olduğunu göstermektedir. Cari açık, bir ekonomide dış finansman ihtiyacını artırabilmekte ve ülkenin dış borç yükünü etkileyebilmektedir. Ancak Fransa gibi büyük ve çeşitlendirilmiş bir ekonomide, bu tür açıklar genellikle sürdürülebilir seviyelerde yönetilebilmektedir. Cari açığın sürdürülebilirliği, ülkenin ekono-

mik büyüme oranı, dış borç durumu ve uluslararası yatırımcı güveni gibi faktörlere bağlıdır. Fransa'nın ekonomik büyüklüğü ve küresel finansal piyasalarla entegrasyonu dikkate alındığında, bu tür bir cari açığın yönetilebilir olduğunu belirtmek mümkündür. Bununla birlikte, cari açıkların sürekli yüksek seviyelerde kalması, uzun vadede ekonomik riskler oluşturabilir, bu nedenle dikkatli bir ekonomik politika yönetimi gerektirmektedir.

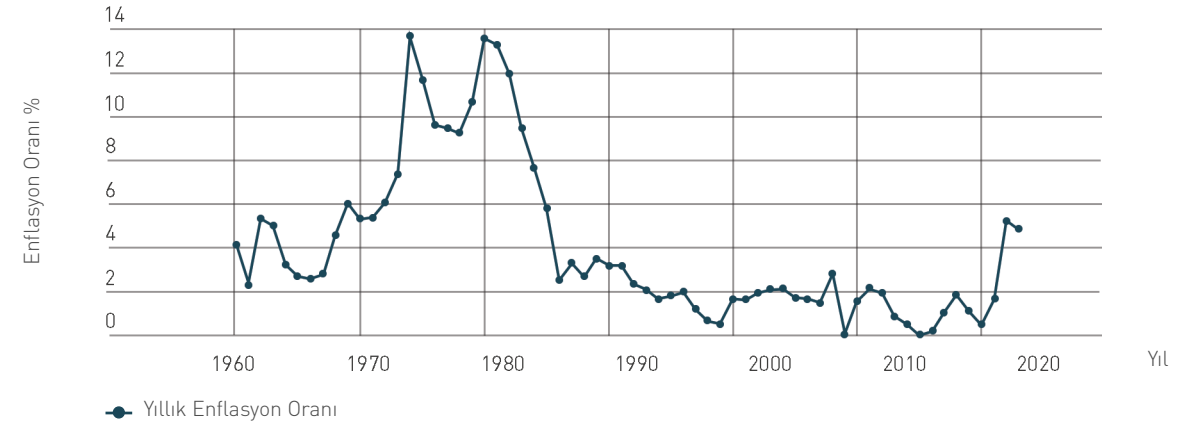
Kur Rejimi: Fransa, Avrupa Birliği üyesi olarak Euro (€) para birimini kullanmakta ve Avrupa Merkez Bankası (ECB) tarafından yönetilen sabit bir döviz kuru rejimi içinde bulunmaktadır. Euro, ABD doları karşısında 2023 yılında yaklaşık 1 USD = 0.92 EUR seviyesinde işlem görmektedir. Döviz kuru, Euro Bölgesi ekonomilerindeki genel piyasa koşullarına göre belirlenmekte olup Fransa kendi para politikasını doğrudan kontrol etmemektedir.

Dış Borç: 2023 yılında Fransa'nın dış borcu yaklaşık 2,794,302 milyon USD olarak kaydedilmiştir ve GSYİH'ye oranla %109.9 seviyesindedir. Bu oran, Fransa'nın yüksek kamu borç yükünü yansıtmaktadır. Fransa, kamu harcamaları ve sosyal destek sistemine yaptığı büyük yatırımlar nedeniyle yüksek borç yüküne sahip olan ülkeler arasındadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibariyle Fransa'da yıllık enflasyon oranı %4.88 olarak kaydedilmiştir. COVID-19 sonrası dönemde artan enerji maliyetleri ve küresel tedarik zinciri sorunları enflasyonu yükseltmiştir. Avrupa Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altına almak için faiz oranlarını artırmaya yönelik önlemler alırken, Fransa da iç piyasada fiyat istikrarını sağlamak için bazı düzenlemeler uygulamaktadır. Çekirdek enflasyon ise daha düşük bir seviyede seyrederken, temel fiyat baskılarının daha çok enerji ve gıda gibi kalemlerde yoğunlaştığını göstermektedir.

Fransa Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafikte, Fransa'nın yıllık enflasyon oranlarının 1960'tan 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında enflasyon oranları %13 seviyelerinin üzerine çıkarak oldukça yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bu dönemde Fransa, küresel enerji krizleri, petrol fiyatlarındaki artışlar ve Avrupa'daki ekonomik dalgalanmalar gibi çeşitli dış faktörlerin etkisi altında kalmıştır. 1980'lerin başında Fransa Merkez Bankası, sıkı para politikaları uygulayarak faiz oranlarını artırmış ve bu adımlar enflasyonu kontrol altına almada etkili olmuştur. Bu müdahaleler, enflasyonu önemli ölçüde düşürmüştü, ancak kısa vadeli ekonomik daralmalara da yol açmıştır. 1980'lerin ortasından itibaren enflasyon oranları daha stabil bir hale gelmiş ve yıllık ortalama %2-4 aralığında seyretmiştir. Fransa, bu dönemde enflasyon hedeflemesi politikalarını uygulamaya başlayarak enflasyonu düşük seviyelerde tutmayı başarmıştır. 2000'li yıllarda da düşük enflasyon oranları korunmuş, ancak 2008 finansal krizi sırasında enflasyon geçici bir düşüş yaşamıştır. Bu kriz sonrası dönemde yapılan genişletici para politikaları enflasyonu sınırlı ölçüde artırmış, ancak genel olarak kontrol altında tutulmasını sağlamıştır. COVID-19 pandemisi döneminde ise Fransa'da enflasyon oranları tekrar yükselme eğilimine girmiştir. Pandemiye bağlı arz zinciri kesintileri, artan talep ve genişletici maliye politikaları nedeniyle Fransa'da enflasyon oranı 2021-2022 yıllarında %5 seviyelerine yaklaşmıştır. Pandeminin etkileri azalmaya başlasa da artan enerji fiyatları ve küresel ticaretteki dalgalanmalar enflasyonun yüksek kalmasına neden olmuştur. Fransa Merkez Bankası, 2022 ve 2023 yıllarında faiz oranlarını artırarak enflasyonu

kontrol altına almak için adımlar atmıştır. Fransa, enflasyonla mücadelede ağırlıklı olarak talep yönlü politikalara odaklanmaktadır. Fransa Merkez Bankası, faiz oranlarını yükselterek tüketici talebini sınırlamayı ve para arzını daraltmayı hedeflemiştir. Hükümet de pandemi döneminde yapılan genişletici harcamaların ardından mali disiplini sağlama konusunda önlemler alarak bütçe açığını kontrol altına almaya çalışmıştır.

Bugün için arz yönlü politikalar da Fransa'da enflasyonla mücadelede önemli bir alternatif olarak değerlendirilmektedir. Ülke, enerji fiyatlarını stabilize etmek için geçici sübvansiyonlar uygulamış ve belirli sektörlerde üretim maliyetlerini düşürmeye yönelik teşvikler sağlamıştır. Tarım ve sanayi sektörlerine verilen teşviklerle iç üretimin artırılması hedeflenmiş ve bu yolla arz yönlü enflasyonist baskıların hafifletilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda, enerji fiyatlarının dengelenmesi ve tedarik zinciri üzerindeki baskının azaltılması için lojistik sektörüne yatırımlar yapılmıştır.

2023 yılı itibariyle Fransa'da yıllık enflasyon oranı %4.88 seviyelerine düşmüş olup, pandemi dönemindeki zirve seviyelerine kıyasla daha kontrollü bir düzeye gelmiştir. Ancak bu oran, Fransa Merkez Bankası'nın uzun vadeli enflasyon hedeflerinin üzerinde seyretmektedir. Sonuç olarak, grafik, Fransa'nın yüksek enflasyon dönemlerinden stabil enflasyon hedefine geçiş sürecini ve bu süreçte Fransa Merkez Bankası'nın aldığı önlemlerin ekonomiye olan etkisini gözler önüne sermektedir.

3.4. Almanya Federal Cumhuriyeti

Almanya, yaklaşık 357,592 km² yüzölçümü ile Avrupa'nın en büyük ve en güçlü ekonomilerinden biridir. Yaklaşık 84 milyon nüfusu ile Avrupa'nın en kalabalık ülkesi olan Almanya, etnik açıdan çeşitli bir yapıya sahiptir. Ülkenin resmi dili Almanca olup, eğitim, iş ve günlük yaşamda yaygın olarak kullanılmaktadır. Almanya, parlamenter demokrasiye dayalı bir federal cumhuriyettir ve 16 eyaletten oluşmaktadır. Federal yapısı, her eyaletin kendi yasalarını ve yönetimini belirlemesine olanak tanımakta ve Almanya'nın güçlü yerel yönetim sistemi, ülkenin politik ve ekonomik istikrarında önemli bir rol oynamaktadır.

Makroekonomik Profil

Tablo 4'te Almanya'nın güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 4. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Almanya

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GSYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
4,320,000 milyon USD (Dünya sıralaması: 4)	51,200 USD (Dünya sıralaması: 15)	-%0.30	200,000	0.92 Euro (EUR)	6,500,000	%5.95

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Almanya'nın 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 4,320,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında dördüncü sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH, Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) yöntemine göre yaklaşık 51,200 USD olup, Almanya'yı kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 15. sıraya yerleştirmektedir. Almanya, güçlü sanayi yapısı ve yüksek ihracat oranlarıyla ekonomisini büyütmeyi başarmış olsa da, son yıllarda küresel ekonomik belirsizlikler ve içsel zorluklar büyüme hızını yavaşlatmıştır.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Almanya ekonomisi %0.30 oranında bir küçülme kaydetmiştir. Bu negatif büyüme oranı, COVID-19 sonrası toparlanmanın Almanya'da beklenen düzeye ulaşmadığını ve küresel ekonomik yavaşlamanın Alman ekonomisini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, enerji krizleri ve tedarik zinciri sorunları gibi faktörler, Almanya'nın büyüme oranını düşüren diğer unsurlar arasında yer almaktadır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Almanya ekonomisinde hizmet sektörü GSYİH'nin %62.57'sini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Almanya'nın güçlü sanayi altyapısı, GSYİH'nin %28.08'ine katkıda bulunmakta olup, özellikle otomotiv, makine, kimya ve elektronik sektörlerinde yüksek bir katma değer sağlamaktadır. Tarım sektörü ise toplam GSYİH'nin %0.72 gibi küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Sanayi sektörü, Almanya ekonomisinin temel taşı olarak, ülkenin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artırmaktadır.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Almanya'nın cari hesap fazlası 200,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Almanya, güçlü ihracat yapısı ve Avrupa Birliği içindeki rekabetçi sanayi ürünleri ile cari fazla vermektedir. Özellikle otomotiv, makine ve kimya gibi ihracat ağırlıklı sektörler, Almanya'nın dış ticaret dengesini korumasında etkili olmuştur.

Kur Rejimi: Almanya, Avrupa Birliği üyesi olarak

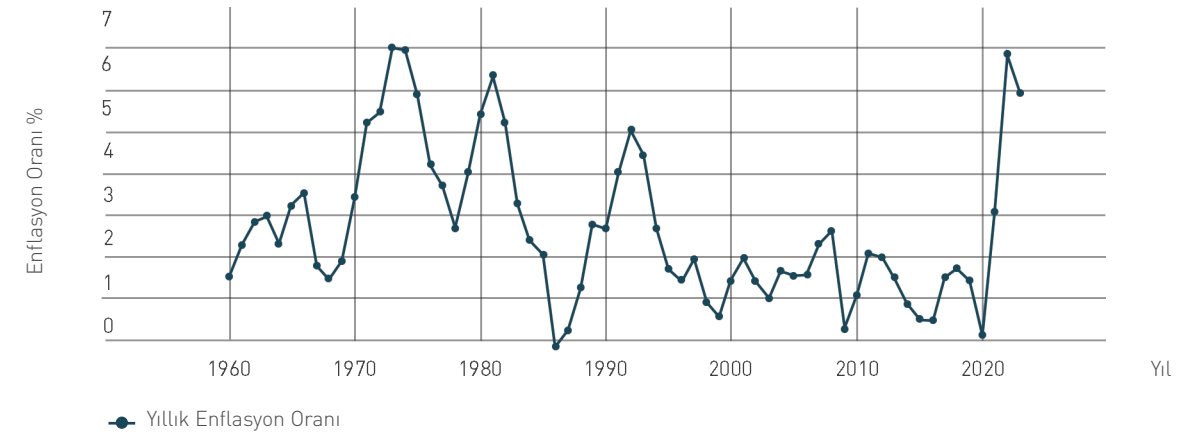
Euro (€) para birimini kullanmakta ve Avrupa Merkez Bankası (ECB) tarafından yönetilen bir döviz kuru rejimine tabidir. 2023 yılı itibarıyla, 1 ABD Doları yaklaşık olarak 0.92 Euro seviyesinde işlem görmektedir. Almanya, ECB'nin belirlediği para politikalarını izlemek zorundadır ve döviz kuru Euro Bölgesi ekonomilerindeki genel piyasa koşullarına göre şekillenmektedir.

Dış Borç: 2023 yılında Almanya'nın dış borcu yaklaşık 6,500,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Almanya'nın dış borcu, büyük ve açık bir ekonomi olması nedeniyle yüksek seviyelerde olabilmektedir. Yine de Almanya'nın güçlü ekonomisi ve sağlam mali

yapısı, bu borç seviyelerini yönetebilir kılmaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla Almanya'da yıllık enflasyon oranı %5.95 olarak kaydedilmiştir. COVID-19 sonrası dönemde artan enerji maliyetleri ve küresel tedarik zinciri sorunları, enflasyonun yükselmesine neden olmuştur. Avrupa Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altına almak için faiz oranlarını artırırken, Almanya da fiyat istikrarını sağlamak amacıyla çeşitli düzenlemeler uygulamaktadır. Enflasyon oranındaki bu artış, özellikle enerji ve gıda gibi değişken kalemlerdeki fiyat artışları ile bağlantısını kurmak mümkündür.

Almanya Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafikte, Almanya'nın yıllık enflasyon oranlarının 1960'tan 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında enflasyon oranları %6 seviyelerinin üzerine çıkarak yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bu dönemde Almanya, küresel enerji krizleri, petrol fiyatlarındaki artışlar ve Avrupa'daki ekonomik dalgalanmalar gibi çeşitli dış faktörlerin etkisi altında kalmıştır. 1980'lerin başında Almanya Merkez Bankası (Bundesbank), sıkı para politikaları uygulayarak faiz oranlarını artırmış ve bu adımlar enflasyonu kontrol altına almada etkili olmuştur. Bu müdahaleler, enflasyonu önemli ölçüde düşürmüştür, ancak aynı zamanda kısa vadeli ekonomik daralmalara yol açmıştır. 1980'lerin ortasından itibaren enflasyon oranları daha stabil bir hale gelmiş ve yıllık ortalama %2-4 aralığında seyretmiştir. Almanya, bu dönemde istikrarlı bir enflasyon hedeflemesi politikası izleyerek enflasyonu düşük seviye-

lerde tutmayı başarmıştır. 2000'li yıllarda da düşük enflasyon oranları korunmuş, ancak 2008 küresel finansal krizi sırasında enflasyon oranları geçici bir düşüş yaşamıştır. Bu kriz sonrası dönemde yapılan genişletici para politikaları enflasyonu sınırlı ölçüde artırmış, ancak genel olarak kontrol altında tutulmasını sağlamıştır. COVID-19 pandemisi döneminde ise Almanya'da enflasyon oranları tekrar yükselme eğilimine girmiştir. Pandemiye bağlı arz zinciri kesintileri, artan talep ve genişletici maliye politikaları nedeniyle Almanya'da enflasyon oranı 2021-2022 yıllarında %6 seviyelerine yaklaşmıştır. Pandeminin etkileri azalmaya başlasa da artan enerji fiyatları ve küresel ticaretteki dalgalanmalar enflasyonun yüksek kalmasına neden olmuştur. Bundesbank, 2022 ve 2023 yıllarında faiz oranlarını artırarak enflasyonu kontrol altına almak için çeşitli adımlar atmıştır. Almanya, enflasyonla mücadelede ağırlıklı olarak talep

yönlü politikalara odaklanmaktadır. Bundesbank, faiz oranlarını yükselterek tüketici talebini sınırlamayı ve para arzını daraltmayı hedeflemiştir. Almanya hükümeti de pandemi döneminde yapılan genişletici harcamaların ardından mali disiplini sağlama konusunda önlemler alarak bütçe açığını kontrol altına almaya çalışmıştır.

Bugün için arz yönlü politikalar da Almanya'da enflasyonla mücadelede önemli bir alternatif olarak değerlendirilmektedir. Almanya, enerji fiyatlarını stabilize etmek için geçici sübvansiyonlar uygulamış ve belirli sektörlerde üretim maliyetlerini düşürmeye yönelik teşvikler sağlamıştır. Tarım ve sanayi sektörlerine verilen teşviklerle iç üretimin artırılması

hedeflenmiş ve bu yolla arz yönlü enflasyonist baskıların hafifletilmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda, enerji fiyatlarının dengelenmesi ve tedarik zinciri üzerindeki baskının azaltılması için lojistik sektörüne yatırımlar yapılmıştır.

2023 yılı itibariyle Almanya'da yıllık enflasyon oranı %5.95 seviyelerine düşmüş olup, pandemi dönemindeki zirve seviyelerine kıyasla daha kontrollü bir düzeye gelmiştir. Ancak bu oran, Bundesbank'ın uzun vadeli enflasyon hedeflerinin üzerinde seyretmektedir. Sonuç olarak, grafik, Almanya'nın yüksek enflasyon dönemlerinden stabil enflasyon hedefine geçiş sürecini ve bu süreçte Bundesbank'ın aldığı önlemlerin ekonomiye olan etkisini göstermektedir.

3.5. Arjantin Cumhuriyeti

Arjantin, yaklaşık 2,780,400 km² yüzölçümü ile Güney Amerika'nın en büyük ikinci ülkesi olup, geniş doğal kaynakları ve zengin tarım arazilerine sahiptir. Yaklaşık 46 milyon nüfusa sahip olan Arjantin, etnik olarak çeşitli bir yapıya sahiptir. Ülkenin resmi dili İspanyolca olup, eğitim, iş ve günlük yaşamda yaygın olarak kullanılmaktadır. Arjantin, başkanlık sistemiyle yönetilen bir cumhuriyettir ve 23 eyalet ile başkent Buenos Aires'ten oluşmaktadır. Bu eyaletlerin her biri kendi yönetim yapısına ve yasalarına sahiptir. Federal yapısı, yerel yönetimlerin kendi kararlarını alabilmesini sağlamakta ve bu durum ülkenin yönetiminde esneklik sunmaktadır. Arjantin'in tarım, hayvancılık ve doğal kaynaklar gibi sektörlerle dayalı ekonomisi, bölgesel ekonomik iş birlikleri ve ticaret anlaşmaları ile desteklenmektedir.

Makroekonomik Profil

Tablo 5'te Arjantin'in güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 5. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Arjantin

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GSYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
641,000 milyon USD (Dünya sıralaması: 24)	13,747 USD (Dünya sıralaması: 61)	-%1.55	-5,000	350 Arjantin pesosu (ARS)	280,000	%127.9

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Arjantin'in 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 641,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında 24. sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) yöntemine göre yaklaşık 13,747 USD olup, Arjantin'i kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 61. sıraya yerleştirmektedir. Son yıllarda Arjantin, yüksek enflasyon oranları ve finansal istikrarsızlık gibi ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmış, bu durum büyüme performansını olumsuz etkilemiştir.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Arjantin ekonomisi %1.55 oranında bir küçülme kaydetmiştir. Bu negatif büyüme oranı, Arjantin'in süregelen ekonomik sorunlarını ve finansal krizlerin etkilerini yansıtmaktadır. Ülkedeki yüksek enflasyon, iç talebin daralması ve dış borç yükü, ekonomik büyümeyi sınırlayan başlıca faktörler arasında yer almaktadır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Arjantin ekonomisinde hizmet sektörü, GSYİH'nın %52.78'ini oluşturarak en büyük paya sahiptir. Tarım sektörü ise GSYİH'nın %6.06'sına katkı sağlamaktadır ve Arjantin'in önemli ihracat kalemlerinden biridir. Sanayi sektörü, GSYİH'nın %28.08'ini oluşturarak ekonomiye önemli bir katkıda bulunmakta; özellikle tarım ürünleri işleme, gıda sanayi ve otomotiv gibi sanayi dalları ön plana çıkmaktadır.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Arjantin'in cari hesap açığı -5,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Ülkenin yüksek ithalat bağımlılığı ve döviz rezervlerindeki dalgalanmalar, cari açığın sürekli olarak artmasına

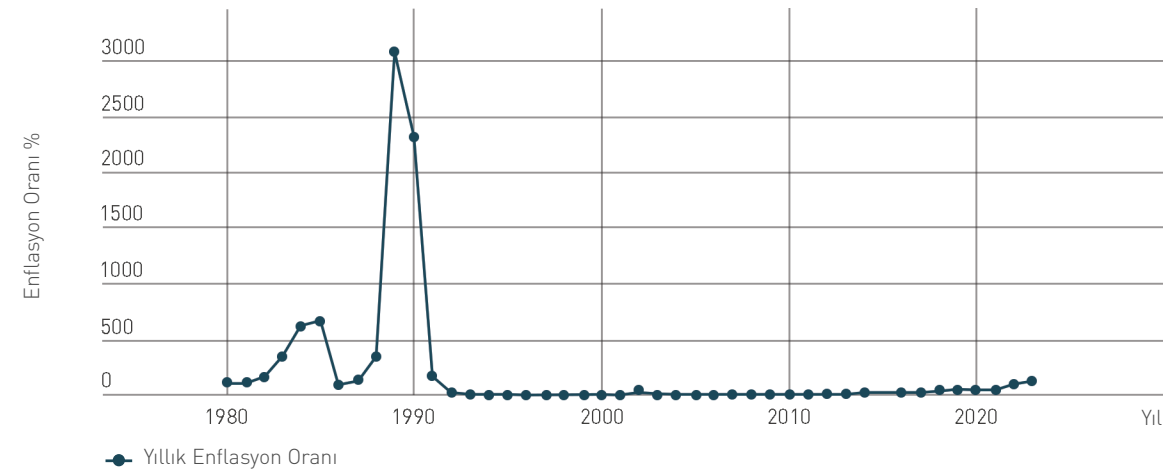
yol açmaktadır. Ayrıca, Arjantin ekonomisinde dış ticaret dengesi önemli bir sorun olmaya devam etmektedir.

Kur Rejimi: Arjantin, 2023 yılı itibariyle 1 ABD Doları yaklaşık 350 Arjantin Pesosu (ARS) seviyesinde işlem görmektedir. Döviz kuru yüksek dalgalanmalar göstermekte ve Arjantin hükümeti döviz piyasasına müdahale ederek istikrar sağlamaya çalışmaktadır. Ancak döviz rezervlerindeki düşüş, kurdaki istikrarı sağlama çabalarını zorlaştırmaktadır.

Dış Borç: 2023 yılında Arjantin'in dış borcu yaklaşık 88,400 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Kamu borcu, GSYİH'nın %88.4'ü düzeyinde olup, ülkenin yüksek borç yükünü yansıtmaktadır. Arjantin, geçmiş yıllarda IMF ile çeşitli borç anlaşmaları yapmış olup, borç ödeme zorlukları devam etmektedir. Borçların yeniden yapılandırılması, Arjantin'in mali istikrarı için kritik önem taşımaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibariyle Arjantin'de yıllık enflasyon oranı %127.9 gibi son derece yüksek bir seviyede kaydedilmiştir. Enflasyon, ülkedeki en büyük ekonomik sorunlardan biri olup, halkın alım gücünü ciddi şekilde etkilemektedir. Arjantin Merkez Bankası, enflasyonla mücadele için faiz oranlarını %95'in üzerine çıkarmış olsa da enflasyon oranını kontrol altına almakta zorlanmaktadır. Arz yönlü sorunlar, döviz kuru dalgalanmaları ve para arzındaki artış, enflasyonun temel nedenleri arasında gösterilebilmektedir.

Arjantin Yıllık Enflasyon Oranı 1980 - 2023

Grafikte, Arjantin'in yıllık enflasyon oranlarının 1980'den 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1980'lerin sonunda ve 1990'ın başında enflasyon oranları ciddi seviyelere gelerek hiper enflasyon seviyelerine ulaşmıştır. Bu dönemde Arjantin, ciddi ekonomik krizler, borçlanma problemleri ve siyasi istikrarsızlık gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. 1991 yılında enflasyon oranlarında büyük bir düşüş gözlemlenmiş, ancak bu kısa vadeli bir rahatlama yansıtmaktadır. 2000'li yılların başında enflasyon nispeten düşük seviyelerde seyretmiş olsa da 2010'lardan itibaren artan ekonomik sıkıntılar, artan kamu harcamaları ve yapısal sorunlar nedeniyle enflasyon oranları yeniden yükselme eğilimine girmiştir. Özellikle 2018 sonrası, Arjantin ekonomisi tekrar yüksek enflasyon oranları ile mücadele etmeye başlamış ve 2021-2022 yıllarında enflasyon %90 seviyelerine çıkmıştır. COVID-19 pandemisi, küresel ekonomik durgunluk ve yerel ekonomik sorunlar, bu yüksek enflasyon oranlarının temel nedenleri arasında yer almaktadır. 2023 yılında ise enflasyon oranı %127.9'a çıkarak Arjantin'in ekonomik istikrar sağlama noktasında büyük zorluklar yaşadığını göstermektedir. Bu durum, ülkenin uzun süredir devam eden mali istikrarsızlık, borç krizleri ve sınırlı döviz rezervleri gibi yapısal sorunlarının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Arjantin, enflasyonla mücade-

lede talep yönlü politikalara ağırlık vermekte, merkez bankası faiz oranlarını artırarak tüketici talebini sınırlamayı ve para arzını daraltmayı hedeflemektedir. Hükümet de mali disiplini sağlamak için harcamaya kısıtlamaları getirmekte ve bütçe açığını kontrol altına almaya çalışmaktadır.

Bugün için arz yönlü politikalar da Arjantin'de enflasyonla mücadelede önemli bir alternatif olarak değerlendirilmektedir. Enerji fiyatlarını stabilize etmek amacıyla geçici sübvansiyonlar uygulanmakta ve bazı sektörlerde üretim maliyetlerini düşürmeye yönelik teşvikler sağlanmaktadır. Tarım ve sanayi sektörlerine verilen teşviklerle iç üretimin artırılması hedeflenmekte, bu yolla arz yönlü enflasyonist baskıların azaltılması amaçlanmaktadır.

2023 yılı itibarıyla Arjantin'de yıllık enflasyon oranı %127.9 seviyesine ulaşmış olup, bu oran dünya genelinde en yüksek enflasyon oranlarından biridir. Bu durum, Arjantin ekonomisinin yapısal sorunlarını ve enflasyonu kontrol altına alma çabalarının yetersizliğini gözler önüne sermektedir. Sonuç olarak, grafik, Arjantin'in yüksek enflasyon dönemlerinden günümüzdeki hiperenflasyon sürecine kadar olan inişli çıkışlı ekonomik mücadelesini ve bu süreçte alınan önlemlerin sınırlı etkilerini göstermektedir.

3.6. Endonezya Cumhuriyeti

Endonezya, yaklaşık 1,905,000 km² yüzölçümü ile Güneydoğu Asya'nın en büyük ülkelerinden biridir ve dünyanın en büyük takımda ülkesi olarak dikkat çekmektedir. 17,000'in üzerinde ada ile zengin bir doğal ve kültürel çeşitliliğe sahiptir. Yaklaşık 273 milyon nüfusuyla dünyanın en kalabalık dördüncü ülkesi olan Endonezya, etnik olarak oldukça farklı bir yapıya sahiptir; Cava, Sumatra, Kalimantan ve Bali gibi bölgeler, kendi kültürel ve etnik özellikleri ile öne çıkmaktadır. Ülkenin resmi dili Endonezce olup, eğitim, iş ve resmî belgelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Endonezya, başkanlık sistemi ile yönetilen bir cumhuriyettir ve 34 eyalet ile özel yönetim bölgelerinden oluşmaktadır. Her eyalet, merkezi hükümetin gözetiminde kendi yönetim yapısına sahiptir. Bu federal sistem, ülkenin geniş coğrafi yapısı içinde yerel yönetimlerin esnek hareket edebilmesine olanak tanımaktadır. Endonezya'nın ekonomisi, doğal kaynaklar, tarım, madencilik ve turizm gibi sektörlerle dayalı olup, ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) gibi bölgesel iş birlikleri ve uluslararası ticaret anlaşmaları ile desteklenmektedir.

Makroekonomik Profil

Tablo 6'da Endonezya'nın güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 6. Başlıca makroekonomik göstergeler: Endonezya

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GSYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
1,392,000 milyon USD (Dünya sıralaması: 16)	5,100 USD (Dünya sıralaması: 103)	%5.05	-1,880	15,150 Endonezya rupisi (IDR)	419,100	%3.67

Kaynak: Dünya Bankası. [2023]. World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. [2023]. FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. [2023]. World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEOD>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Endonezya'nın 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 1,392,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında 16. sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH, Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) yöntemine göre yaklaşık 5,100 USD olup, Endonezya'yı kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 103. sıraya yerleştirmektedir. Endonezya, güçlü iç talep ve bölgesel ticaret ortakları ile desteklenen bir ekonomik büyüme performansı sergilemektedir. Ancak küresel piyasalardaki dalgalanmalar ve ihracata dayalı sektörlerin rekabet gücü üzerinde baskılar bulunmaktadır.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Endonezya ekonomisi %5.05 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme oranı, Endonezya'nın COVID-19 sonrası dönemde toparlanmayı sürdürdüğünü ve ekonominin küresel ekonomiye kıyasla dirençli olduğunu göstermektedir. Güçlü tüketici harcamaları ve altyapı yatırımları büyümeyi desteklerken, küresel talep yavaşlaması gibi riskler de Endonezya ekonomisini etkilemektedir.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Endonezya ekonomisinde hizmet sektörü GSYİH'nin %42.88'ini oluşturarak en büyük paya sahiptir. Sanayi sektörü, GSYİH'nin %28.08'ini oluşturarak ekonomiye önemli bir katkıda bulunmakta; özellikle madencilik, petrol, gaz ve imalat gibi sektörler öne çıkmaktadır. Tarım sektörü ise GSYİH'nin %12.53'ünü oluşturarak temel gelir kaynaklarından biridir, ancak diğer sektörlerle kıyasla düşük bir paya sahiptir. Bu yapı, Endonezya ekonomisinin çeşitlenmiş olduğunu göstermektedir.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Endonezya'nın cari he-

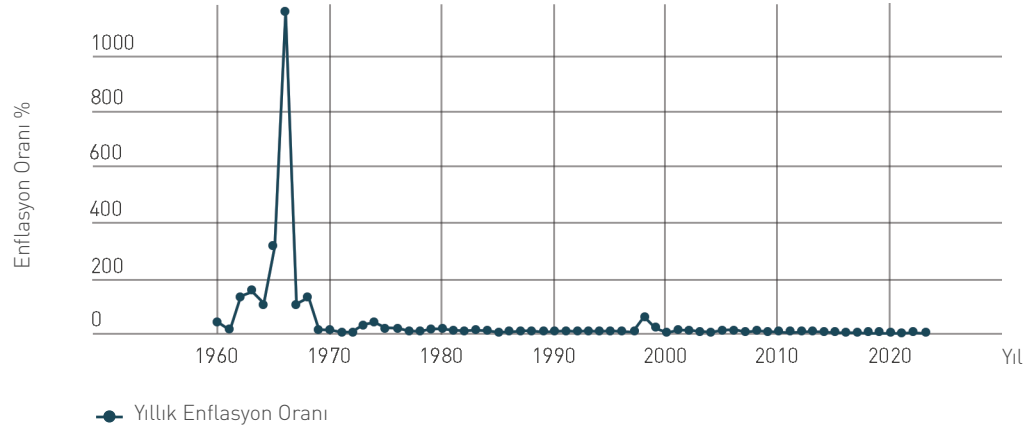
sap açığı -1,880 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Endonezya, özellikle doğal kaynaklar ve tarıma dayalı ihracat yapısı sayesinde cari açığını sınırlı tutmaktadır. Ancak ithalat talebindeki artış ve döviz dalgalanmaları, cari açık üzerinde baskı oluşturmaktadır.

Kur Rejimi: Endonezya, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamakta olup, 2023 yılı itibarıyla 1 ABD Doları yaklaşık olarak 15,150 Endonezya Rupisi (IDR) seviyesinde işlem görmektedir. Endonezya Merkez Bankası, döviz piyasalarına gerektiğinde müdahale ederek kur istikrarını sağlamaya çalışmaktadır. Döviz kuru dalgalanmaları ithalat maliyetlerini ve dolayısıyla enflasyonu etkileyen önemli bir faktördür.

Dış Borç: 2023 yılında Endonezya'nın dış borcu yaklaşık 419,100 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Kamu borcunun GSYİH'ye oranı %39.3 seviyesindedir ve bu, Endonezya'nın mali sürdürülebilirlik açısından nispeten düşük borç yüküne sahip olduğunu göstermektedir. Endonezya, altyapı yatırımlarını finanse etmek amacıyla dış borçlanmayı kullanmakta ve kamu borcunu kontrol altında tutmaya çalışmaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla Endonezya'da yıllık enflasyon oranı %3.67 olarak kaydedilmiştir. Enflasyon oranı, küresel enerji maliyetleri ve tarım ürünlerindeki dalgalanmalardan etkilenmektedir. Endonezya Merkez Bankası, faiz oranlarını %8.93 seviyesinde tutarak enflasyon üzerinde dengeleyici bir etki yaratmaya çalışmaktadır. Enflasyon oranındaki bu artış, özellikle enerji ve temel gıda maddeleri gibi ürünlerdeki fiyat artışlarından kaynaklanmaktadır.

Endonezya Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafikte, Endonezya'nın yıllık enflasyon oranlarının 1960'tan 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1960'ların ortasında, Endonezya'da enflasyon oranları %1000 seviyesini aşarak hiperenflasyon seviyelerine ulaşmıştır. Bu dönemde Endonezya, siyasi belirsizlikler, iç çatışmalar ve ekonomik krizler gibi büyük sorunlarla mücadele etmiştir. 1965-1966 yıllarındaki bu aşırı enflasyon, ülkenin ekonomik istikrarını ciddi şekilde sarsmıştır. Ancak 1970'li yıllardan itibaren enflasyon oranları daha stabil bir seviyeye gelmiş ve 1980'lerde ortalama olarak %10-20 aralığında seyretmiştir. 1990'ların başından itibaren Endonezya'da enflasyon oranları daha kontrol edilebilir seviyelere inmiş, genellikle %5-10 aralığında kalmıştır. Bu dönemde uygulanan para politikaları ve ekonomideki yapısal reformlar enflasyonu düşük seviyelerde tutmaya yardımcı olmuştur. Ancak 1997-1998 Asya finansal krizi sırasında, Endonezya enflasyonu tekrar yükselmiş, ancak kriz sonrası toparlanma süreciyle birlikte enflasyon yeniden kontrol altına alınmıştır. 2000'li yıllarda, küresel ekonomik dalgalanmalara rağmen Endonezya enflasyon oranlarını düşük seviyelerde tutmayı başarmıştır. Ancak COVID19 pandemisi döneminde arz zinciri kesintileri ve küresel ekonomik durgunluk nedeniyle enflasyon oranları yeniden yükselme eğilimine girmiştir. 2022-2023 yıllarında enflasyon %3-5 aralığında kalmıştır; bu artış, pandeminin ardından artan enerji ve gıda

fiyatlarının bir yansımasıdır. Endonezya, enflasyonla mücadelede talep yönlü politikalara ağırlık vermekte ve merkez bankası faiz oranlarını artırarak tüketici talebini ve borçlanmayı sınırlandırmaya çalışmaktadır. Ayrıca hükümet, mali disiplini sağlamak amacıyla bütçe açığını kontrol altında tutmak için çeşitli harcama kısıtlamaları getirmektedir.

Bugün için arz yönlü politikalar da Endonezya'da enflasyonla mücadelede değerlendirilen önemli bir seçenek olarak öne çıkmaktadır. Enerji fiyatlarını stabilize etmek amacıyla geçici sübvansiyonlar uygulanmakta ve belirli sektörlerde üretim maliyetlerini düşürmeye yönelik teşvikler sağlanmaktadır. Tarım ve sanayi sektörlerine verilen teşviklerle iç üretimin artırılması ve arz yönlü enflasyonist baskıların azaltılması hedeflenmektedir.

2023 yılı itibarıyla Endonezya'da yıllık enflasyon oranı %3.67 seviyesine ulaşmıştır. Bu oran, küresel ortalamalara göre düşük bir seviyede olmakla birlikte, Endonezya Merkez Bankası'nın uzun vadeli hedeflerinin biraz üzerinde seyretmektedir. Sonuç olarak, grafik, Endonezya'nın hiperenflasyon dönemlerinden günümüzdeki daha stabil enflasyon hedefine kadar olan uzun vadeli ekonomik sürecini ve bu süreçte uygulanan ekonomik önlemlerin etkilerini ortaya koymaktadır.

3.7. Rusya Federasyonu

Rusya, yaklaşık 17,100,000 km² yüzölçümü ile dünyanın en büyük ülkesi olup, Avrupa'dan Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyaya sahiptir. Bu devasa yüzölçümü, ülkeyi farklı iklimler, doğal kaynaklar ve kültürel çeşitlilikle donatmıştır. Yaklaşık 146 milyon nüfusa sahip olan Rusya, etnik açıdan da çeşitlilik göstermektedir; Ruslar çoğunlukta olsa da Tatarlar, Başkurtlar, Çeçenler ve diğer birçok etnik grup da ülkenin kültürel yapısında önemli bir rol oynamaktadır. Rusya'nın resmi dili Rusça olup, eğitimden iş yaşamına kadar her alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Rusya, yarı başkanlık sistemine sahip bir federasyon olarak yönetilmektedir ve 85 federal birimden oluşmaktadır. Bu birimler arasında özerk cumhuriyetler, bölgeler, federal şehirler ve özerk okruglar bulunmaktadır. Federal yapı, ülkenin geniş coğrafyasında yer alan yerel yönetimlerin kendi bölgelerindeki yönetim kararlarını alabilmesine olanak tanımakta, ancak merkezi hükümetin denetimi altında faaliyet göstermektedir.

Rusya'nın ekonomisi, büyük oranda enerji kaynakları, özellikle petrol ve doğal gaz rezervlerine dayanmaktadır. Madencilik, sanayi ve tarım sektörleri de ülkenin ekonomik yapısında önemli yer tutmaktadır. Rusya, BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ve Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) gibi bölgesel ve küresel iş birliklerinde aktif bir rol oynamakta ve çeşitli ticaret anlaşmaları ile ekonomisini desteklemektedir.

Makroekonomik Profil

Tablo 7'de Rusya'nın güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 7. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Rusya

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GSYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
2,021,000 milyon USD (Dünya sıralaması: 11)	14,400 USD (Dünya sıralaması: 62)	%3.6	264,200	92 Rus Rublesi (RUB)	448,000	%7.42

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Rusya'nın 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 2,021,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında 11. sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) yöntemiyle yaklaşık 14,400 USD olup, Rusya'yı kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 62. sıraya yerleştirmektedir. Rusya ekonomisi, büyük ölçüde enerji ihracatına dayalı bir yapıya sahip olup, küresel enerji piyasalarındaki dalgalanmalardan etkilenmektedir.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Rusya ekonomisi %3.6

oranında bir büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme oranı, ülkenin dış ekonomik zorluklara rağmen toparlanma gösterdiğini ve iç talep ile ihracatın ekonomiyi desteklediğini göstermektedir. Ancak uluslararası yaptırımlar ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, büyüme üzerinde risk oluşturmaktadır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Rusya ekonomisinde hizmet sektörü GSYİH'nin %56.88'ini oluşturarak en büyük paya sahiptir. Sanayi sektörü GSYİH'nin %35.56'sını oluşturmakta ve özellikle enerji, madencilik ve ağır sanayi kollarında önemli bir katkı

sağlamaktadır. Tarım sektörü ise GSYİH'nin %3.35'ini oluşturarak ekonomiye daha küçük bir katkı yapmaktadır. Bu yapı, Rusya ekonomisinin büyük ölçüde sanayiye ve enerji sektörüne dayalı olduğunu göstermektedir.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Rusya'nın cari hesap fazlası 264,200 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Ülkenin enerji ihracatı, cari fazla vermesine önemli bir katkı sağlamaktadır. Ancak yaptırımların etkisiyle bazı ithalat kalemlerinde zorlanmalar yaşanmakta, bu da ithalatı sınırlamaktadır.

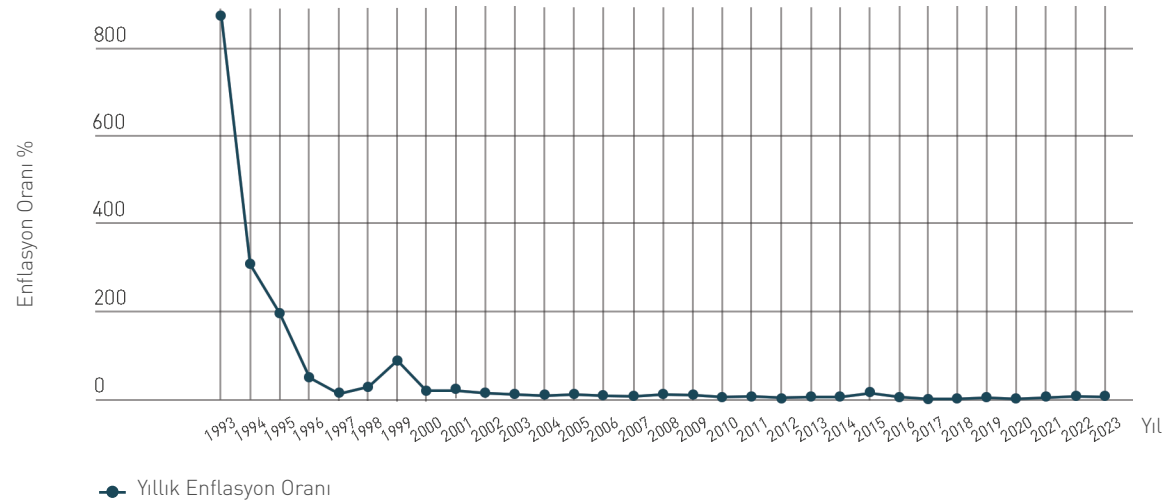
Kur Rejimi: Rusya, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamakta olup, 2023 yılı itibarıyla 1 ABD Doları yaklaşık olarak 92 Rus Rublesi (RUB) seviyesinde işlem görmektedir. Rusya Merkez Bankası, döviz piyasalarına gerektiğinde müdahale ederek kur istikrarını sağlamaya çalışmaktadır. Döviz kuru, özellikle ihracat gelirlerine bağımlılık nedeniyle ekonomik istikrar

için kritik bir rol oynamaktadır.

Dış Borç: 2023 yılında Rusya'nın dış borcu yaklaşık 448,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Dış borcun GSYİH'ye oranı nispeten düşük olup, ülke mali sürdürülebilirlik açısından kontrol altında tutulan bir borç seviyesine sahiptir. Rusya, dış borçlanma yerine enerji ihracatı gelirleriyle finansman sağlamaya çalışmaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla Rusya'da yıllık enflasyon oranı %7.42 olarak kaydedilmiştir. Enflasyon, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar ve döviz kurlarındaki değişikliklerden etkilenmektedir. Rusya Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altına almak için faiz oranlarını %11.62 seviyesinde tutarak, enflasyon üzerinde dengeleyici bir etki yaratmaya çalışmaktadır. Enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlar, enflasyon oranındaki yükselişin başlıca nedenleri arasında yer almaktadır.

Rusya Yıllık Enflasyon Oranı 1993 - 2023

Grafikte, Rusya'nın yıllık enflasyon oranlarının 1993'ten 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1990'ların başında, Rusya'da enflasyon oranları %200 seviyesinin üzerine çıkarak ciddi bir enflasyon sorunu haline gelmiştir. Bu dönemde, Sovyetler Birliği'nin çöküşü, ekonomik geçiş süreci ve piyasa reformları gibi büyük zorluklarla karşılaşmıştır. 1992 yılında enflasyon oranı %874.25 gibi olağanüstü bir seviyeye ulaşmış, bu durum ekonomik istikrarsızlığı daha da derinleştirmiştir. 1990'ların sonlarına doğru enflasyon

oranları, özellikle 1998'deki ekonomik kriz sonrası kontrol altına alınmış ve 2000'li yıllara girerken daha stabil bir seviyeye gelmiştir. 2000'lerin başında, Rusya ekonomisi yüksek petrol fiyatlarından ve enerji sektöründeki büyümeden faydalanarak enflasyonu %5-10 aralığında tutmayı başarmıştır. Ancak, 2008 küresel finansal krizi sırasında enflasyon oranlarında artış gözlemlenmiş, ardından gelen yıllarda uygulanan para politikalarıyla enflasyon tekrar kontrol altına alınmıştır. 2020 ve 2021 yıllarında, COVID-19

pandemisi etkileriyle birlikte enflasyon tekrar yükselmeye başlamış, özellikle gıda ve enerji fiyatlarındaki artışlar bu durumu tetiklemiştir. 2022 yılı itibarıyla, Rusya'da yıllık enflasyon oranı %15.53 seviyelerine çıkmış, bu artış, hem ulusal hem de uluslararası ekonomik koşullardan etkilenmiştir. Bu noktada, Rusya hükümeti, arz yönlü politikaları devreye alarak enerji fiyatlarını dengelemeye ve tarım sektörüne yönelik destekleri artırmaya çalışmıştır.

2023 yılına gelindiğinde, enflasyon %7.42 olarak

kaydedilmiştir; bu oran, Rusya Merkez Bankası'nın enflasyonu kontrol altına alma çabalarının bir sonucudur. Merkez Bankası, yüksek enflasyonla mücadele için faiz oranlarını artırmaya devam etmiş, aynı zamanda para arzını sınırlamaya yönelik adımlar atmıştır.

Sonuç olarak, grafik, Rusya'nın enflasyon dinamiklerinin yıllar içinde nasıl değiştiğini, uygulanan talep ve arz yönlü politikaların etkilerini ve bu süreçte karşılaşılan zorlukları göstermektedir.

3.8. Hindistan Cumhuriyeti

Hindistan, yaklaşık 3,287,263 km² yüzölçümü ile Güney Asya'nın en büyük ülkesi olup, dünyanın en kalabalık ikinci ülkesi olarak dikkat çekmektedir. Yaklaşık 1.4 milyar nüfusu ile Hindistan, etnik ve kültürel çeşitliliği ile öne çıkmakta; ülke genelinde 2.000'den fazla etnik grup ve 1.600'den fazla dil bulunmaktadır. Hindistan'ın resmi dilleri Hintçe ve İngilizce olup, eğitimden iş yaşamına kadar birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Hindistan, parlamenter demokrasiye dayalı bir federal cumhuriyettir ve 28 eyalet ile 8 Birlik Toprağı'ndan oluşmaktadır. Her eyalet, merkezi hükümetin gözetiminde kendi yasalarını ve yönetim yapılarını belirlemektedir ve bu durum ülkenin siyasi yapısına çeşitlilik katmaktadır. Hindistan'ın ekonomisi, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine dayanmaktadır. Tarım sektörü, özellikle pirinç, buğday, çay ve baharat gibi ürünlerin üretimi ile önemli bir yer tutarken, sanayi sektörü otomotiv, tekstil ve bilgi teknolojisi gibi alanlarda güçlüdür. Hizmet sektörü ise Hindistan ekonomisinin en hızlı büyüyen kısmıdır; özellikle bilişim teknolojileri, yazılım ve finans hizmetleri uluslararası düzeyde dikkat çekmektedir. Hindistan, BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ve Güney Asya Bölgesel İş Birliği Derneği (SAARC) gibi bölgesel ve küresel iş birliklerinde aktif bir rol oynamaktadır. Ülke, aynı zamanda uluslararası ticarete de önemli bir oyuncu konumundadır. Hindistan, son yıllarda ekonomik reformlar ve yabancı yatırımları teşvik eden politikalar ile büyüme oranlarını artırmayı başarmış, ancak yoksulluk, işsizlik ve altyapı sorunları gibi zorluklarla da karşı karşıya kalmaktadır. Hükümet, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ekonomik büyümeyi desteklemek için çeşitli politikalar geliştirmektedir.

Makroekonomik Profil

Tablo 8'de Hindistan'ın güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 8. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Hindistan

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
3,733,000 milyon USD (Dünya sıralaması: 5)	2,600 USD (Dünya sıralaması: 145)	%6.1	-90,000	82.62 Hindistan Rupisi (INR)	620,000	%5.65

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Hindistan'ın 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 3,733,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında 5. sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) yöntemiyle yaklaşık 2,600 USD olup, Hindistan'ı kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 145. sıraya yerleştirmektedir. Hindistan ekonomisi, büyüyen bir iç pazar ve artan hizmet sektörü ile desteklenmektedir.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Hindistan ekonomisi %6.1 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme oranı, Hindistan'ın COVID-19 sonrası toparlanma sürecini başarılı bir şekilde sürdürdüğünü ve iç talep ile yatırımların ekonomiyi desteklediğini göstermektedir. Ancak, küresel ekonomik belirsizlikler ve tedarik zinciri sorunları, büyüme üzerinde risk oluşturmaktadır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Hindistan ekonomisinde hizmet sektörü GSYİH'nın yaklaşık %49.80'ini oluşturarak en büyük paya sahiptir. Sanayi sektörü, GSYİH'nın %28.90'ını oluşturmakta ve özellikle imalat, inşaat ve enerji gibi alanlarda önemli bir katkı sağlamaktadır. Tarım sektörü ise GSYİH'nın %15.97'sini oluşturarak ekonominin temel yapı taşlarından biri olmaya devam etmektedir. Bu yapı, Hindistan ekonomisinin çeşitliliğini ve büyüme potansiyelini göstermektedir.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Hindistan'ın cari hesap açığı -90,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir.

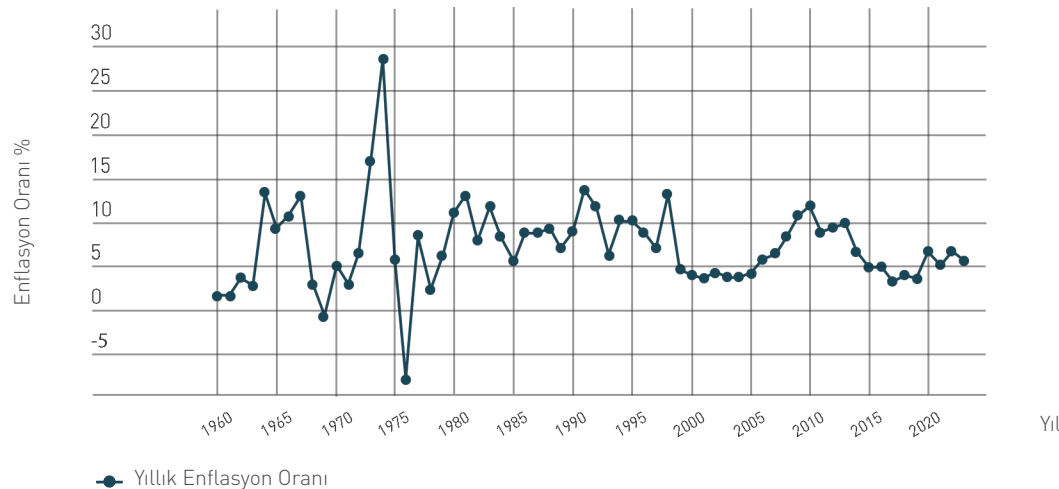
Hindistan, dış ticaret dengesini sağlamak için çeşitli stratejiler uygulamakta, ancak artan ithalat talepleri ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar cari açığı olumsuz etkileyebilmektedir.

Kur Rejimi: Hindistan, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamakta olup, 2023 yılı itibarıyla 1 ABD Doları yaklaşık olarak 82.62 Hindistan Rupisi (INR) seviyesinde işlem görmektedir. Hindistan Merkez Bankası, döviz piyasalarında istikrar sağlamak amacıyla gerektiğinde müdahalelerde bulunmaktadır.

Dış Borç: 2023 yılında Hindistan'ın dış borcu yaklaşık 620,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Dış borcun GSYİH'ye oranı ise %16,75 seviyesindedir ve bu, Hindistan'ın mali sürdürülebilirlik açısından dikkatli bir yönetim sergilediğini göstermektedir. Bu oran, Hindistan'ın dış borcunun GSYİH'sine kıyasla yönetilebilir seviyede olduğunu göstermektedir. Yani, Hindistan'ın ekonomik üretimine göre dış borcu, görece düşük bir seviyededir. Hindistan, dış borçlanmayı kontrol altında tutmaya çalışmakta ve ekonomik büyüme hedeflerine ulaşmak için stratejik yatırımlar yapmaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla Hindistan'da yıllık enflasyon oranı %5.65 olarak kaydedilmiştir. Enflasyon, enerji maliyetleri ve gıda fiyatlarındaki artışlardan etkilenmektedir. Hindistan Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altına almak için faiz oranlarını artırma yoluna gitmekte, bu sayede fiyat istikrarını sağlamayı hedeflemektedir.

Hindistan Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafikte, Hindistan'ın yıllık enflasyon oranlarının 1993'ten 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1990'ların başında, Hindistan'da enflasyon oranları %200 seviyesinin üzerine çıkarak ciddi bir enflasyon sorunu haline gelmiştir. Bu dönemde, ekonomik reformlar ve piyasa geçiş süreci gibi büyük zorluklarla karşılaşmıştır. 1991 yılında enflasyon oranı %171.67 gibi olağanüstü bir seviyeye ulaşmış, bu durum ekonomik istikrarsızlığı daha da derinleştirmiştir. 1990'ların sonlarına doğru enflasyon oranları kontrol altına alınmış ve 2000'li yıllara girerken daha stabil bir seviyeye gelmiştir. 2000'lerin başında, Hindistan ekonomisi büyüme kaydederken, enflasyonu %5-10 aralığında tutmayı başarmıştır. Ancak, 2008 küresel finansal krizi sırasında enflasyon oranlarında artış gözlemlenmiş, ardından gelen yıllarda uygulanan para politikalarıyla enflasyon tekrar kontrol altına alınmıştır. 2020 ve 2021 yıllarında, COVID19 pan-

demisi etkileriyle birlikte enflasyon tekrar yükselmeye başlamış, özellikle gıda ve enerji fiyatlarındaki artışlar bu durumu tetiklemiştir. 2022 yılı itibarıyla, Hindistan'da yıllık enflasyon oranı %7.42 seviyelerine çıkmış, bu artış, hem ulusal hem de uluslararası ekonomik koşullardan etkilenmiştir. Bu noktada, Hindistan hükümeti, arz yönlü politikaları devreye alarak enerji fiyatlarını dengelemeye ve tarım sektörüne yönelik destekleri artırmaya çalışmıştır.

2023 yılına gelindiğinde, enflasyon %6.69 olarak kaydedilmiştir; bu oran, Hindistan Merkez Bankası'nın enflasyonu kontrol altına alma çabalarının bir sonucudur. Merkez Bankası, yüksek enflasyonla mücadele için faiz oranlarını artırmaya devam etmiş, aynı zamanda para arzını sınırlamaya yönelik adımlar atmıştır.

3.9. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin, yaklaşık 9,596,961 km² yüzölçümü ile dünyanın en büyük üçüncü ülkesi olup, Doğu Asya'da yer almaktadır. Yaklaşık 1.4 milyar nüfusu ile Çin, dünyanın en kalabalık ülkesi olarak dikkat çekmektedir ve zengin etnik ve kültürel çeşitliliği ile öne çıkmaktadır; ülkede 55 farklı etnik grup bulunmaktadır. Çin'in resmi dili Mandarin Çince olup, eğitimden iş yaşamına kadar birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Çin, tek partili bir sosyalist cumhuriyet olarak yönetilmektedir ve 23 eyalet, 5 özerk bölge, 4 doğrudan yönetilen şehir ile bir özel idare bölgesinden oluşmaktadır. Bu yapı, ülkenin siyasi istikrarını sağlarken, merkezi hükümetin kontrolü altında yerel yönetimlerin kendi kararlarını alabilmesine olanak tanımaktadır. Çin'in ekonomisi, sanayi, tarım ve hizmet sektörlerine dayanmaktadır. Sanayi sektörü, özellikle imalat, otomotiv, elektronik ve tekstil gibi alanlarda dünya genelinde büyük bir güç haline gelmiştir. Tarım sektörü, pirinç, buğday, sebze ve meyve gibi ürünlerin üretiminde önemli bir yere sahiptir. Hizmet sektörü ise Çin ekonomisinin hızla büyüyen bir kısmını oluşturmaktadır; özellikle finans, bilişim teknolojileri ve turizm alanları uluslararası düzeyde dikkat çekmektedir. Çin, BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ve Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) gibi bölgesel ve küresel işbirliklerinde aktif bir rol oynamaktadır. Son yıllarda, Çin ekonomik reformlar ve dış açılma politikaları ile büyüme oranlarını artırmayı başarmış, ancak çevresel sorunlar, gelir eşitsizliği ve yaşlanan nüfus gibi zorluklarla da karşı karşıya kalmaktadır. Hükümet, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ekonomik büyümeyi desteklemek için çeşitli politikalar geliştirmekte ve yeşil enerji yatırımlarını artırmaktadır.

Tablo 9'da Çin'in güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 9. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Çin

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GHYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
19,374,000 milyon USD (Dünya sıralaması: 2)	13,600 USD (Dünya sıralaması: 68)	%5.1	264,200	6.45 Çin Yuanı (CNY)	2,300,000	%0.23

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Çin'in 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 19,368,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında 2. sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise Satın Alma Gücü Paritesi (SAGP) yöntemiyle yaklaşık 13,700 USD olup, Çin'i kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 69. sıraya yerleştirmektedir. Çin ekonomisi, güçlü sanayi altyapısı, geniş iç pazarı ve yüksek ihracat oranları ile desteklenmektedir.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Çin ekonomisi %5.1 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme oranı, Çin'in COVID-19 sonrası toparlanma sürecini sürdürdüğünü ve iç talep ile yatırımların ekonomiyi desteklediğini göstermektedir. Ancak, küresel ekonomik belirsizlikler ve tedarik zinciri sorunları, büyüme üzerinde risk oluşturmaktadır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Çin ekonomisinde hizmet sektörü GSYİH'nin yaklaşık %54.60'ını oluşturarak en büyük paya sahiptir. Sanayi sektörü, GSYİH'nin %35.30'unu oluşturmakta ve özellikle imalat, teknoloji ve enerji alanlarında önemli bir katkı sağlamaktadır. Tarım sektörü ise GSYİH'nin %7.10'unu oluşturarak ekonominin temel yapı taşlarından biri olmaya devam etmektedir. Bu yapı, Çin ekonomisinin çeşitliliğini ve büyüme potansiyelini göstermektedir.

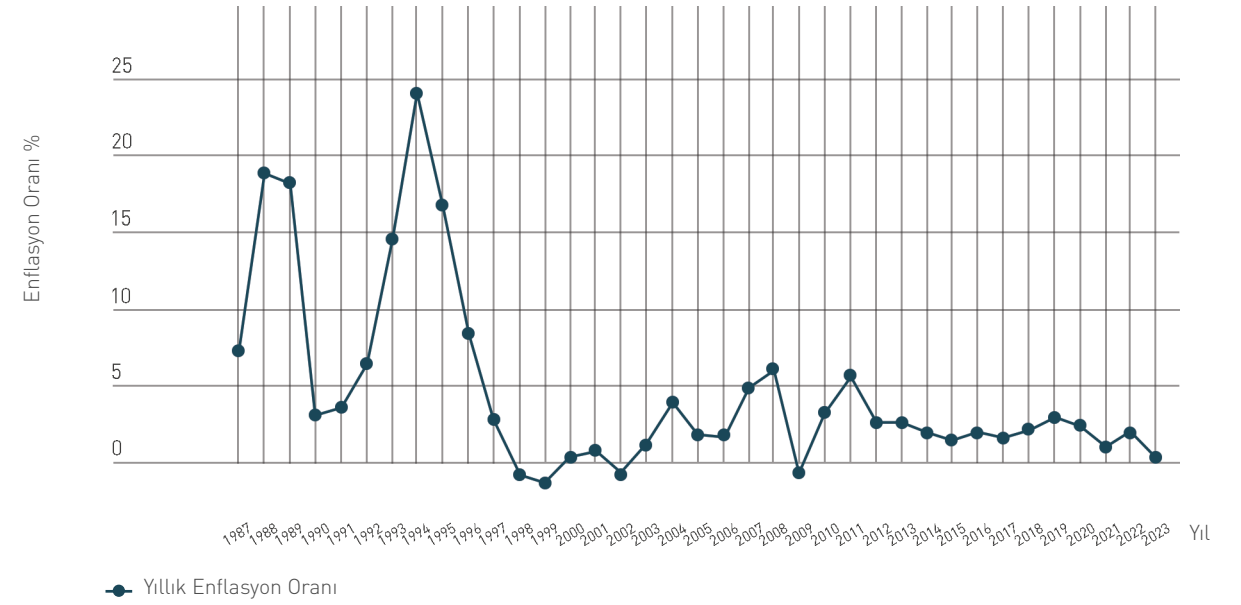
Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Çin'in cari hesap fazlası 264,200 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Çin, güçlü ihracat yapısı ve düşük ithalat bağımlılığı sayesinde cari fazla vermektedir. Ancak, uluslararası ticarete yaşanan dalgalanmalar ve dış talepteki değişimler, cari açığı etkileyebilir.

Kur Rejimi: Çin, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamakta olup, 2023 yılı itibarıyla 1 ABD Doları yaklaşık olarak 6.90 Çin Yuanı (CNY) seviyesinde işlem görmektedir. Çin Merkez Bankası, döviz piyasalarında istikrar sağlamak amacıyla gerektiğinde müdahalelerde bulunmaktadır.

Dış Borç: 2023 yılında Çin'in dış borcu yaklaşık 2,548,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Dış borcun GSYİH'ye oranı ise %13.15 seviyesindedir ve bu, Çin'in mali sürdürülebilirlik açısından dikkatli bir yönetim sergilediğini göstermektedir. Çin, dış borçlanmayı kontrol altında tutmaya çalışmakta ve ekonomik büyüme hedeflerine ulaşmak için stratejik yatırımlar yapmaktadır.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla Çin'de yıllık enflasyon oranı %0.23 olarak kaydedilmiştir. Enflasyon, gıda ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmalardan etkilenmektedir. Çin Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altına almak için faiz oranlarını değiştirmekte ve fiyat istikrarını sağlama hedefini sürdürmektedir.

Çin Yıllık Enflasyon Oranı 1987 - 2023

Grafikte, Çin'in yıllık enflasyon oranlarının 1987'den 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1987 yılından itibaren, enflasyon oranları zamanla dalgalanma göstermiştir. 1988 ve 1989 yıllarında enflasyon oranları %18'in üzerine çıkarak yüksek seviyelere ulaşmıştır. Bu dönemde, Çin, ekonomik reformlar ve piyasa geçiş süreci ile önemli değişimler yaşamıştır. 1992 yılında enflasyon oranı %6.35 seviyesinde, ardından 1993 yılında %14.61 seviyelerine kadar yükselmiştir. 1994 yılında ise %24.25 ile en yüksek seviyeye ulaşmış ve bu durum ülkenin ekonomik istikrarını etkilemiştir. 1998'deki Asya finansal krizi sonrasında, enflasyon oranları düşmeye başlamış ve 2000'lerin başında %2 ile %5 arasında seyretilmiştir. Ancak 2008 küresel finansal krizinin etkileriyle bir-

likte, 2009 yılında enflasyon tekrar düşüş göstermiş ve %0.73 seviyesine kadar gerilemiştir. 2010'dan itibaren enflasyon yeniden yükselmeye başlamış ve 2011'de %5.55 seviyesine ulaşmıştır. COVID-19 pandemisi dönemi, 2020 ve 2021 yıllarında enflasyon oranlarını etkilemiş, bu yıllarda %2 ile %3 arasında dalgalanmıştır. 2022 yılında enflasyon %1.92 seviyelerine çıkarken, 2023 yılı itibarıyla %0.23 oranına düşmüştür. Bu düşüş, özellikle ekonomik toparlanma sürecinin yavaşlaması ve küresel piyasalardaki dalgalanmalardan kaynaklanmaktadır. Çin hükümeti, enflasyonu kontrol altına almak için çeşitli arz yönlü politikalar uygulamakta, enerji fiyatlarını dengelemeye ve tarım sektörüne destek sağlamaya çalışmaktadır.

3.10. Meksika Birleşik Devletleri

Meksika, yaklaşık 1,973,000 km² yüzölçümü ile Kuzey Amerika'nın en büyük üçüncü ülkesi olup, zengin kültürel mirası ve doğal kaynakları ile dikkat çekmektedir. Yaklaşık 126 milyon nüfusa sahip olan Meksika, etnik olarak çeşitli bir yapıya sahiptir; ülkenin büyük bir kısmı mestizo (İspanyol ve yerli karışımı) nüfustan oluşurken, diğer etnik gruplar arasında yerli halklar ve Avrupa kökenli insanlar da bulunmaktadır. Meksika'nın resmi dili İspanyolca olup, eğitimden iş yaşamına kadar birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Meksika, federal bir cumhuriyet olarak yönetilmektedir ve 32 eyalet ile başkent Meksiko'dan oluşmaktadır. Her eyalet, merkezi hükümetin denetiminde kendi yönetim yapısına sahiptir. Meksika'nın ekonomisi, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine dayanmaktadır. Tarım sektörü, özellikle mısır, fasulye, şeker kamışı ve tropikal meyveler gibi ürünlerin üretiminde önemli bir rol oynamaktadır. Sanayi sektörü, otomotiv, elektronik, petrol ve kimya sanayi-leri gibi alanlarda güçlüdür ve bu sektör, ülkenin ihracat gelirlerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Hizmet sektörü ise Meksika ekonomisinin en hızlı büyüyen kısmıdır; turizm, finans hizmetleri ve bilişim teknolojileri

uluslararası düzeyde dikkat çekmektedir. Meksika, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) ve ABD-Meksika-Kanada Anlaşması (USMCA) gibi bölgesel ve küresel ticaret anlaşmalarında aktif bir rol oynamaktadır. Son yıllarda, Meksika ekonomik reformlar ve yabancı yatırımları teşvik eden politikalar ile büyüme oranlarını artırmayı başarmış, ancak yoksulluk, işsizlik ve güvenlik sorunları gibi zorluklarla da karşı karşıya kalmaktadır. Hükümet, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda ekonomik büyümeyi desteklemek için çeşitli politikalar geliştirmekte ve sosyal programlarla yoksulluğu azaltmayı hedeflemektedir.

Tablo 10'da Meksika'nın güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 10. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Meksika

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GHYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
1,300,000 milyon USD (Dünya Sıralaması: 15)	13,291 USD (Dünya Sıralaması: 77)	%2.5	-14,300	18.00 Meksika Pesosu (MXN)	595,000	%5.5

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Meksika'nın 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 1,300,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında 15. sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise yaklaşık 13,291 USD olup, bu değer Meksika'yı kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 77. sıraya yerleştirmektedir. Meksika ekonomisi, büyüyen bir iç pazar ve artan hizmet sektörü ile desteklenmektedir.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Meksika ekonomisi %2.5 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme oranı, iç talep ve yatırımların ekonomiyi desteklediğini göstermektedir. Ancak, küresel ekonomik belirsizlikler ve tedarik zinciri sorunları büyüme üzerinde risk oluşturmaktadır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Meksika ekonomisinde hizmet sektörü, GSYİH'nin yaklaşık %58.32'sini oluşturarak en büyük paya sahiptir. Sanayi sektörü ise GSYİH'nin %3.52'sini oluşturarak önemli bir yer tutmakta ve özellikle otomotiv, elektronik ve imalat gibi alanlarda yüksek katma değer sağlamaktadır. Tarım sektörü, GSYİH'nin %3.96'sını oluşturarak daha küçük bir paya sahip olmasına rağmen, temel

gıda üretiminde kritik bir rol oynamaktadır. Bu yapı, Meksika ekonomisinin çeşitliliğini ve büyüme potansiyelini göstermektedir.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Meksika'nın cari hesap açığı -14,300 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Dış ticaret dengesini sağlamak için çeşitli stratejiler uygulanmakta, ancak artan ithalat talepleri ve enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar cari açığı olumsuz etkileyebilmektedir.

Kur Rejimi: Meksika, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamakta olup, 2023 yılı itibarıyla 1 ABD Doları yaklaşık 18.00 Meksika Pesosu (MXN) seviyesinde işlem görmektedir. Meksika Merkez Bankası, döviz piyasalarında istikrar sağlamak amacıyla gerektiğinde müdahalelerde bulunmaktadır.

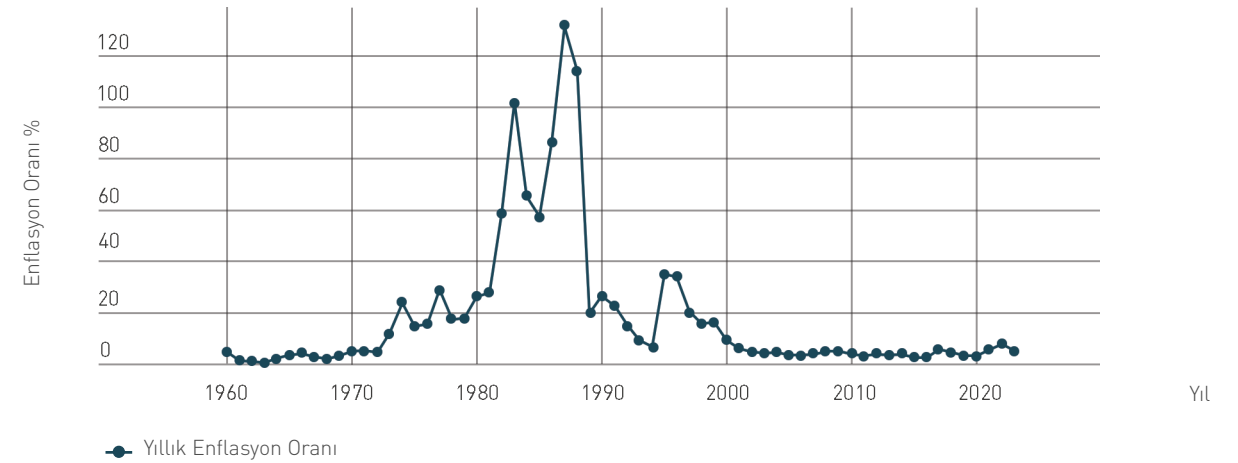
Dış Borç: 2023 yılında Meksika'nın dış borcu yaklaşık 595,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Dış borcun GSYİH'ye oranı, ülkenin mali sürdürülebilirlik açısından kontrol altında tutulduğunu göstermektedir.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla Meksika'da yıllık

enflasyon oranı %5.5 olarak kaydedilmiştir. Enflasyon, enerji maliyetleri ve gıda fiyatlarındaki artışlardan etkilenmektedir. Meksika Merkez Bankası, enflasyonu

kontrol altına almak için faiz oranlarını artırma yoluna gitmektedir.

Meksika Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafikte, Meksika'nın yıllık enflasyon oranlarının 1960'tan 2023'e kadar olan değişimi görülmektedir. 1960'ların başında Meksika'nın enflasyon oranları %5 seviyelerindeyken, 1980'lerin ortalarına gelindiğinde, bu oran %100'ün üzerine çıkarak hiper enflasyon seviyelerine ulaşmıştır. Bu dönemde, Meksika ekonomisi, dış borç krizleri, düşük petrol fiyatları ve politik istikrarsızlık gibi zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle 1988 yılı, Meksika'nın enflasyon oranının %114.16'ya yükseldiği ve ekonomik istikrarsızlığın belirgin hale geldiği bir dönem olmuştur. 1990'ların başında uygulanan yapısal reformlar ve ekonomik istikrar programları, enflasyonu kontrol altına almak için önemli adımlar olmuştur. 1994-1995 yıllarında yaşanan ekonomik kriz, enflasyon oranlarını yeniden yükseltmiş ancak sonraki yıllarda Meksika Merkez Bankası'nın sıkı para politikalarıyla enflasyon oranları daha makul seviyelere düşürülmüştür. 2000'li yıllar boyunca Meksika, enflasyonu genellikle %5-10 arasında tutmayı başarmıştır. Ancak, 2020 COVID-19 pandemisi ile enflasyon yeniden yükselme eğilimine

girmiştir. 2021'de %5.68'e çıkan enflasyon, enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlarla bağlantılı olarak yükselmiştir. 2022 yılında enflasyon oranı %7.89'a çıkmış, bu durum Meksika'nın ekonomik toparlanma sürecindeki zorlukları gözler önüne sermektedir.

2023 yılı itibarıyla, Meksika'da yıllık enflasyon oranı %5.53 seviyesine gerilemiş olsa da bu oran hala Meksika Merkez Bankası'nın hedeflerinin üzerinde kalmaktadır. Meksika, enflasyonla mücadelede talep yönlü politikalar ve arz yönlü müdahaleler uygulamakta; Merkez Bankası, faiz oranlarını artırarak enflasyonu kontrol altına alma çabalarına devam etmektedir. Ayrıca, gıda ve enerji fiyatlarını dengelemek için çeşitli sübvansiyonlar ve destek programları uygulanmaktadır.

Sonuç olarak, grafik, Meksika'nın yüksek enflasyon dönemlerinden günümüzdeki daha stabil enflasyon hedefine geçiş sürecini ve bu süreçte alınan ekonomik önlemlerin etkilerini ortaya çıkarmaktadır.

3.11. Güney Kore

Kore Cumhuriyeti

Resmi adı Kore Cumhuriyeti olan Güney Kore doğu Asya'da yer alır ve 100,363 km² yüz ölçüme sahiptir. Güney Kore'de 52 milyonluk bir nüfus yaşamaktadır. Güney Kore'nin resmi dili Korece'dir ve etnik yapısı %95

Koreliler 'den oluşmaktadır. Güney Kore demokrasi ile yönetilmekte olup yönetim yasama, yürütme ve yargı erklerinin bağımsızlığına dayanmaktadır. Güney Kore ekonomisi eğitimde atılan adımlar sonucu şekillenmiştir. Çoğunluğun okuma yazma bilmediği bir durumdan üst düzey eğitim almış bireylere sahip bir toplumsal yapıya geçilirken ekonomi de ihracata ve ihracat için yüksek teknoloji ürün üretmeye odaklanmıştır. Ülke ekonomisi özellikle yarı iletken ve otomotiv endüstrilerine dayanmaktadır. Güney Kore ekonomisi Kuzey Kore ile olan ilişkilerden oldukça etkilenmektedir. Özellikle Güney Kore finansal piyasaları Kuzey Kore'nin askeri tehditleri nedeniyle yüksek düzeyde oynaklığa maruz kalmaktadır. Güney Kore mali yapısı güçlü bir ülke olduğu için Kuzey Kore'den kaynaklanan bu tip risklere hızlı önlemler alabilmekte ve ekonomik büyümenin devamı için spesifik sektörleri kolayca sübvansede edebilmektedir. Fakat Güney Kore'nin yaşlanan nüfusu ülke iş gücü piyasasında sorunlar oluşturmakta ve bu sorunların gün geçtikçe artması beklenmektedir. Güney Kore ekonomisi 1960'lardan başlayan süreçte 1990'ların sonuna kadar dünyada en hızlı büyüyen ekonomilerden biri olmuştur.

Tablo 11'de Güney Kore'nin güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 11. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Güney Kore

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GHYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
1,713,000 milyon USD (Dünya Sıralaması: 14)	44,151 USD (Dünya Sıralaması: 41)	%1.36	35,500	1305 Won	673,000	%3.60

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Güney Kore'nin 2023 GSYİH'si 1,713,000 milyar USD'dir ve GSYİH açısından dünyada 14 sırada yer almaktadır. Kişi başına düşen GHYİH ise 44,151 USD'dir ve Güney Kore kişi başına düşen GSYİH'da dünya genelinde 41. Sırada yer almaktadır. Güney Kore ekonomisinin ana odağı yüksek teknoloji sanayi üretimine ve ihracata dayanmaktadır.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Güney Kore ekonomisi %1.36 oranında büyümüştür. Güney Kore ekonomisinin ekonomik büyümesinin altında yatan temel olgular son derece yüksek teknolojik ürün üretimi ve ihracatıdır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Güney Kore GSYİH'sinden en büyük payı %55,5 ile hizmet sektörü oluşturmaktadır. Hizmet sektörünü sanayi sektörü %25,8 ile izlemektedir. Tarım, madencilik ve inşaat sektörlerinin GSYİH'deki payları oldukça düşüktür.

Ihracat temelli Güney Kore ekonomisinde ham madde temininin ithalat ile giderildiği görüldüğü görülmektedir.

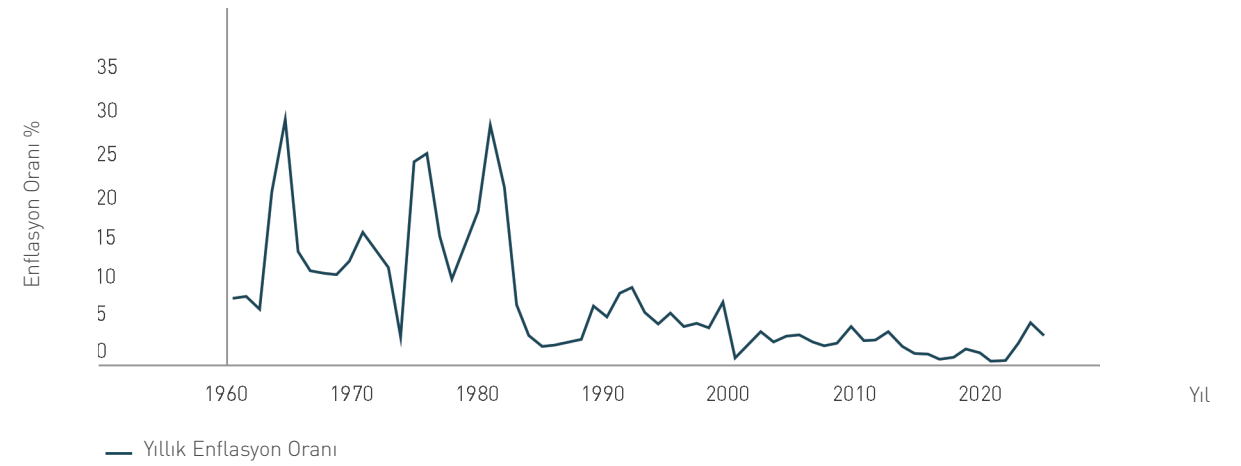
Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Güney Kore 35,500 milyon dolar cari fazla vermiştir. Güney Kore dış ticarette yüksek teknoloji ürün ihraç ederken daha çok ham madde ve ara malı ithal etmektedir. Güney Kore ekonomisi ithal edilen ham madde ve ara malları ile yüksek katma değerli üretiler ihraç etmektedir. Güney Kore ekonomisi yüksek düzeyde dış ticarete bağlıdır.

Kur Rejimi: Güney Kore'de dalgalı serbest kur rejimi uygulanmaktadır. 1 ABD dolarının 2023 yılı ortalama değeri 1305 Won'dur. Güney Kore merkez bankası ekonomik ve finansal stabiliteyi sağlamak için politika faiz oranlarını kullanmaktadır.

Dış Borç: Güney Kore'nin dış borç stoğu 2023 yılı itibarıyla 673,000 milyon USD civarındadır. Gelişmiş

bir ülke olan Güney Kore uluslararası piyasalara kolaylıkla ulaşabilmekte ve düşük maliyetli ve yeterli dış borç bulabilmektedir. Aynı zamanda Güney Kore dış borç stoğunu çevirmekte zorlanmamakta ve dış borç dinamiğini kontrol ederek kolaylıkla sürdürebilmektedir. Güney Kore'nin dış borcunun GSYİH'ye oranı %39 civarındadır. Bu düzey gelişmiş ülkeler arasında düşük bir orandır. Cari fazla veren Güney Kore gelişmekte olan ülkeler gibi yatırım için yurt dışı kaynaklara yüksek seviyede bağlı bulunmamaktadır.

Güney Kore Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafik, Güney Kore'nin 1960-2023 yılları arasındaki enflasyon oranlarını göstermektedir. 1960'lı yılların başlangıcında düşük olan enflasyon oranları hızlı bir artış göstererek 1964'te %29'a ulaşmıştır. 1970'li yıllarda enflasyon oranları volatil seyretmiş, 1973 yılında enflasyon oranı tek haneli değerleri yakalasa da 1974 ve 1975 yıllarında aşırı bir şekilde artmıştır. 1980 itibarıyla %29 seviyesine ulaşan enflasyon oranları 1981 yılından itibaren düşerek stabilize olmaya başlamıştır. 1960 ve 1980 yılları arası Güney Kore ekonomisinin değişim ve gelişim geçirdiği yıllardır ve değişimin yan etkileri enflasyon oranlarında görülmektedir. 1981 itibarıyla arz yönlü bu değişimin meyveleri toplanmaya başlanmış ve bu durum fiyat oynaklığının azalmasını ve enflasyon oranlarının düşmesini sağlamıştır. Grafikte görüldüğü gibi enflasyon oranları 1981 sonrasında enflasyon oranları tek haneli değerlere

Yurt dışı kaynaklar yerine iç tasarruflar yatırımlara yönlendirilmektedir. Bu sebeple Güney Kore'nin dış borçlanma ihtiyacı düşüktür.

Enflasyon Oranı: Güney Kore'de 2023 yılı enflasyon oranı %3.60'dır. Güney Kore Merkez Bankası fiyat istikrarını sağlamaya çalışırken finansal istikrarı da gözetmektedir. Bu sayede banka Güney Kore ekonomisinin stabil bir şekilde büyümesini sağlamaktadır.

sıkışmıştır. 1990'lı yıllarda Doğu Asya krizi enflasyonda kısmi bir artışı tetiklese de bu artış ileriki yıllarda sönümlenerek enflasyon oranı tekrardan stabilizeye kavuşmuştur. Son yıllar da ise Covid-19 pandemisi ile gelen enflasyon dalgası enflasyon oranları üzerinde etkilidir. Bu sebeple %5 seviyesini bulan enflasyon oranları ülke ihracat pazarlarının yeniden açılması ve uygulanan talep yönlü sıkı para politikaları ile tekrar düşüş trendine girmiştir.

2023 itibarıyla Güney Kore enflasyonu %3.60'dır. Bu durum Güney Kore enflasyonunun firmalar, bireyler gibi tüm ekonomi katılımcıları tarafından kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak Güney Kore gelişim ve değişim dönemleri olan 1960-1980 yıllarındaki volatil fiyat değişimlerinden hem talebi daraltıcı hem de arzın niteliği ve niceliğini değiştirici politikalar ile kurtulmuş ve uzun vadeli fiyat istikrarına kavuşmuştur.

3.12. Türkiye Cumhuriyeti

Türkiye, yaklaşık 783,562 km² yüzölçümü ile hem Asya hem de Avrupa kıtalarında yer alan bir ülkedir. Stratejik konumu, zengin tarihi ve kültürel mirasıyla dikkat çeken Türkiye, yaklaşık 86 milyon nüfusa sahiptir. Ülke, etnik olarak çeşitli bir yapıya sahiptir; Türkler çoğunluğu oluştururken, Kürtler, Araplar, Zazalar ve diğer etnik gruplar da önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin resmi dili Türkçe olup, eğitimden iş yaşamına kadar birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır. Türkiye, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne dayalı bir cumhuriyettir ve 81 ilden oluşmaktadır. Her il, merkezi hükümetin denetiminde kendi yönetim yapısına sahiptir. Türkiye'nin ekonomisi, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerine dayanmaktadır. Tarım sektörü, özellikle buğday, pamuk, zeytin ve meyve üretimi ile önemli bir yer tutmakta, ancak sanayi sektörü, otomotiv, tekstil, elektronik ve gıda işleme gibi alanlarda yüksek katma değer sağlamaktadır. Hizmet sektörü ise Türkiye ekonomisinin en hızlı büyüyen kısmıdır; turizm, finans, sağlık ve bilişim teknolojileri uluslararası düzeyde dikkat çekmektedir. Türkiye, G20, NATO, OECD ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası kuruluşlarda aktif bir rol oynamaktadır. Son yıllarda, Türkiye ekonomik reformlar ve yabancı yatırımları teşvik eden politikalar ile büyüme oranlarını artırmayı hedeflemiş, ancak enflasyon, cari açık ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar gibi zorluklarla da karşılaşmaktadır. Hükümet, ekonomik istikrarı sağlamak ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda büyümeyi desteklemek için çeşitli politikalar geliştirmekte ve sosyal yardımlarla yoksulluğu azaltmayı amaçlamaktadır.

Tablo 12'de Türkiye'nin güncel makroekonomik profiline ilişkin temel göstergeler verilmiştir.

Tablo 12. Başlıca Makroekonomik Göstergeler: Türkiye

GSYİH* ve Dünya Sıralaması (2023)	Kişi başı GHYİH** ve Dünya Sıralaması (2023)	Büyüme Oranı (2023)	Cari Hesap Açığı* (2023)	Güncel dolar kuru (1 USD=)	Dış borç*	Enflasyon oranı (2023)
1,047,000 milyon USD (Dünya Sıralaması: 16)	10,800 USD (Dünya Sıralaması: 70)	%4.5	-45,400	29.54 Türk Lirası (TL)	450,000,000	%53.86

Kaynak: Dünya Bankası. (2023). World Development Indicators. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>; Federal Reserve Bank of St. Louis. (2023). FRED, Federal Reserve Economic Data. <https://fred.stlouisfed.org/categories/32264>; International Monetary Fund. (2023). World Economic Outlook Database: Inflation, consumer prices (annual %). <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
* Milyon USD

GSYİH ve Kişi Başı GSYİH: Türkiye'nin 2023 yılı toplam GSYİH'si yaklaşık 1,047,000 milyon USD seviyesindedir ve dünya sıralamasında 16. sırada yer almaktadır. Kişi başına GSYİH ise yaklaşık 10,800 USD olup, Türkiye'yi kişi başına gelir açısından dünya sıralamasında 70. sıraya yerleştirmektedir. Türkiye ekonomisi, büyüyen iç talep ve ihracat ile desteklenmektedir.

Büyüme Oranı: 2023 yılında Türkiye ekonomisi %4.5 oranında bir büyüme kaydetmiştir. Bu büyüme oranı, ülkenin ekonomik toparlanma sürecini ve iç talep ile yatırımların ekonomiyi desteklediğini göstermektedir. Ancak, yüksek enflasyon ve dış piyasalardaki dal-

galanmalar büyüme üzerinde risk oluşturmaktadır.

GSYİH'de Sektör Ağırlıkları: Türkiye ekonomisinde hizmet sektörü GSYİH'nin %54.05'ini oluşturarak en büyük paya sahiptir. Sanayi sektörü, GSYİH'nin %23.43'ünü oluşturmakta, özellikle imalat ve inşaat gibi alanlarda önemli bir katkı sağlamaktadır. Tarım sektörü ise GSYİH'nin %6.18'ini oluşturarak ekonominin temel yapı taşlarından biridir.

Cari Hesap Açığı: 2023 yılında Türkiye'nin cari hesap açığı -45,400 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Türkiye, dış ticaret dengesini sağlamak için çeşitli stratejiler uygulamakta, ancak artan ithalat talepleri ve

enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar cari açığı olumsuz etkileyebilmektedir.

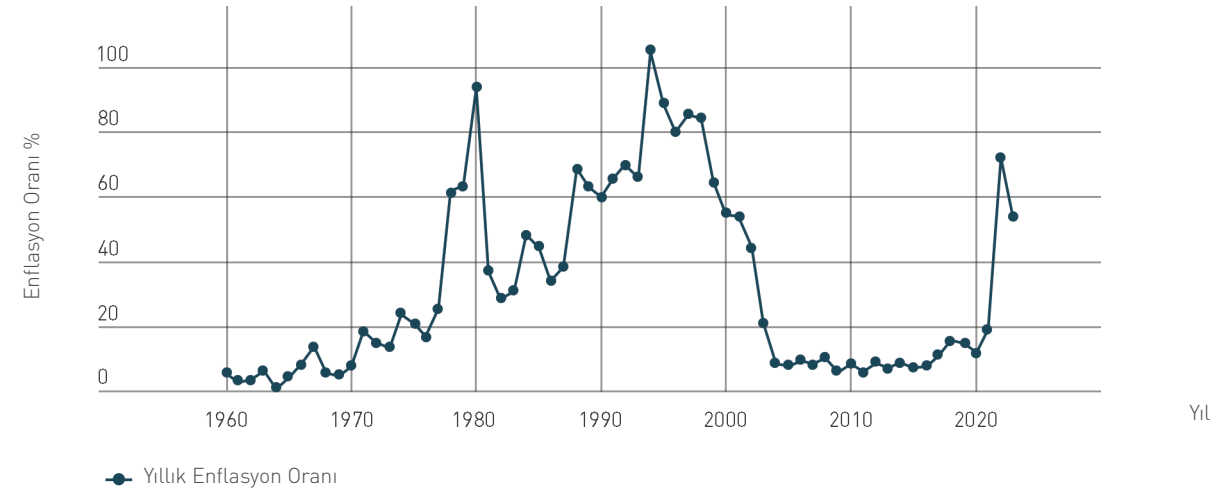
Kur Rejimi: Türkiye, dalgalı döviz kuru rejimi uygulamakta olup, 2023 yılı itibarıyla 1 ABD Doları yaklaşık 29.54 TL seviyesinde işlem görmektedir. Türkiye Merkez Bankası, döviz piyasalarında istikrar sağlamak amacıyla gerektiğinde müdahalelerde bulunmaktadır.

Dış Borç: 2023 yılında Türkiye'nin dış borcu yaklaşık 450,000 milyon USD olarak kaydedilmiştir. Türkiye'nin 2023 yılındaki yaklaşık 450 milyar dolarlık dış borcu, ülkenin ekonomik büyüklüğü ve küresel finansal piyasalara entegrasyonu bağlamında değerlendirilmelidir. Dış borç, bir ülkenin yurtdışından aldığı krediler ve finansmanlar anlamına gelir ve genellikle altyapı yatırımları, kamu harcamaları ve özel sektör projeleri için kullanılmaktadır. Türkiye'nin dış borcunun GSYİH'sine oranı, borcun sürdürülebilirliğini

değerlendirmede önemli bir göstergedir. Bu oranın %50'nin üzerinde olması, dış borcun ekonomik büyüklüğe göre oldukça yüksek bir seviyede olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, dış borcun yönetilebilirliği, borcun vade yapısı, faiz oranları, ülkenin döviz rezervleri ve ekonomik büyüme performansı gibi faktörlere de bağlıdır. Yüksek dış borç, kırılganlık yaratabilmekte ve özellikle kısa vadeli borçların payı yüksekse, finansal piyasalarda dalgalanmalara karşı hassasiyeti artırabilmektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin dış borcunu dikkatle yönetmesi ve sürdürülebilir bir borç dinamiği sağlaması önemlidir.

Enflasyon Oranı: 2023 yılı itibarıyla Türkiye'de yıllık enflasyon oranı %53.86 olarak kaydedilmiştir. Enflasyon, özellikle enerji ve gıda fiyatlarındaki artışlardan etkilenmektedir. Türkiye Merkez Bankası, enflasyonu kontrol altına almak için faiz oranlarını artırmaya yönelik adımlar atmaktadır.

Türkiye Yıllık Enflasyon Oranı 1960 - 2023

Grafik, Türkiye'nin yıllık enflasyon oranlarının 1960'tan 2023'e kadar olan değişimini göstermektedir. 1960'lı yılların başında, Türkiye'de enflasyon oranları düşük seviyelerde kalmış, ancak 1970'lerin ortalarından itibaren artmaya başlamıştır. 1975 yılı itibarıyla enflasyon %21.23 gibi yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. Bu dönemde, petrol fiyatlarındaki artış ve içsel ekonomik dengesizlikler önemli rol oynamıştır. 1980'lerde enflasyon oranları, 1980 yılında %26.35'e çıkarak daha da yükselmiş, ardından 1980'lerin so-

nuna doğru %101.87 seviyesine ulaşarak yüksek enflasyon sorunu haline gelmiştir. Bu dönemde, Türkiye, mali krizler ve siyasi belirsizlikler gibi zorluklarla karşılaşmıştır. 1990'ların başında, enflasyon oranları yeniden yükselmiş, 1994 yılında %105.21 gibi aşırı bir enflasyon oranı kaydedilmiştir. Ancak 2000'li yılların başında uygulanmaya başlanan ekonomik politikaların başarısız olması sebebiyle, 2001 yılında tarihinin en büyük kriziyle karşı karşıya gelmiştir.

Türkiye ekonomisinde enflasyonun 2001-2024 dönemindeki gelişimi, ekonomik krizlerin ve uygulanan politikaların etkisiyle çeşitli dönemlerde farklılıklar göstermektedir. Bu süreci dönemlere ve önemli olaylara göre tarihsel olarak şu şekilde açıklayabiliriz. Şubat 2001’deki ekonomik kriz, finansal sistemin çökmesine ve Türk lirasının büyük ölçüde değer kaybetmesine yol açmıştır. Enflasyon oranı 2001 sonunda %68.5 olarak kaydedilmiştir. Sonrasında IMF ile yapılan anlaşma sonucu, Kemal Derviş liderliğinde “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” başlatılmış; Merkez Bankası’nın bağımsızlığı güçlendirilmiş ve enflasyon hedeflemesi sistemi uygulamaya konulmuştur. Sonraki yıllarda, ekonomik reformların etkisini göstermeye başlaması ile birlikte, enflasyon 2002’de %29,7’ye, 2003 yıl sonunda %18,36’e, 2004 yılında %9,32’e ve 2005’te %7,72’ye düşmüştür.

2006-2013 yılları arasında enflasyonun, dışsal faktörler sebebiyle dalgalı bir seyir göstermekle birlikte, uygulanan politikalar sayesinde kontrol altında tutulduğu görülmektedir. 2006 yılında küresel likidite bolluğu Türkiye’ye olumlu yansımış, ancak dövizdeki dalgalanmaya yol açması dolayısıyla yıl sonu enflasyonun %9,65’e yükselmesine yol açmıştır. Sıkı para politikası sayesinde 2007 yılında enflasyon %8,39 seviyesine düşmüş, fakat 2008 yılında baş gösteren küresel finans krizi sırasında petrol ve emtia fiyatlarındaki artışlar enflasyonu tetiklemiştir. Enflasyon 2008 yıl sonunda %10,06 seviyesine çıkmıştır. Küresel krizin etkileri 2009’da da devam etmiş ve kriz nedeniyle iç talep daralmış, buna bağlı olarak da enflasyon %6,53’e düşmüştür. 2010’da ekonomi toparlanmaya başlamış ve ekonomik büyüme hızlanmış, ancak enflasyon %6,4 seviyesinde kalmıştır. 2011 yılında petrol fiyatlarındaki artış ve yüksek büyüme (%11) enflasyonun %10,45 seviyesine yükselmesine sebep olmuştur. Takip eden yıllarda, 2012-2013 döneminde, uygulanan sıkı para politikası sayesinde enflasyon tekrar kontrol altına alınmış ve enflasyon 2012’de %6,16 ve 2013’te %7,4 olarak gerçekleşmiştir.

2014 yılı sonrası dönemde, Türkiye ekonomisinin çok sayıdaki dış ve iç şoklardan negatif olarak etkilendiği ve bu dönemde enflasyonu kontrol etmeye yönelik

uygulanan sıkı para ve maliye politikalarının etkilerinin beklenen düzeyde gerçekleşmediği ve haliyle enflasyonun artmaya başladığını görüyoruz. 2014’te FED’in faiz artırımı kararları ve TL’nin değer kaybı, enflasyonu %8,17 seviyesine çıkarmıştır. TL’deki değer kaybı 2015’te de devam etmiş ve yıl sonu enflasyonu %8,81 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılının 15 Temmuz’unda yaşanan darbe girişimi, enflasyonu %8,53 seviyesine taşımıştır. Ekonomideki yavaşlamayı önlemek için 2017’de Kredi Garanti Fonundan sağlanan teşviklerle büyüme hızlanmış (%7,5), ancak kur baskıları ve talep artışı enflasyonu %11,92 seviyesine yükseltmiştir. 2018’de yaşanan Rahip Brunson krizi ve ABD yaptırımları, TL’nin sert bir şekilde değer kaybetmesine yol açmış, Ocak 2018’de 3,8 TL olan dolar kuru, Ağustos 2018’de 7 TL’ye yükselmiş ve enflasyon, Ekim 2018’de %25,24 ile zirve yapmıştır. Merkez Bankasının politika faizini %24’e yükseltmesi, 2019’da yaşanan ekonomik durgunluk ve uygulanan sıkı mali politikaları sayesinde enflasyon %11,84 seviyesine gerilemiştir.

2020’de yaşanan COVID-19 pandemisi ile küresel tedarik zincirleri kesintiye uğramıştır. TCMB bu dönemde gevşek para politikası uygulamış, TL’nin değer kaybı devam etmiş (1 USD ≈ 7,4 TL) ve sonuçta enflasyon %14,6’ya yükselmiştir. Pandemi dolayısıyla artan harcamaların finansmanı ve ekonominin canlandırılması için 2021’de uygulamaya başlanan düşük faiz politikası sonucunda döviz kurunda hızlı bir artış meydana gelmiş (1 USD ≈ 13 TL), ve bütün bu gelişmeler enflasyonun daha da hızlanmasına ve %36,08’e yükselmesine yol açmıştır.

2022’de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı, enerji ve gıda fiyatlarını artırmıştır. TL değer kaybetmeye devam etmiş (1 USD ≈ 18 TL), enflasyon Ekim 2022’de tarihi zirvesi olan, %85,5 ile 2001 sonrası en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu tarihten itibaren enflasyonu kontrol altına almak için Merkez Bankası faiz artırımlarına başlamış, ancak TL üzerindeki baskı devam etmiştir. 6 Şubat 2023 tarihinde, merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesi olan 7,7 büyüklüğünde bir deprem Türkiye’ye yaklaşık olarak 100 milyar dolarlık bir ek maliyet getirmiş ve bütçe

açıklarının hızla yükselmesine sebep olmuştur. Haziran 2023’te %38,2 baz etkisi nedeniyle geçici düşen enflasyon, Ekim 2023, tekrar %60 seviyelerine çıkmıştır. 2024’te enflasyonun %40-50 bandında devam ettiği gözlenmektedir. Döviz kuru ve enerji fiyatları hâlâ enflasyon üzerinde baskı yaratıyor.

Kısaca özetlemek gerekirse, 2001-2007 döneminde Türkiye ekonomisi, küresel finansal piyasalardaki olumlu gelişmeler ve artan küresel ekonomik performans sonucu, pozitif dış şokların etkisiyle, enflasyonu tek haneye indirmeyi ve 2002-2007 döneminde ortalama %6.8 oranında büyümeyi başarmıştır. 2008 küresel finans krizi sonrasında, Türkiye ekonomisinin yoğun olarak ekonomik şoklara maruz kaldığı ve bu şokların nerede ise tamamının negatif arz yönlü dış şoklardan oluştuğu görülmektedir. Tablo 13, bu 2009-2024 döneminde Türkiye ekonomisinin karşılaştığı şokları, bu şokların kaynaklarını ve olası etkilerini sunmaktadır. Bu tablo ve yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında, Türkiye ekonomisinin bugün yaşadığı enflasyon probleminin ağırlıklı olarak arz yönlü şoklardan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Talep şoklarının etkisi ise oldukça sınırlı kalmıştır. Bu nedenle, söz konusu dönemde enflasyonu kontrol etmeye yönelik uygulanan politikalar, enflasyon sorununu kalıcı olarak çözmede arzu edildiği derece etkili olamamıştır.

Tablo 13. Türkiye Ekonomisi Etkileyen Şoklar, 2009-2024

Yıl	Şok	Kaynak	Etkileri
2008-2009	Küresel Finansal Kriz	ABD'deki mortgage piyasasından başlayan küresel kriz	İhracat daralması, %4,7 küçülme (2009), sermaye akışlarında yavaşlama, işsizlik artışı
2010-2012	Euro Bölgesi Borç Krizi	Yunanistan ve diğer Euro Bölgesi ülkelerindeki borç sürdürülemezliği	Dış talep zayıflaması, ihracat performansında düşüş, finansal piyasalarda dalgalanma
2011	Petrol Fiyatlarında Artış	Arap Baharı'nın yarattığı jeopolitik riskler ve küresel talep artışı	Cari işlemler açıklarında artış, girdi maliyetlerinde artış
2013	Gezi Parkı Olayları	Çevre temelli protestoların politik bir boyut kazanması	Finansal piyasalarda dalgalanma, yabancı yatırımcıların risk algısında artış, sermaye çıkışı
2014	FED'in Tahvil Alımlarını Azaltması (Tapering)	ABD Merkez Bankası'nın parasal genişlemeyi azaltmaya başlaması	Gelişmekte olan piyasalardan sermaye çıkışı, Türk lirasının değer kaybı, faiz oranlarının yükselmesi
2015	Çifte Seçim	Haziran ve Kasım 2015 genel seçimleri, terör olaylarının artması	Ekonomik belirsizlik, yatırımcı güveninin azalması, turizm gelirlerinde azalma, siyasi risklerin ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemesi
2016	15 Temmuz Darbe Girişimi	ABD'li rahip Andrew Brunson'ın tutuklanması ve sonrasında yaşanan diplomatik gerilim	Türk lirasının değer kaybı, enflasyon artışı, ABD ile ticari ilişkilerde gerilim, yaptırımların uygulanması
2018	Rahip Brunson Krizi	Toplumsal Şok	Turizm gelirlerinde azalma, yabancı yatırımcı güveninin zayıflaması
2020	COVID-19 Pandemisi	Küresel Salgın	Ekonomik durgunluk, işsizlik artışı, turizm gelirlerinde azalma, hizmet sektöründe daralma
2022	Rusya-Ukrayna Savaşı ve Enerji Krizi	Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar	Enerji fiyatlarında artış, enflasyonist baskılar, dış ticaret açığında büyüme
2023	Kahramanmaraş Depremleri	Türkiye'nin güneydoğusunu etkileyen 7,7 büyüklüğünde deprem	Bölgesel ekonomik kayıplar, altyapı hasarları, kamu harcamalarında artış
2024	Yüksek Enflasyon ve Para Politikası Sıkılaştırması	Küresel ve yerel enflasyonist baskılar	Faiz oranlarında artış, büyümede yavaşlama

3. 13. Ülkelere Göre Enflasyon Deneyimleri: Genel Değerlendirme

Ülke örneklerinden elde edilen bulgular, enflasyonun sebepleri, gelişimi, yapısal faktörlerin etkileri ve enflasyonla mücadele konusunda çok önemli bilgiler sunmaktadır. Genel başlıklar altında bulguları değerlendirecek olursak:

(i) **Pandemi sonrası örnekleme yer alan bütün ülkelerde enflasyon oranları artmıştır:** Pandemi sonrası dönemde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde enflasyon oranlarında önemli artışlar yaşanmıştır. Gelişmiş ülkelerde bu artışlar genellikle %5 civarında sınırlı kalırken (örneğin ABD %4.12, Almanya %5.95), gelişmekte olan ülkelere daha yüksek seviyelere ulaşmıştır (örneğin Türkiye %50, Arjantin %127.9). Bu durum, küresel ölçekte arz zincirlerinin bozulması, enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, talep şokları ve genişleyici para ve maliyet politikalarının etkisiyle şekillenmiştir. Ancak bu genel eğilime rağmen, ülkelerin ekonomik yapıları ve politik kapasiteleri bu artışın etkilerini farklı şekilde hissetmelerine yol açmıştır. Örneğin, Çin, sıkı fiyat kontrolleri ve güçlü üretim altyapısıyla, %0.9 gibi düşük bir enflasyon oranıyla diğer ülkelere ayrılmıştır.

(ii) **Pandemi sonrası artan enflasyonun** etkisi ülkeden ülkeye farklılıklar göstermiştir. Gelişmiş ülkelere arz ve talep dinamiklerinin daha dengeli olması ve daha güçlü ekonomik ve kurumsal yapılar, enflasyon üzerindeki baskıların daha sınırlı olmasına katkı sağlamıştır. ABD ve Fransa gibi ülkeler, ekonomik yapılarının gücü sayesinde daha az kırılganlık göstermiştir. Buna karşılık, gelişmekte olan ülkelere dış şoklara karşı daha yüksek hassasiyet, enflasyonist baskıları artırmıştır. Özellikle ithalata bağımlılık ve döviz kuru dalgalanmaları, gelişmekte olan ülkeleri daha kırılgan hale getirmiştir. Örneğin, Türkiye ve Arjantin gibi ülkeler ithal enflasyonun etkisini daha yoğun şekilde hissetmiştir. Rusya, enerji ihracatına olan bağımlılığı sayesinde cari fazla vererek direnç gösterse de uluslararası yaptırımlar ekonomiyi kırılgan hale getirmiştir.

(iii) **Bazı ülkelerin enflasyonu kontrol etmekte diğerlerine göre daha başarılıdır:** Enflasyonu kontrol altına alma başarısı, ülkelerin uyguladığı po-

litika araçları ve kurumsal kapasiteleriyle doğrudan ilişkilidir. Gelişmiş ülkelere merkez bankalarının daha güvenilir olması ve daha sofistike para politikası araçlarının kullanılması, enflasyonla mücadelede etkinliği artırmıştır. ABD ve Almanya bu alanda başarılı örneklerdir. Buna karşın, gelişmekte olan ülkeler faiz oranı ayarlamalarının ötesinde kredi kontrolleri gibi doğrudan müdahale araçlarına yönelmek zorunda kalmış, ancak bu araçların etkinliği sınırlı kalmıştır. ABD ve Almanya bu alanda başarılı örneklerdir.

(iv) **Daraltıcı para ve maliye politikalarının etkinliğinin farklılık göstermesi:** Daraltıcı politikalar bazı ülkelere daha etkili sonuçlar vermiştir. Gelişmiş ülkelere merkez bankalarının güvenilirliği, düşük faiz oranları ve ekonomik istikrar, bu politikaların başarısını artırmıştır. ABD ve Avrupa ülkeleri, faiz oranlarını artırarak talebi kontrol altına almayı başarmışlardır. Buna karşılık, gelişmekte olan ülkelere merkez bankalarının güvenilirlik eksikliği ve arz kaynaklı şokların sık görülmesi, talep odaklı araçların etkinliğini sınırlandırmıştır. Türkiye'de faiz oranlarının düşürülmesi genişleyici bir etki yaratmış, Arjantin ise mali disiplindeki eksiklikler nedeniyle bu politikaları uygulamakta zorlanmıştır. Çin, daraltıcı politikalar yerine genişleyici mali politikalarla ekonomik istikrarı sağlamayı başarmıştır. **Maliye politikalarındaki farklılıklar gözlenmiştir.** Gelişmiş ülkeler, yüksek mali disiplinleri ve uluslararası finansman kaynaklarına erişimleri sayesinde karşıdöngüsel mali politikalar uygulayarak enflasyonu yönetmede daha başarılıdır. Buna karşın, gelişmekte olan ülkeler mali kısıtlamalar, zayıf vergi tabanları ve yüksek kamu borcu nedeniyle döngüsel mali politikalar uygulamak zorunda kalmakta ve uzun vadede ekonomik verimsizliklere yol açabilecek sübvansiyonlar ve fiyat kontrollerine başvurmaktadır.

(v) **Döviz kuru politikalarındaki farklılıklar:** Gelişmiş ülkeler genellikle esnek döviz kuru rejimlerini benimseyerek para politikalarını iç enflasyona odaklayabilmektedir. ABD ve Fransa gibi ülkelere döviz piyasaları istikrarlı kalmıştır. Gelişmekte olan ülkelere ise, ithalata bağımlılıkları dolayısıyla kronik

cari açık vermeleri dolayısıyla ithal enflasyona karşı daha savunmasızdır. Türkiye ve Arjantin, döviz kuru dalgalanmalarından olumsuz etkilenirken, Rusya ve Çin merkez bankalarının müdahaleleriyle bu baskıları kısmen dengelemeyi başarmıştır.

(vi) **Sektörel ve finansal bağımlılık:** Gelişmiş ülkeler, tarım ve enerji gibi dalgalanmalara açık sektörlerle daha az bağımlıdır, bu da arz kaynaklı şokların etkisini sınırlamaktadır. Ayrıca, bu ülkeler, düşük faiz oranlarıyla borçlanabilme kapasiteleri, mali politikaların esnekliğini artırmaktadır. Almanya gibi ülkeler, enerji sektörüne yönelik teşviklerle maliyet

artışlarını sınırlamıştır. Gelişmekte olan ülkeler ise, enflasyon yönetimi, büyüme ve yoksulluğu azaltma hedefleriyle çatışmakta, hükümetleri kısa vadeli çözümlere yöneltmektedir. Ayrıca bu ülkelerde, döviz dalgalanmaları ve petrol fiyatlarındaki artışlar, bu ülkelerin politikalarını olumsuz etkilemektedir. Türkiye ve Endonezya, enerji ve tarım sübvansiyonlarıyla bu baskıları hafifletmeye çalışırken, Arjantin ve Meksika gibi ülkelerde bu sektörlerdeki dış bağımlılık politika etkinliğini sınırlamıştır. Çin ise güçlü sanayi altyapısı ve stratejik rezerv kullanımı sayesinde küresel dalgalanmalardan daha az etkilenmiştir.

04.

Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Bileşenlerinin Ayrıştırılması: Ampirik Analiz

Günümüzde enflasyonu düşürmek için uygulanan politikalar daha çok yüksek faiz ile talebi kısımaya

odaklanmaktadır. Fakat enflasyonun başlıca iki ana kaynağı vardır. Bunlardan bir tanesi talep

yönlü enflasyon diğeri ise arz yönlü enflasyondur. Talep yönlü enflasyonun çözümünde yüksek faiz oranlarının uygulanması talebi kısarken ekonomiyi de yavaşlatarak arzın da azalmasına neden olmaktadır. Böylece talep yönlü enflasyon ile başa çıkılmaktadır. İkinci tip enflasyonda yani arz yönlü enflasyonda ise ara malı ve ham madde fiyatlarının yanında üretimdeki düşüklük ve verimsizlik etkindir. Arz yönlü enflasyonun hâkim olduğu bir ekonomide veya bir sektörde talebi azaltmak için yapılacak her hamle doğrudan ve dolaylı olarak arzı yani üretime de zarar vermektedir. Kısacası enflasyonun genel ve sektörel olarak bileşenlerine ayrıştırılmadan yapılacak her tedavinin sonucu başarısızlıkla bitmeye mahkumdur.

Bu raporda enflasyon genel olarak ve sektörel bazda arz ve talep bileşenlerine ayrıştırılmaktadır. Böylelikle çeyreklik zaman dilimlerinde genelde hangi tip enflasyonun baskın olduğu belirlenirken alt sektörlerle de inilerek sektörel bazda hangi tip enflasyonun süre geldiği tespit edilmektedir. Böylece

politika yapımcıların enflasyonla mücadele sürecinde onlara yeni bir perspektif açılmaya çalışılmaktadır. Örneğin genel enflasyon seviyesinde arz yönlü enflasyon bileşenleri talep yönlü bileşenlerin önüne geçmişse faizleri arttırmak talep yönlü enflasyonu azaltmaktan çok arza yani üretime zarar verecektir. Bu sebeple böyle bir durumda faiz politikasının dinamik bir şekilde ayarlanması ve faiz politikası şekillendirilirken sektörel bazlı arz politikalarının da devreye alınması gerekmektedir. Yine başka bir örnek vermek gerekirse tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe arz yönlü enflasyon uzun süredir sürgelmekte ise yüksek faiz bu sektörde ilk başlarda enflasyonu düşürücü olarak gözükebile gün geçtikçe üretime zarar verecek ve orta ve uzun vadede arz enflasyonunu daha çok körükleyecektir. Böylece yüksek faiz uygulamalarının bu sektörde yarar sağlamaktan çok zarar verdiği görülecektir. Bu sebeple talebi düşürücü politikalar uygulanırken politika yapımcıların arz yönlü baskıyı hafifletici politikalara da yer vermesi elzemdir.

4.1. Metot ve Ampirik Model

Enflasyonu talep ve arz yönlü bileşenlerine ayırırken kullanılacak iki ana metot bulunmaktadır. Bu metotlardan bir tanesi enflasyonu oluşturan alt bileşenlerin düzenli (acyclic) veya düzensiz (procyclic) hareket edip etmediğine bakmak ve düzenli hareket eden bileşenleri arz yönlü, düzensiz hareket eden bileşenleri talep yönlü bileşenler olarak gruplandırmaktır (Mahedi ve Shapiro, 2017). Bu metot konuya basit bir şekilde yaklaştığı ve daha sonraları Shapiro (2022; 2024) çalışmalarında daha gelişmiş bir yaklaşım kullanıldığı için bu raporda Mahedi ve Shapiro (2017) çalışmasındaki metot adapte edilmemiştir.

Shapiro (2022; 2024) sektörel bazda arz eğrisinin yukarı doğru eğimli ve talep eğrisinin aşağı doğru eğimli olduğunu varsayarak arz ve talep eğrilerini;

$$\text{Arz eğrisi: } q_i = \sigma^i p_i + \alpha^i \quad (1)$$

$$\text{Talep eğrisi: } p_i = -\delta^i q_i + \beta^i \quad (2)$$

şeklinde tanımlamaktadır. Denklemlerde q_i miktarı, p_i fiyat seviyesini, σ^i arz eğrisinin eğimini, δ^i talep eğrisinin eğimini temsil ederken i sektörü belirten indistir. Denklem 1'in kesim noktasındaki değişim arz şokunu, Denklem 2'nin kesim noktasındaki değişim talep şokunu ifade etmektedir. Bu denklemlerdeki arz ve talep şokları zamana (t) bağlı olarak;

$$\text{Arz şoku: } \varepsilon_i^s = (q_{i,t} - \sigma^i p_{i,t}) - (q_{i,t-1} - \sigma^i p_{i,t-1}) \quad (3)$$

$$\text{Talep şoku: } \varepsilon_i^d = (p_{i,t} + \delta^i q_{i,t}) - (p_{i,t-1} + \delta^i q_{i,t-1}) \quad (4)$$

şeklinde tanımlanmaktadır. Denklem 3'te $\varepsilon_t^s = \Delta\alpha^i$ ve Denklem 4'te $\varepsilon_t^d = \Delta\beta^i$ şeklinde ifade edilmektedir. Bu model ekonometrik olarak yapısal vektör otoregresif regresyon modeli olarak ifade edilebilir:

$$A^i z_{i,t} = \sum_{j=1}^N A_j^i z_{i,t-j} + \varepsilon_{i,t} \quad (5)$$

Denklem 5'te $z_i = \begin{bmatrix} q_i \\ p_i \end{bmatrix}$, $A^i = \begin{bmatrix} 1 & -\sigma^i \\ \delta^i & 1 \end{bmatrix}$ ve $\varepsilon_i = \begin{bmatrix} \varepsilon_i^s \\ \varepsilon_i^d \end{bmatrix}$ olarak ifade edilmektedir.

Denklem 5 kullanılarak;

$$z_{i,t} = [A^i]^{-1} \sum_{j=1}^N A_j^i z_{i,t-j} + v_{i,t} \quad (6)$$

yazılabilir ve arz ve talep şokları $\varepsilon_{i,t} = A^i v_{i,t}$ denklemini kullanılarak hesaplanabilir. Denklem 6, Denklem 5'in indirgenmiş formudur ve bu denklemdeki hata terimleri olan $v_{i,t}$ Denklem 5'teki hata terimleri olan $\varepsilon_{i,t}$ hakkında bilgi vermektedir. $v_{i,t}^p \cdot v_{i,t}^q > 0$ ise talep şoku ile karşı karşıya kalınmakta, $v_{i,t}^p \cdot v_{i,t}^q < 0$ ise arz şoku ile karşılaşmaktadır. Böylelikle arz ve talep eğrilerinde ortaya çıkan kaymalara göre, fiyat artışlarının diğer bir deyişle enflasyonun kaynağı talep ve arz olarak ikiye ayrılabilir.

4.2. Veri ve Analiz

Yurt dışında bireysel tüketim harcamaları sektörel bazda hesaplanıp yüksek frekanslı veri seti olarak yayınlanmaktadır. Fakat yurt içinde böyle bir veri setine ulaşabilme imkânı bulunmamaktadır. Bu sebeple bu raporda iktisadi faaliyet kollarına göre zincirlenmiş GSYİH hacim endeksi ve cari fiyatlarla GSYİH değerleri 1999 birinci çeyreği ve 2024 ikinci çeyreği kapsayacak şekilde çeyreklik veri olarak kullanılmıştır (Tüik, 2024). Analiz;

- » Tarım, ormancılık ve balıkçılık
- » Sanayi
- » İnşaat
- » Hizmetler
- » Bilgi ve iletişim
- » Finans ve sigorta faaliyetleri
- » Gayrimenkul faaliyetleri
- » Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri
- » Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri
- » Diğer sektörel faaliyetleri

İçermektedir.

Zincirlenmiş hacim endekslerinden elde edilen verilerin doğal logaritması alınarak i sektörü için elde edilen $q_{i,t}$ serisi ve i sektörü için nominal GSYİH'nın hacim verisine bölünüp doğal logaritmasının alınmasıyla hesaplanan $p_{i,t}$ serisi ile;

$$q_{i,t} = \sum_{j=1}^4 \theta_j p_{i,t-j} + \sum_{j=1}^4 \gamma_j q_{i,t-j} + c + v_{i,t}^q \quad (7)$$

$$p_{i,t} = \sum_{j=1}^4 \delta_j p_{i,t-j} + \sum_{j=1}^4 \mu_j q_{i,t-j} + c + v_{i,t}^p \quad (8)$$

denklemleri vektör oto regresyon kullanılarak hesaplanmıştır. Veriler çeyreklik ve gözlem sayısı sınırlı olduğundan her sektör için en fazla 4 periyot gecikmeli bir model seçilmiştir. $v_{i,t}^p \cdot v_{i,t}^q > 0$ ise i sektörü-

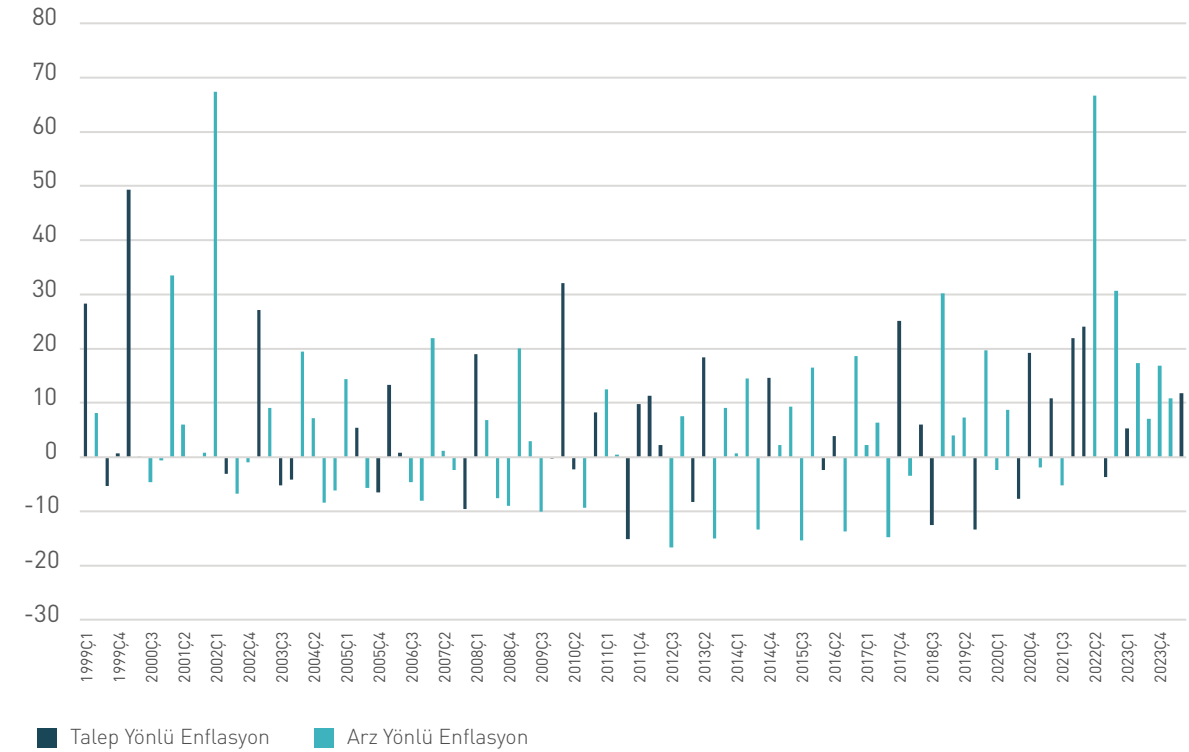
nün genel enflasyona talep yönlü etki ettiği, $v_{i,t}^p \cdot v_{i,t}^q < 0$ ise i sektörünün genel enflasyona arz yönlü etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca GSYİH'deki her sektörün hacim ağırlığı kullanılarak toplam enflasyona olan etkinin talep veya arz yönlü olup olmadığının ötesine geçilerek genel enflasyona olan etkinin oranı da bulunmuştur. Kapsanmayan diğer sektörel faaliyetler (diğer hizmetler) ise veri kısıtları dolayısıyla hesaplanamayan artık etkiyi de içerecek şekilde elde edilmiştir.

4.3. Sektör Bazında Ampirik Analiz Sonuçları

a) Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü:

Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü Türkiye'nin önemli sektörlerinden biridir. Artan nüfus ve bunun getirdiği tüketim bu sektörün gelişmesi gereğini ortaya koymaktadır. 1999 birinci çeyrekte 2024 ikinci çeyreğe kadar tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe gerçekleşen çeyreklik enflasyon ve bu enflasyonun arz yönlü mü talep yönlü mü olduğu Grafik 1'de verilmektedir. Grafik 1'de mavi sütunlar talep yönlü sektörel enflasyonun varlığını, kırmızı sütunlar ise arz yönlü enflasyonun varlığını göstermektedir.

Grafik 1: Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Sektörü Enflasyonu (%)

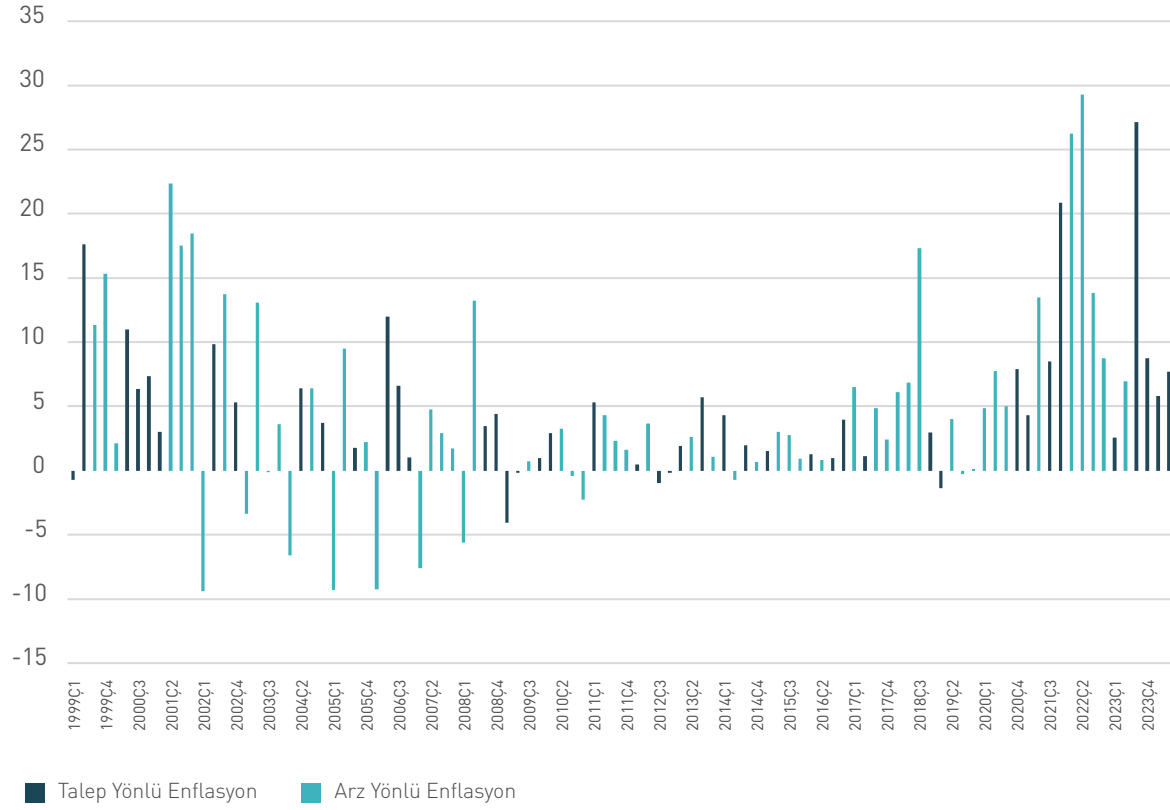

1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında 102 çeyreklik zaman dilimi bulunmaktadır. 102 çeyrek dönem arasında 63 çeyrek dönemde arz yönlü enflasyonun varlığı görülürken 39 dönemde talep yönlü enflasyonun varlığı görülmektedir. 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasındaki dönemlerin yaklaşık %62'sinde arz yönlü enflasyon süregelmiştir. Arz yönlü enflasyon tarım, ormancılık ve balıkçılık sektöründe baskındır. Son yıllara odaklanıldığında bu baskınlığın oldukça arttığı ve arz yönlü enflasyonun hem yüksek seyrettiği hem de sektörel enflasyonun oluşmasında dominant faktör olduğu gözlenmektedir.

b) Sanayi Sektörü:

Gelişmiş ekonomilerde sanayi sektörünün önemli bir ölçüde yer aldığı görülmektedir. Sanayi sektörü ekonomik büyümenin adeta kalbidir. 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında sanayi sektöründe görülen çeyreklik enflasyon değerleri Grafik 2’de verilmektedir.

Grafik 2: Sanayi Sektörü Enflasyonu (%)

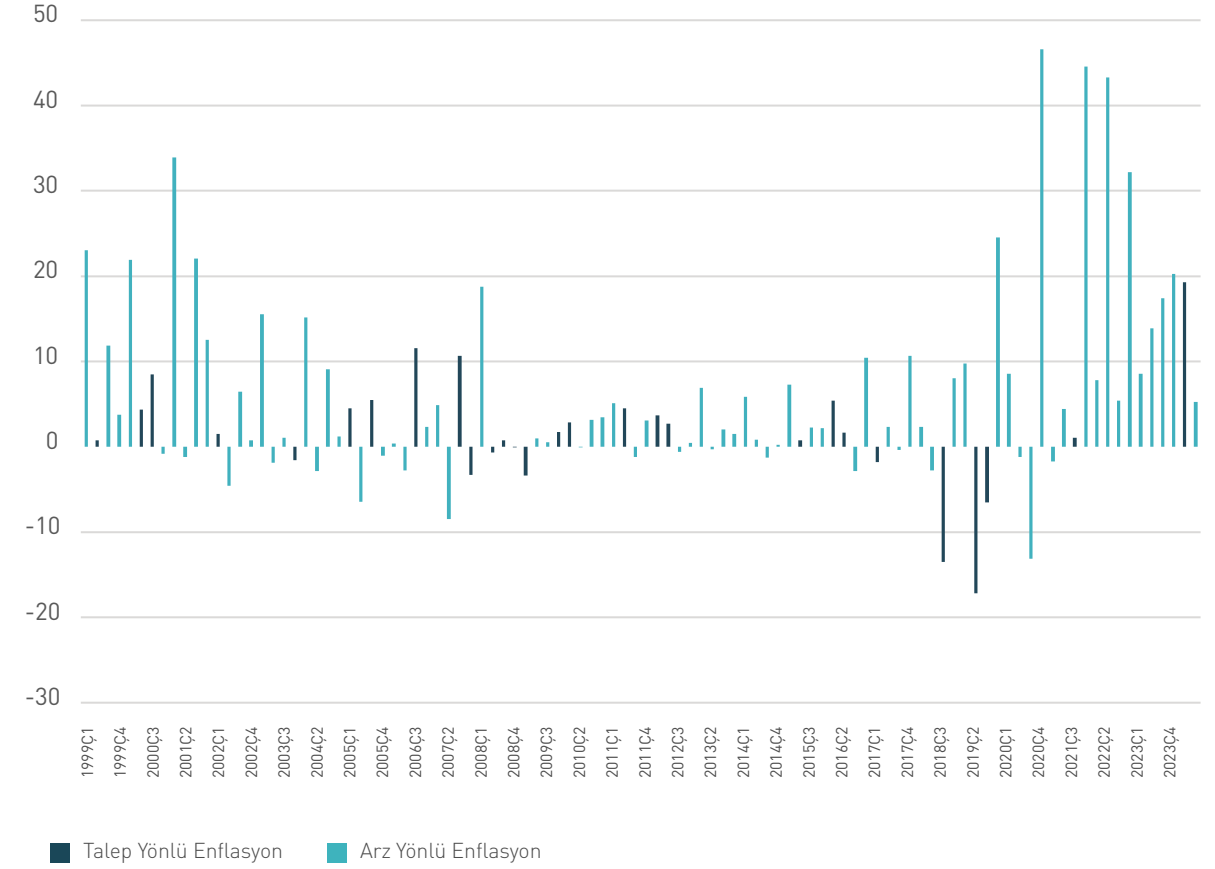

Analizin ele aldığı 102 çeyreklik periyottan 58’inde arz yönlü enflasyonun süre geldiği kalan 44 periyotta ise talep yönlü enflasyonun etkili olduğu görülmektedir. Arz yönlü enflasyon 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasındaki periyodun %57’sinde etkilidir. Son dönemlerde ise sanayi sektöründe talep yönlü enflasyonun baskın olduğu gözlenmektedir. Talep yönlü yüksek enflasyonun uygulanan yüksek faiz politikalarıyla azalması beklenmektedir, fakat buna karşın son çeyreklerde sanayi sektöründeki talep yönlü enflasyon azalma göstermemektedir.

c) İnşaat Sektörü:

İnşaat sektörü her kesimden çalışana iş olanağı sağlayan önemli bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. İnşaat sektöründe en alt derecede eğitim almış çalışanından en üst seviyelerde eğitim sahibi çalışana kadar birçok çeşit çalışan bulunmaktadır. Bu sayede bu sektör işsizliği azaltmada oldukça etkilidir. Özellikle nüfusun genç olduğu ve dış göçlerle nüfusun arttığı ülkelerde inşaat sektörü önemini gün geçtikçe arttırmaktadır. Grafik 3’te inşaat sektöründeki enflasyon oranları talep ve arz ayrımı yapılarak 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında verilmektedir.

Grafik 3: İnşaat Sektörü Enflasyonu (%)

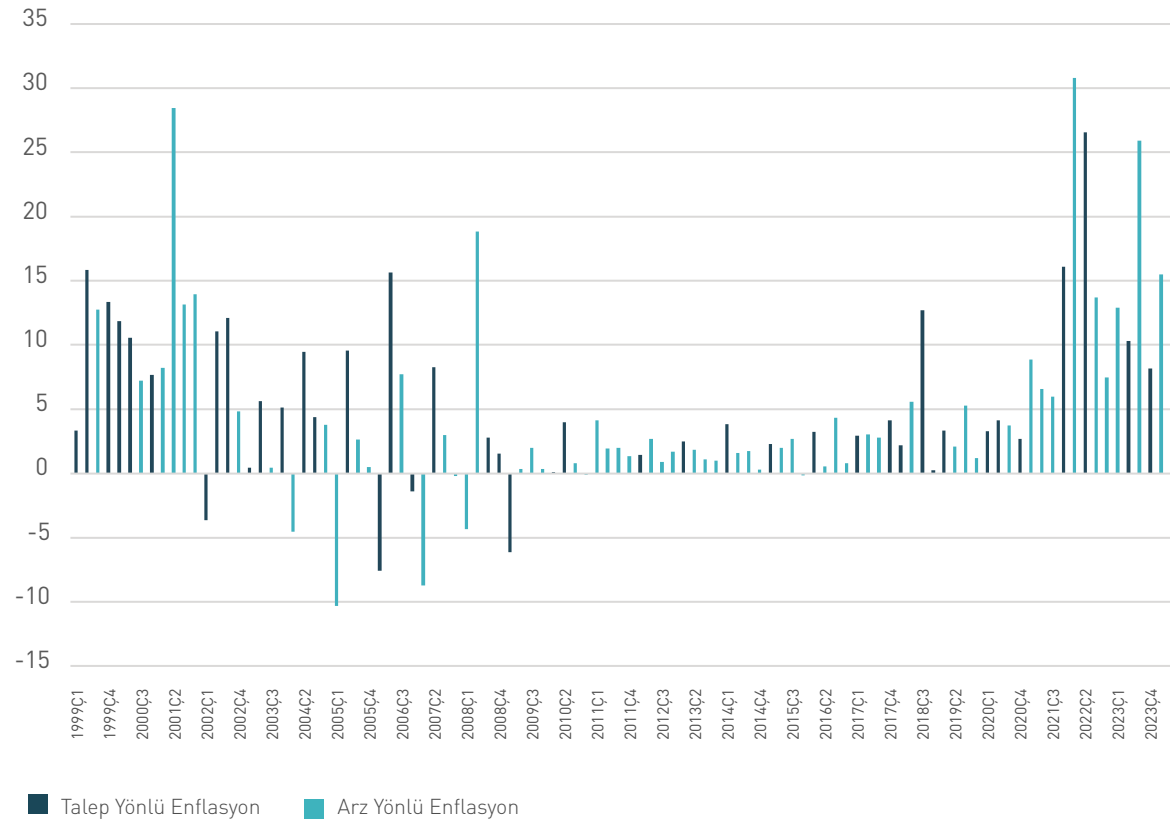

İnceleme yapılan 102 çeyreklik periyottan sadece 28’inde talep yönlü enflasyon görülürken 74’ünde arz yönlü enflasyon görülmektedir. Bu sektörde yaşanan enflasyonun yaklaşık %27’si talep yönlü iken %73’ü arz yönlüdür. Bu durum inşaat sektöründe arz yönlü enflasyonun ne derece ağır olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle 2021 dördüncü çeyrekte inşaat sektöründeki arz yönlü enflasyon yüksek seyretmiş ve fiyat seviyesini oldukça yukarı taşımıştır. İnşaat sektörü arz yönlü enflasyondan en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir.

d) Hizmetler Sektörü:

Ülkelerin büyüme ve gelişim sürecinde sanayi sektörü gelişip olgunlaştıktan sonra hizmetler sektörü gelişmekte ve sanayi sektörünün GSYİH’den aldığı payı düşürerek sanayi sektörünü adeta yerinden etmektedir. Bu sebeple gelişmiş ülkelerde hizmetler sektörünün GSYİH içerisindeki ağırlığı yüksektir ve ekonominin sağlıklı bir şekilde gidişatının korunması için hizmetler sektörüne oldukça önem verilmektedir. 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasındaki çeyreklikler bazındaki hizmetler sektörü enflasyonları talep ve arz yönlü kategorilere ayrılarak Grafik 4’te verilmektedir.

Grafik 4: Hizmetler Sektörü Enflasyonu (%)

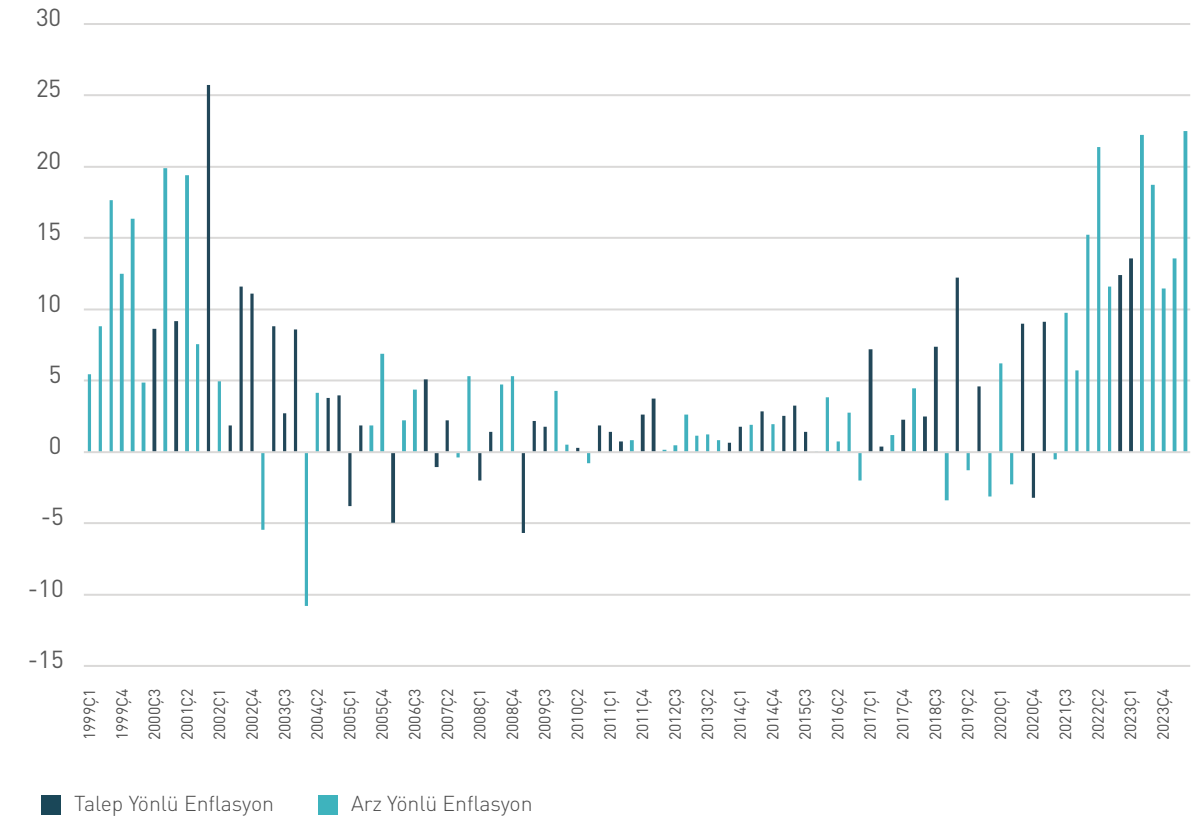

1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasında 43 çeyrekte talep enflasyonu hakimken, kalan 59 periyotta arz enflasyonu etkili olmaktadır. Bu zaman diliminin yaklaşık %42'sinde talep enflasyonu süre gelmektedir, %48'inde ise arz enflasyonu bulunmaktadır. Hizmetler sektöründe de tarım, ormancılık ve balıkçılık ve inşaat sektörlerindeki kadar ağırlıklı olmasa bile arz yönlü enflasyon etkilidir. 2022 yılının birinci çeyreğinden itibaren özellikle arz yönlü enflasyon baskısının fiyatlar üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

e) Bilgi ve İletişim Sektörü:

Bilgi ve iletişim sektörü değişen ve gelişen dünyada gün geçtikçe ön plana çıkmaktadır. Çağımızın en önemli olgularından birisi mobil iletişimin ve hızlı internet alt yapısının sağlanmasıdır. Gelişmiş ülkelerde bilgi ve iletişim sektörüne yüksek seviyede yatırım yapıldığı mobil iletişimin geliştirildiği ve internet alt yapısının güçlendirildiği görülmektedir. Bilgi ve iletişim sektörü git gide çağımızın olmazsa olmazı haline gelmektedir. Grafik 5'te 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında bilgi ve iletişim sektöründeki enflasyon oranları verilmekte ve enflasyonun arz yönlü mü talep yönlü mü olduğu gösterilmektedir.

Grafik 5: Bilgi ve İletişim Sektörü Enflasyonu (%)

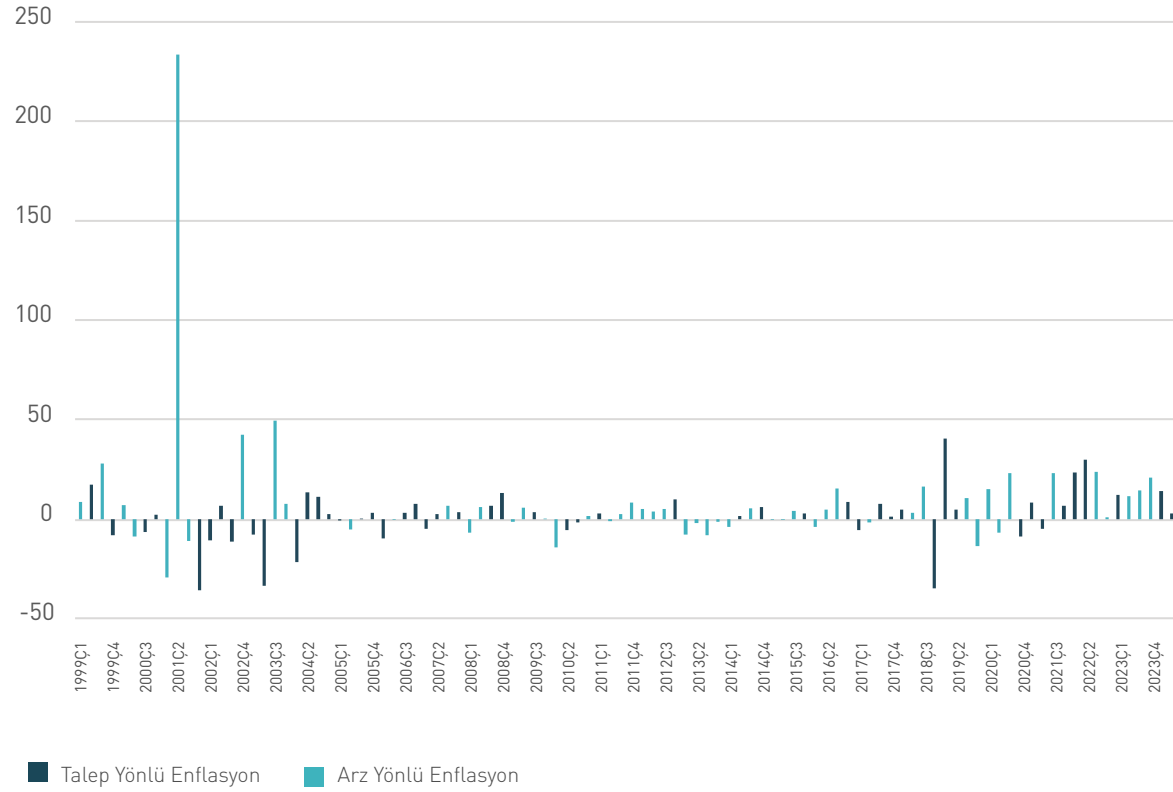

1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında incelenen 102 periyodun 46'sında talep yönlü enflasyonun süre geldiği, 56'sında ise arz yönlü enflasyonun hüküm sürdüğü görülmektedir. Bu zaman dilimindeki enflasyonun %45'i talep bazlı %55'i ise arz bazlıdır. Son yıllarda arz yönlü enflasyonun baskın olduğu görülmektedir. Fakat bu baskınlık tarım, ormancılık ve balıkçılık ve inşaat sektörleriyle karşılaştırıldığında oldukça zayıf kalmaktadır.

f) Finans ve Sigorta Sektörü:

Gelişmiş ülkelerde finans ve sigorta sektörünün oldukça büyük olduğu görülmektedir. Özellikle finans sektörü kişi başına düşen gelir seviyesi artan ekonomilerde fon fazlası olanları fon açığı olanları bir araya getirmektedir. Böylelikle girişimcilerin ve şirketlerin finansman ihtiyaçları modern finansal kurumlar vasıtasıyla giderilmekte, tasarruf sahiplerinin fonları ise yüksek getiri ile değerlendirilip hem fon kullanıcıları hem de fon sağlayıcıları kazan-kazan bağlamında tatmin edilmektedir. Sigortacılık ürünleri ise bireylerin ve firmaların riskten korunmalarını sağlamaktadır. Finans ve sigorta sektöründeki enflasyon oranları 1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasında talep ve arz yönlü olarak kategorize edilerek Grafik 6'da verilmektedir. Finans ve sigorta sektörü kamu tarafından yüksek düzeyde kontrol edilen ve yönlendirilen bir sektördür ve bu nedenle sektördeki çeyreklik enflasyon oranlarının düşük seyretmesi göz ardı edilmemelidir.

Grafik 6: Finans ve Sigorta Faaliyetleri Sektörü Enflasyonu (%)

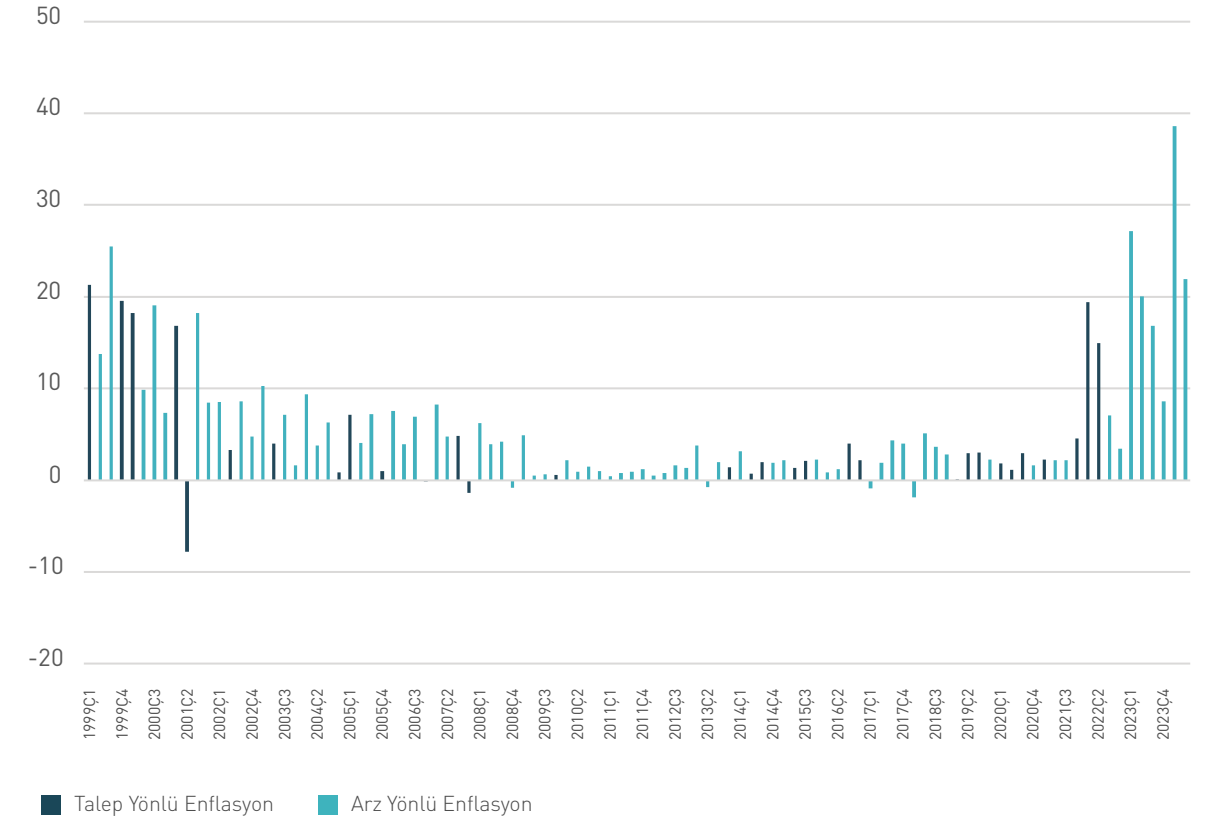

Finans ve sigortacılık sektöründe 1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek aralığındaki zaman dilimindeki 50 periyotta talep yönlü enflasyona rastlanmaktadır. Kalan 52 adet periyotta ise arz yönlü enflasyon bulunmaktadır. Arz ve talep yönlü enflasyon incelenen zaman diliminde dengeli bir şekilde dağılmıştır. Yaklaşık olarak talep enflasyonu zaman diliminin %49'luk bir kısmını kapsarken arz yönlü enflasyon %51'lik bir kısımda etkilidir. Genel olarak dengeli bir dağılım görülmekte olsa bile son yıllarda arz enflasyonu baskındır fakat finans ve sigortacılık sektörü enflasyonu oldukça düşük seyretmektedir.

g) Gayrimenkul Sektörü:

Gayrimenkul sektörü bireye/kendine ait gayrimenkulün işletilmesi, kiralanması ve satılması ve bir ücret veya sözleşme temeline dayalı olan gayrimenkul faaliyetlerini içermektedir. Gayrimenkul sektöründeki faaliyetler inşaat sektörüne oldukça bağlıdır. Bu sebeple bu iki sektördeki fiyat oluşumlarının ve hareketlerinin birbirine paralel hareket etmesi beklenmelidir. İnşaat sektöründeki konut arzının artması hem gayrimenkul satış fiyatlarının artışını hem de kira enflasyonunun frenleyecektir. 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında gerçekleşen gayrimenkul sektörü enflasyonları talep ve arz yönlü enflasyonlar olarak kategorize edilerek Grafik 7'de verilmektedir. Gayrimenkul sektöründeki enflasyon gerçekleştirmelerinin neredeyse inşaat sektöründeki gerçekleştirmeleri bire bir takip ettiği görülmektedir.

Grafik 7: Gayrimenkul Faaliyetleri Sektörü Enflasyonu (%)

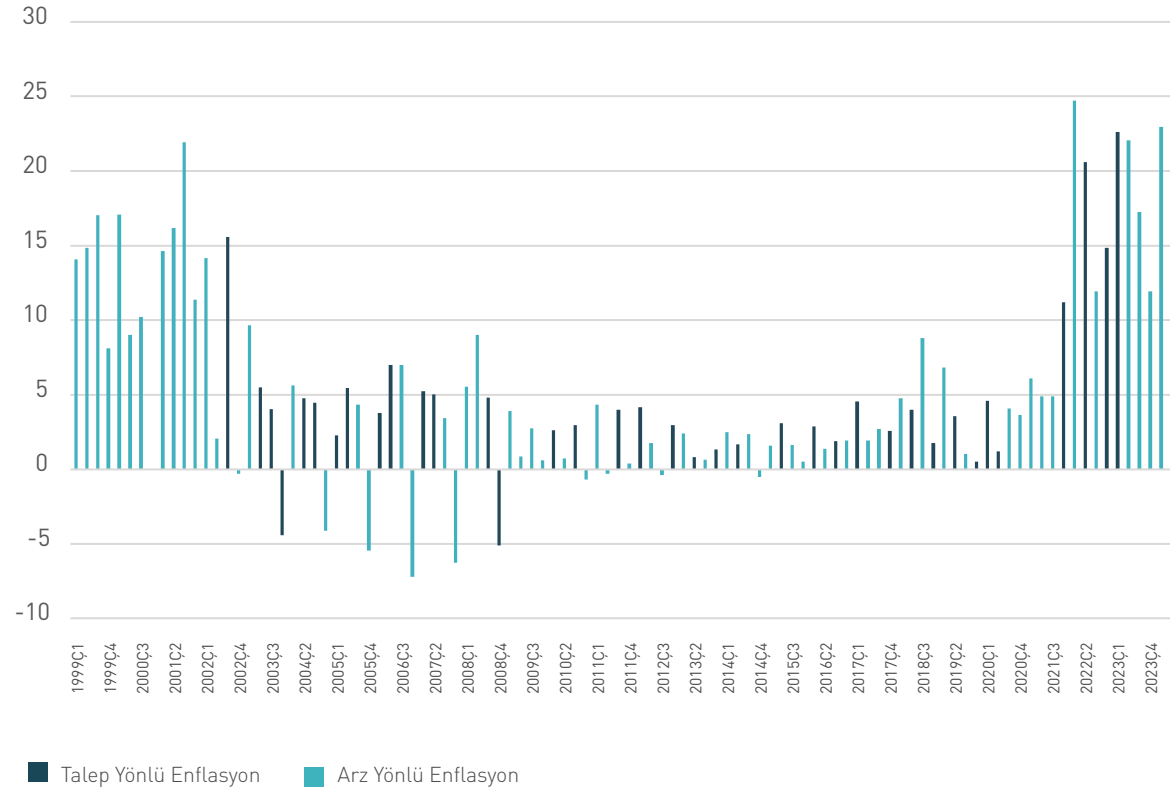

Gayrimenkul sektöründe 1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasındaki enflasyon tipleri incelendiğinde sadece 30 periyotta talep enflasyonuna rastlanmakta 72 periyotta ise arz enflasyonu görülmektedir. Talep enflasyonu incelenen 102 periyodun sadece %30'unda geçerli iken arz enflasyonu incelenen zaman diliminin %70'inde baskındır. Özellikle 1999'ların başında ve 2022 yılı sonrası gayrimenkul sektörü enflasyonunun yüksek seviyelere ulaştığı görülmektedir. Genellikle arz yönlü olan enflasyon son yıllarda yüksek seviyede artış göstermiştir. İnşaat sektöründeki fiyat hareketlerini gecikmeli takip eden gayrimenkul sektörü, gecikmeler göz ardı edildiğinde inşaat sektöründeki fiyat hareketlerini neredeyse bire bir takip etmektedir. Bu durum inşaat sektöründe yaşanan arz yetersizliğinin işletme, kiralama ve satın alma faaliyetlerine yansımından kaynaklanmaktadır.

h) Mesleki, İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri Sektörü:

Mesleki, idari ve destek hizmetleri faaliyetleri uzmanlaşmış belirli mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetleri ve işletmelerin genel işleyişini destekleyen fakat başlıca amacı uzmanlık bilgisinin aktarılması olmayan faaliyetleri beraberinde kapsamaktadır. 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasındaki mesleki, idari ve destek hizmetleri faaliyetleri sektörü enflasyonları Grafik 8'de talep ve arz yönlü olarak kategorize edilerek verilmektedir.

Grafik 8: Mesleki, İdari ve Destek Hizmetleri Sektörü Enflasyonu (%)

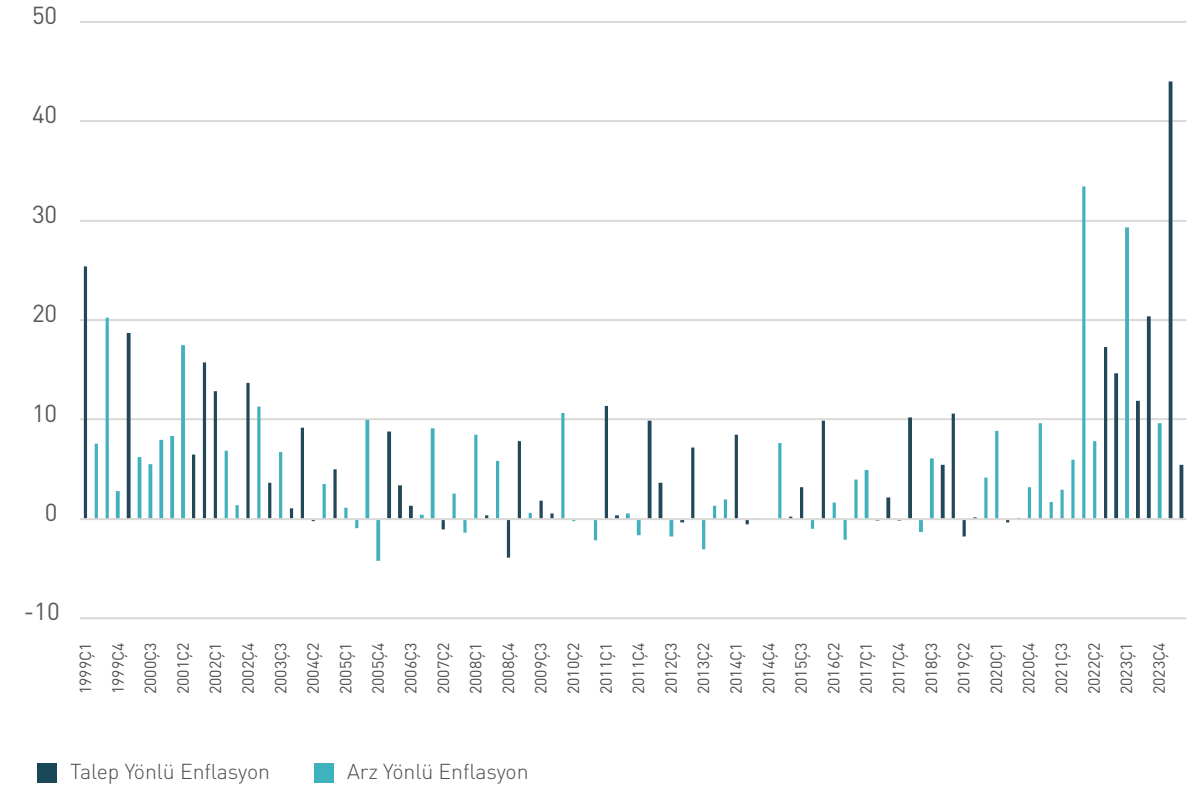

Mesleki, idari ve destek hizmetleri faaliyetleri sektöründe 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında bulunan 102 çeyreklik zaman diliminin 38'inde talep yönlü enflasyonun süregeldiği, 64'ünde ise arz yönlü enflasyonun hüküm sürdüğü görülmektedir. Talep yönlü enflasyon incelenen zaman diliminin yaklaşık %37'sini kapsarken arz yönlü enflasyon zaman diliminin %63'ünde oldukça baskındır. 1999-2022 arasında mesleki, idari ve destek hizmetleri faaliyetleri sektöründe arz yönlü yüksek bir enflasyon görülmektedir. Benzer bir durum son yıllarda da yaşanmaktadır.

i) Kamu Yönetimi, Eğitim, İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Sektörü:

Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri sektörü hizmet odaklı iş alanlarına odaklanmaktadır. Özellikle eğitim ve sağlık hizmetlerinin bu sektör içindeki yeri ve önemi göz ardı edilemeyecek derecede yüksektir. Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri sektörü iş gücü maliyetinden etkilenmektedir. Grafik 9'da 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri sektöründeki enflasyon oranları verilmekte ve enflasyonun arz yönlü mü talep yönlü mü olduğu gösterilmektedir.

Grafik 9: Kamu Yönetimi, Eğitim, İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri Sektörü Enflasyonu (%)

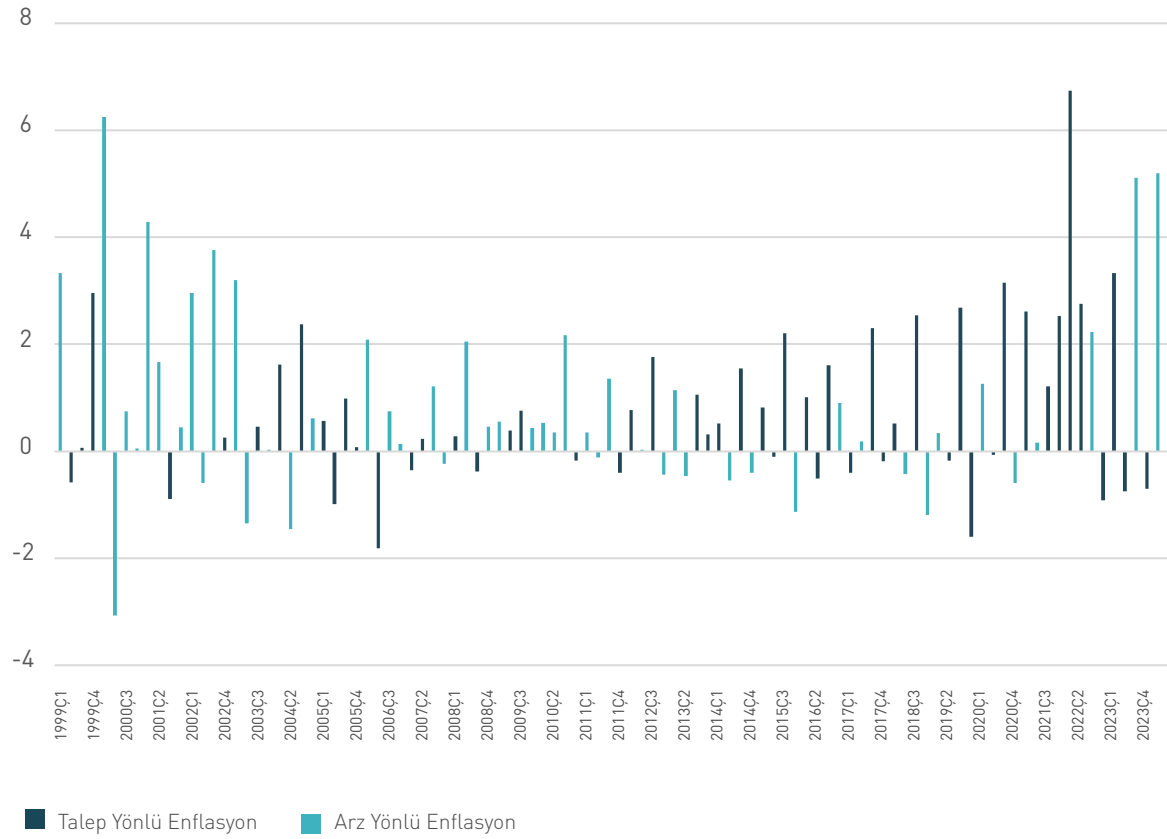

1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasındaki verilere bakıldığında 50 çeyreklik zaman diliminde talep enflasyonunun süre geldiği, kalan 52 çeyrekte ise arz enflasyonunun etkili olduğu gözlenmektedir. Talep enflasyonu ve arz enflasyonu analiz aralığında dengeli bir dağılım göstermektedir. Analiz aralığının yaklaşık %49'unda talep enflasyonu görülmekte iken %51'inde ise arz enflasyonu ile karşılaşılmaktadır. Son yıllarda ise talep enflasyonunun baskın olduğu görülmektedir.

j) Diğer Sektörel Faaliyetler:

Tarım, ormancılık ve balıkçılık, sanayi, inşaat, hizmetler, bilgi ve iletişim, finans ve sigorta faaliyetleri, gayrimenkul faaliyetleri, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri ve kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri dışında kalan sektörler veri kısıtları dolayısıyla diğer sektörel faaliyetler altında toplanmıştır. Grafik 10'da diğer sektörel faaliyetlerdeki enflasyon oranları talep ve arz ayrımı yapılarak 1999 birinci çeyrek ile 2024 ikinci çeyrek arasında verilmektedir. Diğer sektörel faaliyetler birden fazla sektörün enflasyonunu kümülatif olarak ifade ettiği için detaylı bir inceleme imkânı bulunmamakla birlikte genel yorumlarda bulunma imkânı bulunmaktadır. Bu sayede inceleme dışında kalan sektörlerdeki genel görünüm tespit edilebilmektedir.

Grafik 10: Diğer Sektörler Enflasyonu (%)

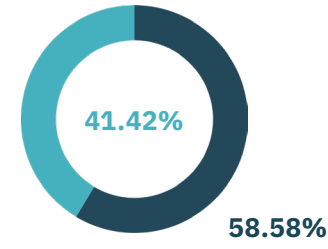

Diğer sektörel faaliyetler 1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasında incelendiğinde 53 çeyrekte talep yönlü enflasyon etkisi görülmekte 49 çeyrekte ise arz yönlü enflasyon etkisiyle karşılaşılmaktadır. İncelenen zaman aralığında arz ve talep yönlü enflasyonlar dengeli olarak dağılmaktadır.

4.2. Veri ve Analiz

Sektörel enflasyon analiz sonuçları sektör bazında detay bilgi sağlamaktadır. Fakat genel enflasyon hesaplamalarında her bir sektörün ağırlıkları farklılaşmakta ve kimi sektörlerin genel enflasyona olan etkisi artarken kimi sektörlerin ise azalmaktadır. Bu sebeple yapılan analizde genel enflasyondaki arz ve talep yönlü enflasyon etkileri 1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasında beşer yıllık zaman dilimleri gözetilerek ayrıştırılmakta ve grafik olarak verilmektedir. Ayrıca 1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasındaki genel enflasyonun bileşenleri tüm analiz aralığı için ayrıştırılmakta ve tüm zaman dilimi için süre gelen enflasyonun ortalama yüzde kaçının talep yüzde kaçının ise arz yönlü olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Grafik 11’de 1999 birinci çeyreği ile 2003’ün dördüncü çeyreği arasındaki ortalama talep ve arz yönlü enflasyon dağılımları verilmektedir. 1999 birinci çeyreği ile 2003’ün dördüncü çeyreği arasında beş yıllık bir dönem bulunmaktadır ve arz ve talep yönlü enflasyon etkileri bu dönem için yüzdesel olarak verilmektedir.

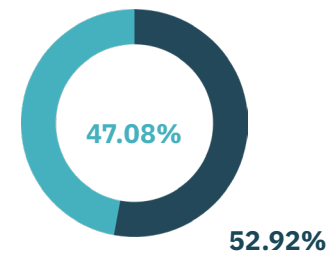
Grafik 11:
1999Ç1-2003Ç4 Arasındaki Ortalama Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Dağılımları

■ Talep Yönlü Enflasyon Oranı ■ Arz Yönlü Enflasyon Oranı

1999 birinci çeyreği ile 2003’ün dördüncü çeyreği arasındaki beş yıllık dönemde arz yönlü enflasyon genel enflasyonun ortalama %58,58’ini oluştururken talep yönlü enflasyon %41,42’sini oluşturmaktadır. Bu zaman diliminde arz yönlü enflasyon oldukça baskındır.

2004 birinci çeyreği ile 2007’nin dördüncü çeyreği arasındaki ortalama talep ve arz yönlü enflasyon dağılımları Grafik 12’de verilmektedir.

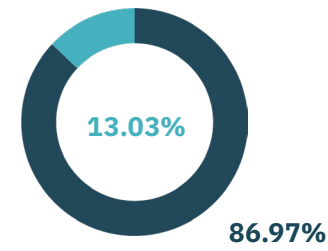
Grafik 12:
2004Ç1-2008Ç4 Arasındaki Ortalama Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Dağılımları

■ Talep Yönlü Enflasyon Oranı ■ Arz Yönlü Enflasyon Oranı

2004 birinci çeyreği ile 2007’nin dördüncü çeyreğini içeren zaman aralığındaki ortalama talep ve arz yönlü enflasyon dağılımları bir önceki beş yıla göre dengeli dağılmaktadır. Fakat genel enflasyonu oluşturan ana yön arz tarafındadır. Genel enflasyonun %52,92’lik kısmı arzdan gelirken, %47,08’lik kısmı ise talepten kaynaklanmaktadır.

Grafik 13’te 2009 birinci çeyreği ile 2013’ün dördüncü çeyreği arasındaki ortalama talep ve arz yönlü enflasyon dağılımları verilmektedir. dağılımları Grafik 12’de verilmektedir.

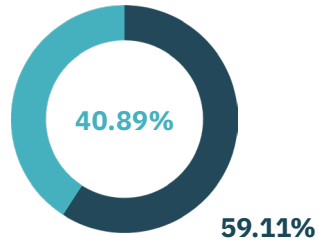
Grafik 13:
2009Ç1-2013Ç4 Arasındaki Ortalama Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Dağılımları

■ Talep Yönlü Enflasyon Oranı ■ Arz Yönlü Enflasyon Oranı

Arz yönlü enflasyonun genel enflasyon içerisindeki payı 2009 birinci çeyreği ile 2013’ün dördüncü çeyreği arasında %86,97’dir. Talep yönlü enflasyon ise %13,03 seviyesindedir. Bu zaman diliminde arz yönlü enflasyonun oldukça baskın olduğu görülmektedir. Neredeyse genel enflasyonun tümü arz yönüdür.

Grafik 14’te 1999 birinci çeyreği ile 2003’ün dördüncü çeyreği arasındaki ortalama talep ve arz yönlü enflasyon dağılımları verilmektedir.

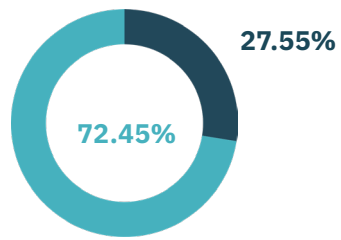

Grafik 14:
2014Ç1-2018Ç4 Arasındaki Ortalama Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Dağılımları

■ Talep Yönlü Enflasyon Oranı ■ Arz Yönlü Enflasyon Oranı

Grafikten görüldüğü üzere arz yönlü enflasyonun etkisi %40,89 düzeyine gerilemesine rağmen kayda değer bir büyüklüktedir. Bu beş yıllık zaman diliminde talep yönlü enflasyonun genel enflasyondaki payı %59,11 olup genel enflasyonun ana kaynağıdır.

2019 birinci çeyreği ile 2024'ün ikinci çeyreği arasındaki ortalama talep ve arz yönlü enflasyon dağılımları Grafik 15'te verilmektedir. Bu zaman dilimi 5 yılı geçmekte ve 5,5 yılı içermektedir.

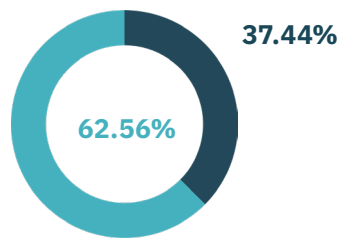

Grafik 15:
2019Ç1-2024Ç2 Arasındaki Ortalama Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Dağılımları

■ Talep Yönlü Enflasyon Oranı ■ Arz Yönlü Enflasyon Oranı

Bu dönemde genel enflasyonda arz yönlü enflasyonun oranı %72,45'tir. Buna karşın talep yönlü enflasyonun oranı %27,55'tir. Arz yönlü enflasyonun bu zaman diliminde oldukça baskın olduğu görülmektedir.

1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasındaki tüm zaman dilimini içeren analiz sonuçlarından elde edilen genel enflasyon bileşenleri Grafik 16'da gösterilmektedir.

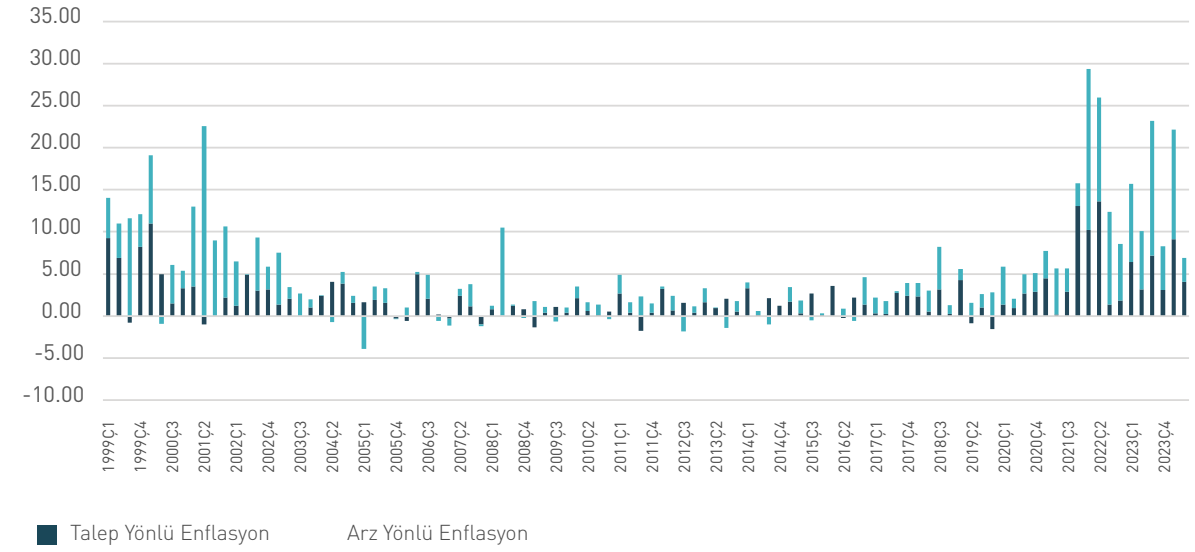
Grafik 16:
1999Ç1-2024Ç2 Arasındaki Ortalama Talep ve Arz Yönlü Enflasyon Dağılımları

■ Talep Yönlü Enflasyon Oranı ■ Arz Yönlü Enflasyon Oranı

1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasında arz yönlü enflasyon bileşeni genel enflasyonda oldukça baskındır. Genel enflasyonun %62,56'sını arz yönlü enflasyon oluştururken %37,44'ünü talep yönlü enflasyon oluşturmaktadır. Bu zaman diliminde enflasyon probleminin birincil ana unsurunun arz tarafı olduğu açıktır.

Grafik 17'de 1999 birinci çeyreği ile 2024'ün ikinci çeyreği arasındaki genel yıllık enflasyon her yıl için talep ve arz bileşenlerine ayrıştırılarak verilmektedir.

Grafik 17: Genel Enflasyonun Talep ve Arz Yönlü Bileşenleri (%)

Grafikten görüldüğü üzere enflasyonun yüksek olduğu 1999-2003 ve 2022-2024 yılları arasında arz enflasyonu da yüksektir. Bu durum yüksek enflasyonun olduğu zaman dilimlerinde bu enflasyonu arz yönlü enflasyonun tetiklediğine işaret etmektedir. Yüksek enflasyonun süre geldiği çeyreklerde talep enflasyonundan çok arz enflasyonu etkili ve etkindir.

Tablo 1'de sektörel enflasyonların genel enflasyon oranına katkısı puan cinsinden 2021Ç2024Ç2 aralığında verilmektedir. Örneğin, genel enflasyon 2021Ç1'de %7,75 iken bu enflasyona tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü -0,05 puan, sanayi sektörü 0,95 puan, inşaat sektörü -0,09 puan, hizmetler sektörü 2,01 puan, bilgi ve iletişim sektörü 0,30 puan, finans ve sigorta faaliyetleri 0,40 puan, gayrimenkul faaliyetleri 0,20 puan, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri 0,30 puan, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri 1,11 puan ve diğer sektörler 2,62 puan etki etmiştir. Mavi hücrelerde bulunan sektörel enflasyonlar talep yönlü kırmızı hücrelerde bulunan sektörel enflasyonlar arz yönlüdür.

Tablo 1: Sektörel Enflasyonların Genel Enflasyon Oranına Puan Katkısı (2021Ç1-2024Ç4)

Çeyrek	Tarım, ormancılık ve balıkçılık	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Bilgi ve iletişim	Finans ve sigorta faaliyetleri	Gayrimenkul faaliyetleri	Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri	Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	Diğer Sektörler
2021Ç1	-0.05	0.95	-0.09	2.01	0.3	0.4	0.2	0.3	1.11	2.62
2021Ç2	0.43	2.87	0.28	1.54	-0.02	-0.24	0.17	0.25	0.19	0.17
2021Ç3	-0.55	1.62	0.06	1.44	0.31	0.92	0.16	0.24	0.29	1.22
2021Ç4	1.07	4.34	1.88	3.98	0.25	0.27	0.32	0.61	0.58	2.53
2022Ç1	0.58	5.79	0.38	7.48	0.54	1.3	1.64	1.21	3.73	6.74
2022Ç2	2.45	6.12	2.26	6.87	0.75	1.71	1.18	1.11	0.79	2.76
2022Ç3	-0.39	2.5	0.25	3.43	0.4	1.11	0.51	0.63	1.7	2.23
2022Ç4	1.42	1.68	1.37	1.96	0.56	0.04	0.25	0.86	1.38	-0.91
2023Ç1	0.12	0.54	0.42	3.39	0.51	0.74	2.28	1.19	3.21	3.33
2023Ç2	0.61	1.36	0.74	2.76	0.77	0.69	1.58	1.14	1.19	-0.75
2023Ç3	0.71	4.87	0.82	6.44	0.61	0.67	1.18	0.84	1.95	5.11
2023Ç4	0.75	1.65	0.9	2.13	0.48	0.89	0.62	0.65	0.9	-0.7
2024Ç1	0.24	1.22	1	4.03	0.5	0.86	3.14	1.21	4.77	5.2
2024Ç2	0.42	1.45	0.29	1.45	0.79	0.17	1.75	0.74	0.55	-0.7

*Koyu mavi boyalı hücreler talep yönlü enflasyonu, açık mavi boyalılar arz yönlü enflasyonu belirtmektedir.

Tarım, ormancılık ve balıkçılık, inşaat, bilgi ve iletişim, finans ve sigorta faaliyetleri, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri sektörlerinin genel enflasyona katkısı oldukça sınırlıyken, sanayi, hizmetler, gayrimenkul faaliyetleri, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri ve diğer sektörlerin katkısı oldukça yüksektir. Özellikle son çeyreklerde sanayi, hizmetler, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve diğer sektörler dışındaki sektörlerde arz yönlü enflasyon hakimdir.

1999 birinci çeyrek 2024 ikinci çeyrek arasındaki sektörel enflasyonların genel enflasyon oranına katkısı puan cinsinden Ekler kısmında Tablo 3 olarak verilmektedir.

Tablo 2’de sektörel enflasyonların genel enflasyondaki oransal katkısı 2021Ç-2024Ç2 aralığında verilmektedir. Oransal katkı sanayi ve hizmetler sektörlerinde oldukça yüksek seviyeye çıkmaktadır. Örneğin 2021 birinci çeyrekte sanayinin genel enflasyona katkısı %12,28 iken hizmetler sektörünün katkısı %25,92’dir. Son yıllara bakıldığında sanayi, hizmetler, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri ve diğer sektörlerin genel enflasyona talep yönünde etki ettiği görülmektedir.

Tablo 2: Sektörel Enflasyonların Genel Enflasyondaki Oransal Katkısı (2021Ç1-2024Ç4) (%)

Çeyrek	Tarım, ormancılık ve balıkçılık	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Bilgi ve iletişim	Finans ve sigorta faaliyetleri	Gayrimenkul faaliyetleri	Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri	Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	Diğer Sektörler
2021Ç1	-0,63	12,28	-1,22	25,92	3,93	5,11	2,55	3,85	14,37	33,82
2021Ç2	7,61	50,77	4,95	27,34	-0,31	-4,18	3,07	4,46	3,29	3,00
2021Ç3	-9,74	28,48	1,09	25,32	5,43	16,08	2,73	4,18	5,02	21,41
2021Ç4	6,78	27,43	11,89	25,15	1,60	1,69	2,02	3,83	3,64	15,97
2022Ç1	1,98	19,71	1,30	25,46	1,84	4,43	5,58	4,11	12,68	22,92
2022Ç2	9,43	23,55	8,68	26,42	2,89	6,57	4,55	4,27	3,03	10,61
2022Ç3	-3,13	20,22	2,06	27,75	3,19	8,94	4,16	5,07	13,71	18,02
2022Ç4	16,52	19,57	15,86	22,78	6,48	0,43	2,92	9,95	16,08	-10,59
2023Ç1	0,76	3,44	2,67	21,58	3,22	4,68	14,52	7,54	20,38	21,19
2023Ç2	6,02	13,52	7,32	27,35	7,61	6,80	15,68	11,31	11,82	-7,42
2023Ç3	3,04	20,99	3,54	27,77	2,63	2,87	5,09	3,62	8,42	22,02
2023Ç4	9,04	19,90	10,88	25,70	5,81	10,78	7,51	7,88	10,89	-8,39
2024Ç1	1,10	5,49	4,49	18,16	2,27	3,90	14,17	5,46	21,50	23,46
2024Ç2	6,06	21,01	4,25	20,96	11,37	2,49	25,35	10,68	8,00	-10,17

*Koyu mavi boyalı hücreler talep yönlü enflasyonu, açık mavi boyalılar arz yönlü enflasyonu belirtmektedir.

Tablo 3: Sektörel Enflasyonların Genel Enflasyon Oranına Puan Katkısı (%)

Çeyrek	Tarım, ormancılık ve balıkçılık	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Bilgi ve iletişim	Finans ve sigorta faaliyetleri	Gayrimenkul faaliyetleri	Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri	Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	Diğer Sektörler
1999Ç1	1.34	-0.15	0.98	0.8	0.12	0.23	3.07	0.46	3.91	3.33
1999Ç2	0.58	3.43	0.04	3.57	0.2	0.44	1.81	0.49	1.03	-0.58
1999Ç3	-0.88	1.85	0.51	2.6	0.37	0.58	2.92	0.46	2.36	0.07
1999Ç4	0.07	2.73	0.18	3.01	0.28	-0.19	2.37	0.29	0.39	2.96
2000Ç1	2.23	0.44	0.88	2.9	0.36	0.19	2.59	0.55	2.74	6.26
2000Ç2	0	2.13	0.22	2.5	0.11	-0.22	1.29	0.3	0.79	-3.06
2000Ç3	-0.74	1.06	0.37	1.58	0.18	-0.13	2.15	0.28	0.62	0.75
2000Ç4	-0.06	1.31	-0.04	1.77	0.41	0.04	0.88	0	0.99	0.06
2001Ç1	1.41	0.64	1.29	1.99	0.21	-0.94	2.41	0.47	1.25	4.29
2001Ç2	0.42	4.18	-0.05	6.19	0.43	6.88	-1.1	0.57	2.37	1.67
2001Ç3	-0.01	2.81	0.78	2.7	0.17	-0.28	2.23	0.62	0.82	-0.89
2001Ç4	0.08	3.16	0.47	3.04	0.54	-0.96	1.16	0.41	2.27	0.45
2002Ç1	2.77	-1.92	0.05	-0.88	0.11	-0.32	1.27	0.49	1.97	2.96
2002Ç2	-0.2	1.83	-0.21	2.53	0.04	0.17	0.44	0.08	0.91	-0.59
2002Ç3	-1.08	2.14	0.28	2.58	0.24	-0.27	1.05	0.47	0.17	3.76
2002Ç4	-0.1	0.9	0.04	1.09	0.23	1.05	0.59	-0.01	1.81	0.26
2003Ç1	1.16	-0.69	0.63	0.12	-0.12	-0.22	1.44	0.35	1.67	3.2
2003Ç2	0.59	2.39	-0.09	1.32	0.19	-0.81	0.53	0.2	0.48	-1.34
2003Ç3	-0.78	-0.02	0.05	0.1	0.06	1	0.82	0.12	0.77	0.46
2003Ç4	-0.36	0.65	-0.08	1.21	0.18	0.17	0.2	-0.16	0.14	0.03
2004Ç1	0.77	-1.37	0.67	-1.16	-0.25	-0.56	1.25	0.21	1.26	1.62
2004Ç2	0.41	1.24	-0.16	2.29	0.09	0.32	0.46	0.18	-0.03	-1.46
2004Ç3	-1.18	1.07	0.46	0.98	0.08	0.25	0.68	0.14	0.37	2.37
2004Ç4	-0.54	0.67	0.06	0.89	0.09	0.06	0.1	-0.16	0.59	0.62
2005Ç1	0.57	-1.95	0.21	-2.67	-0.1	-0.02	0.89	0.08	0.15	0.58
2005Ç2	0.33	1.79	-0.39	2.31	0.05	-0.13	0.46	0.21	-0.11	-0.98
2005Ç3	-0.81	0.3	0.29	0.59	0.05	0.01	0.73	0.14	1.01	0.99
2005Ç4	-0.53	0.41	-0.06	0.13	0.17	0.08	0.11	-0.22	-0.48	0.08
2006Ç1	0.49	-1.93	0.02	-1.96	-0.13	-0.26	0.9	0.14	1.07	2.09

2006Ç2	0.05	2.32	-0.19	3.77	0.05	-0.01	0.42	0.28	0.38	-1.81
2006Ç3	-0.62	1.14	0.73	1.71	0.1	0.07	0.66	0.23	0.13	0.75
2006Ç4	-0.65	0.19	0.16	-0.32	0.12	0.17	0	-0.31	0.05	0.14
2007Ç1	0.71	-1.6	0.28	-2.21	-0.03	-0.12	0.91	0.21	1.07	-0.35
2007Ç2	0.06	0.94	-0.64	1.96	0.06	0.06	0.48	0.21	-0.11	0.24
2007Ç3	-0.28	0.52	0.71	0.68	-0.01	0.15	0.45	0.13	0.26	1.22
2007Ç4	-0.69	0.33	-0.22	-0.05	0.14	0.08	-0.13	-0.29	-0.15	-0.23
2008Ç1	0.6	-1.2	1.02	-1.1	-0.05	-0.19	0.65	0.23	0.98	0.29
2008Ç2	0.35	2.64	-0.05	4.51	0.04	0.17	0.39	0.4	0.04	2.05
2008Ç3	-0.97	0.62	0.05	0.62	0.12	0.17	0.39	0.18	0.57	-0.37
2008Ç4	-0.72	0.8	0	0.35	0.15	0.38	-0.08	-0.24	-0.46	0.46
2009Ç1	0.7	-0.76	-0.17	-1.42	-0.16	-0.06	0.58	0.17	1.05	0.55
2009Ç2	0.17	-0.03	0.06	0.08	0.06	0.21	0.05	0.04	0.08	0.39
2009Ç3	-1.41	0.12	0.03	0.43	0.05	0.12	0.06	0.11	0.19	0.76
2009Ç4	-0.02	0.18	0.1	0.08	0.11	0.01	0.06	0.03	0.07	0.44
2010Ç1	1.17	0.57	0.15	0.02	0.01	-0.62	0.26	0.11	1.33	0.53
2010Ç2	-0.12	0.62	0	0.9	0.01	-0.21	0.1	0.03	-0.02	0.36
2010Ç3	-1.3	-0.07	0.2	0.17	-0.02	-0.05	0.14	0.11	0	2.18
2010Ç4	0.63	-0.43	0.21	-0.02	0.05	0.06	0.1	-0.03	-0.24	-0.17
2011Ç1	0.44	1.13	0.3	0.95	0.03	0.12	0.05	0.19	1.35	0.35
2011Ç2	0.02	0.87	0.32	0.44	0.02	-0.03	0.08	-0.01	0.04	-0.11
2011Ç3	-1.9	0.42	-0.08	0.42	0.02	0.08	0.08	0.16	0.05	1.35
2011Ç4	0.74	0.33	0.22	0.3	0.07	0.27	0.11	0.02	-0.16	-0.39
2012Ç1	0.38	0.1	0.22	0.33	0.1	0.18	0.06	0.18	1.16	0.78
2012Ç2	0.1	0.74	0.2	0.63	0	0.13	0.08	0.08	0.39	0.04
2012Ç3	-2.13	-0.17	-0.04	0.21	0.01	0.16	0.14	-0.02	-0.16	1.76
2012Ç4	0.55	-0.03	0.03	0.39	0.07	0.32	0.12	0.14	-0.03	-0.43
2013Ç1	-0.24	0.41	0.46	0.56	0.03	-0.33	0.38	0.11	0.83	1.14
2013Ç2	0.88	0.54	-0.02	0.42	0.03	-0.08	-0.07	0.04	-0.32	-0.46
2013Ç3	-1.87	1.03	0.15	0.24	0.02	-0.3	0.16	0.03	0.13	1.06
2013Ç4	0.56	0.22	0.12	0.23	0.02	-0.05	0.12	0.07	0.19	0.32
2014Ç1	0.02	0.9	0.43	0.86	0.05	-0.17	0.3	0.12	0.98	0.53
2014Ç2	0.63	-0.15	0.06	0.37	0.05	0.06	0.06	0.08	-0.06	-0.55
2014Ç3	-1.61	0.36	-0.09	0.39	0.07	0.23	0.17	0.11	0	1.55
2014Ç4	0.91	0.13	0.02	0.07	0.06	0.24	0.16	-0.03	-0.01	-0.39
2015Ç1	0.06	0.32	0.51	0.53	0.06	-0.02	0.21	0.08	0.85	0.83
2015Ç2	0.42	0.61	0.06	0.47	0.08	-0.01	0.12	0.16	0.02	-0.1
2015Ç3	-2.02	0.5	0.17	0.59	0.03	0.17	0.17	0.08	0.28	2.21

2015Ç4	0.92	0.18	0.16	-0.03	0	0.11	0.18	0.03	-0.09	-1.13
2016Ç1	-0.06	0.27	0.37	0.74	0.1	-0.19	0.08	0.15	1.11	1.02
2016Ç2	0.16	0.17	0.13	0.13	0.02	0.22	0.1	0.08	0.17	-0.51
2016Ç3	-1.76	0.18	-0.21	0.91	0.06	0.65	0.33	0.09	-0.19	1.61
2016Ç4	1	0.8	0.76	0.18	-0.06	0.35	0.17	0.11	0.37	0.9
2017Ç1	0.06	1.38	-0.12	0.68	0.19	-0.27	-0.08	0.25	0.54	-0.4
2017Ç2	0.27	0.23	0.19	0.69	0.01	-0.08	0.16	0.11	-0.01	0.19
2017Ç3	-1.76	0.89	-0.03	0.63	0.03	0.27	0.33	0.14	0.19	2.3
2017Ç4	1.34	0.5	0.77	0.98	0.07	0.05	0.29	0.15	-0.02	-0.19
2018Ç1	-0.09	1.3	0.16	0.53	0.12	0.23	-0.16	0.27	1.08	0.52
2018Ç2	0.24	1.38	-0.21	1.31	0.07	0.15	0.41	0.21	-0.13	-0.42
2018Ç3	-1.5	3.16	-0.98	2.95	0.18	0.6	0.27	0.42	0.58	2.54
2018Ç4	1.67	0.58	0.54	0.06	-0.12	-1.11	0.22	0.1	0.55	-1.19
2019Ç1	0.11	-0.28	0.63	0.78	0.35	2.01	0.01	0.35	1.26	0.35
2019Ç2	0.3	0.8	-1.18	0.5	-0.04	0.25	0.24	0.18	-0.19	-0.17
2019Ç3	-1.64	-0.04	-0.43	1.23	0.12	0.39	0.23	0.05	0.02	2.69
2019Ç4	1.04	0.03	1.5	0.29	-0.11	-0.49	0.17	0.03	0.42	-1.6
2020Ç1	-0.06	1.04	0.5	0.75	0.19	0.75	0.17	0.23	1.06	1.27
2020Ç2	0.43	1.43	-0.09	0.81	-0.08	-0.51	0.11	0.06	-0.04	-0.07
2020Ç3	-0.94	0.93	-0.84	0.8	0.25	1.19	0.22	0.17	0.01	3.15
2020Ç4	1.01	1.62	2.28	0.63	-0.13	-0.34	0.12	0.19	0.32	-0.59
2021Ç1	-0.05	0.95	-0.09	2.01	0.3	0.4	0.2	0.3	1.11	2.62
2021Ç2	0.43	2.87	0.28	1.54	-0.02	-0.24	0.17	0.25	0.19	0.17
2021Ç3	-0.55	1.62	0.06	1.44	0.31	0.92	0.16	0.24	0.29	1.22
2021Ç4	1.07	4.34	1.88	3.98	0.25	0.27	0.32	0.61	0.58	2.53
2022Ç1	0.58	5.79	0.38	7.48	0.54	1.3	1.64	1.21	3.73	6.74
2022Ç2	2.45	6.12	2.26	6.87	0.75	1.71	1.18	1.11	0.79	2.76
2022Ç3	-0.39	2.5	0.25	3.43	0.4	1.11	0.51	0.63	1.7	2.23
2022Ç4	1.42	1.68	1.37	1.96	0.56	0.04	0.25	0.86	1.38	-0.91
2023Ç1	0.12	0.54	0.42	3.39	0.51	0.74	2.28	1.19	3.21	3.33
2023Ç2	0.61	1.36	0.74	2.76	0.77	0.69	1.58	1.14	1.19	-0.75
2023Ç3	0.71	4.87	0.82	6.44	0.61	0.67	1.18	0.84	1.95	5.11
2023Ç4	0.75	1.65	0.9	2.13	0.48	0.89	0.62	0.65	0.9	-0.7
2024Ç1	0.24	1.22	1	4.03	0.5	0.86	3.14	1.21	4.77	5.2
2024Ç2	0.42	1.45	0.29	1.45	0.79	0.17	1.75	0.74	0.55	-0.7

*Koyu mavi boyalı hücreler talep yönlü enflasyonu, açık mavi boyalılar arz yönlü enflasyonu belirtmektedir.

Tablo 4: Sektörel Enflasyonların Genel Enflasyondaki Oransal Katkısı (%)										
Çeyrek	Tarım, ormancılık ve balıkçılık	Sanayi	İnşaat	Hizmetler	Bilgi ve iletişim	Finans ve sigorta faaliyetleri	Gayrimenkul faaliyetleri	Mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri	Kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	Diğer Sektörler
1999Ç1	9.48	-1.08	6.92	5.68	0.86	1.66	21.8	3.27	27.78	23.63
1999Ç2	5.27	31.16	0.38	32.43	1.79	3.98	16.47	4.49	9.32	-5.29
1999Ç3	-8.11	17.08	4.7	24	3.37	5.33	26.97	4.26	21.77	0.63
1999Ç4	0.59	22.57	1.51	24.95	2.3	-1.6	19.63	2.36	3.21	24.48
2000Ç1	11.65	2.32	4.59	15.17	1.87	1	13.53	2.85	14.32	32.69
2000Ç2	0.1	52.46	5.4	61.56	2.7	-5.44	31.78	7.31	19.59	-75.46
2000Ç3	-12.1	17.32	6.05	25.82	2.97	-2.2	35.08	4.58	10.15	12.33
2000Ç4	-1.03	24.38	-0.77	33.03	7.6	0.83	16.45	-0.03	18.44	1.11
2001Ç1	10.84	4.9	9.89	15.31	1.58	-7.21	18.49	3.61	9.6	32.99
2001Ç2	1.95	19.39	-0.26	28.71	2	31.93	-5.1	2.64	10.98	7.75
2001Ç3	-0.11	31.41	8.75	30.16	1.9	-3.17	24.97	6.91	9.12	-9.94
2001Ç4	0.78	29.69	4.44	28.6	5.11	-9.02	10.91	3.85	21.38	4.26
2002Ç1	42.46	-29.4	0.84	-13.44	1.71	-4.85	19.52	7.52	30.29	45.35
2002Ç2	-4.03	36.6	-4.2	50.48	0.83	3.49	8.84	1.52	18.19	-11.72
2002Ç3	-11.63	22.92	2.96	27.69	2.54	-2.94	11.22	5.01	1.85	40.39
2002Ç4	-1.65	15.34	0.6	18.58	3.91	18.02	10.03	-0.2	30.99	4.37
2003Ç1	15.39	-9.12	8.34	1.57	-1.65	-2.87	19.04	4.63	22.19	42.47
2003Ç2	17.11	68.79	-2.73	38.07	5.56	-23.2	15.28	5.89	13.81	-38.57
2003Ç3	-30.26	-0.69	1.84	3.88	2.15	38.9	31.76	4.82	29.7	17.89
2003Ç4	-17.92	32.97	-3.79	60.91	9.11	8.59	9.82	-8.28	6.9	1.69
2004Ç1	31.6	-56.62	27.82	-47.88	-10.19	-23.24	51.4	8.46	51.81	66.83
2004Ç2	12.38	37.01	-4.76	68.35	2.81	9.51	13.66	5.35	-0.78	-43.53
2004Ç3	-22.55	20.54	8.72	18.74	1.61	4.73	13.02	2.73	7.15	45.31
2004Ç4	-22.83	28.05	2.72	37.38	3.96	2.63	4.24	-6.83	24.85	25.83
2005Ç1	-25.27	86.16	-9.31	118.12	4.25	0.99	-39.36	-3.62	-6.48	-25.47
2005Ç2	9.27	50.63	-10.9	65.24	1.38	-3.79	13.04	5.89	-3	-27.76
2005Ç3	-24.51	9.12	8.75	17.93	1.39	0.25	22.07	4.29	30.57	30.16
2005Ç4	167.8	-131.2	18.3	-40.45	-53.46	-24.85	-34.69	71.77	152.43	-25.61
2006Ç1	110.1	-430.2	5.09	-436.8	-28.31	-57.03	199.48	32.08	238.86	466.75
2006Ç2	0.88	44.26	-3.63	71.77	1.03	-0.25	7.92	5.27	7.15	-34.4

2006Ç3	-12.59	23.29	14.82	34.81	2.09	1.48	13.48	4.76	2.67	15.18
2006Ç4	145.55	-43.43	-36.22	73.04	-27.83	-39.16	1.07	69.17	-10.96	-31.24
2007Ç1	-63.07	142.05	-24.94	196	2.33	11.01	-81.24	-18.72	-94.78	31.36
2007Ç2	1.91	28.64	-19.43	60.02	1.72	1.93	14.76	6.51	-3.38	7.33
2007Ç3	-7.42	13.7	18.53	17.74	-0.26	3.92	11.85	3.28	6.73	31.93
2007Ç4	56.99	-27.1	18.44	3.73	-11.43	-6.26	10.55	23.73	12.26	19.1
2008Ç1	49.33	-98.27	83.9	-90.48	-4.23	-15.32	53.22	18.52	79.96	23.38
2008Ç2	3.32	25.02	-0.47	42.78	0.36	1.6	3.73	3.81	0.4	19.44
2008Ç3	-70.47	44.76	3.59	44.95	8.71	12.43	28.47	13.24	41.57	-27.25
2008Ç4	-115.3	127.5	-0.07	55.73	23.34	60.81	-12.67	-39.08	-73.7	73.38
2009Ç1	145.71	-159.7	-35.86	-295.6	-34.23	-13.26	121.8	35.38	219.81	115.88
2009Ç2	15.17	-2.83	5.73	7.57	5.35	19.14	4.85	3.66	6.93	34.43
2009Ç3	-309	27.22	6.11	93.47	9.92	25.51	13.61	23.7	42.21	167.19
2009Ç4	-1.84	17.36	9.57	7.16	10.71	0.77	5.57	2.72	6.29	41.69
2010Ç1	33.13	16.22	4.19	0.54	0.41	-17.5	7.39	3.09	37.58	14.96
2010Ç2	-7.35	37.42	-0.2	53.86	0.47	-12.46	5.9	2.05	-1.28	21.6
2010Ç3	-94.7	-4.78	14.76	12.62	-1.28	-3.72	10.18	8.03	-0.14	159.04
2010Ç4	404.15	-276.5	134	-12.98	30.13	37.08	60.55	-20.59	-150.24	-105.6
2011Ç1	8.89	23.08	6.16	19.27	0.71	2.4	1.02	3.84	27.47	7.16
2011Ç2	1.5	53.26	19.59	27.07	1.1	-1.95	4.7	-0.81	2.3	-6.78
2011Ç3	-314.2	69.73	-13.75	69.49	3.17	13.63	13.86	26.32	8.26	223.52
2011Ç4	49.34	21.91	14.47	20.27	4.6	18.14	7.48	1.14	-10.98	-26.37
2012Ç1	10.8	2.9	6.44	9.44	2.81	5.2	1.68	5.15	33.29	22.29
2012Ç2	4.39	30.93	8.32	26.38	0.17	5.33	3.15	3.47	16.27	1.6
2012Ç3	930.24	72.36	17.31	-90.09	-4.79	-71.2	-61.93	6.75	70.7	-769.4
2012Ç4	47.93	-2.81	2.88	34.55	6.24	28.38	10.57	12.69	-2.67	-37.74
2013Ç1	-7.25	12.29	13.89	16.66	0.86	-9.98	11.39	3.25	24.7	34.18
2013Ç2	92.14	56.07	-2.1	43.6	3.17	-8.82	-6.92	4.15	-33.06	-48.22
2013Ç3	-288.4	158.39	23.73	37.13	3.05	-45.8	25.19	4.39	19.43	162.84
2013Ç4	31.42	12.14	6.48	12.91	1.04	-2.99	6.92	3.74	10.6	17.74
2014Ç1	0.47	22.4	10.76	21.44	1.16	-4.21	7.55	2.91	24.43	13.08
2014Ç2	109.71	-25.18	11.07	63.95	8.48	10.69	11.06	14.62	-9.71	-94.68
2014Ç3	-138.7	31.32	-8.07	33.58	5.77	19.46	14.22	9.07	0.41	132.96
2014Ç4	78.92	11.38	1.68	6.43	4.8	20.43	13.84	-2.35	-0.83	-34.31
2015Ç1	1.86	9.25	14.77	15.5	1.88	-0.6	6.13	2.42	24.74	24.06
2015Ç2	23.09	33.39	3.09	25.53	4.27	-0.41	6.5	8.82	1.35	-5.63
2015Ç3	-92.81	22.92	7.61	27.02	1.47	8.04	7.78	3.67	12.82	101.48
2015Ç4	272.83	53.39	48.28	-9.02	0.24	32.03	53	9.2	-25.98	-334

2016Ç1	-1.71	7.42	10.3	20.63	2.72	-5.36	2.37	4.31	30.96	28.36
2016Ç2	24	24.98	19.87	19.12	2.68	32.12	15.45	11.37	24.82	-74.43
2016Ç3	-105.9	10.56	-12.55	54.48	3.81	39.14	19.66	5.64	-11.38	96.51
2016Ç4	21.85	17.42	16.54	3.96	-1.3	7.65	3.71	2.42	8.06	19.68
2017Ç1	2.7	62.17	-5.39	30.71	8.64	-12.31	-3.71	11.15	24.06	-18.01
2017Ç2	15.25	13.36	10.77	39.25	0.56	-4.79	9.11	6.22	-0.76	11.03
2017Ç3	-58.59	29.76	-1	21.11	0.94	9.08	10.89	4.75	6.23	76.84
2017Ç4	33.88	12.74	19.38	24.67	1.88	1.2	7.42	3.9	-0.39	-4.68
2018Ç1	-2.27	32.91	4.08	13.25	3.02	5.89	-4.1	6.81	27.28	13.15
2018Ç2	7.98	46.1	-7.08	43.61	2.22	5.08	13.56	6.95	-4.48	-13.94
2018Ç3	-18.25	38.41	-11.96	35.87	2.23	7.32	3.33	5.14	7.06	30.87
2018Ç4	127.12	44.64	41.55	4.88	-9.07	-84.99	16.9	7.45	42.09	-90.56
2019Ç1	2	-5.02	11.25	14.05	6.26	36.08	0.19	6.32	22.61	6.25
2019Ç2	43.32	113.59	-168.9	71.97	-5.17	35.86	34.64	26.38	-27.39	-24.26
2019Ç3	-62.48	-1.68	-16.24	46.89	4.44	14.9	8.86	1.95	0.77	102.6
2019Ç4	81.11	2.06	117.1	22.73	-8.63	-38.02	13.33	2.21	32.42	-124.3
2020Ç1	-1.1	17.64	8.48	12.69	3.18	12.7	2.85	3.92	18.06	21.58
2020Ç2	20.66	69.51	-4.14	39.39	-3.82	-24.52	5.19	2.81	-1.86	-3.24
2020Ç3	-19.04	18.74	-16.9	16.16	5.06	24.08	4.37	3.51	0.25	63.76
2020Ç4	19.7	31.57	44.52	12.27	-2.45	-6.53	2.37	3.76	6.21	-11.42
2021Ç1	-0.63	12.28	-1.22	25.92	3.93	5.11	2.55	3.85	14.37	33.82
2021Ç2	7.61	50.77	4.95	27.34	-0.31	-4.18	3.07	4.46	3.29	3
2021Ç3	-9.74	28.48	1.09	25.32	5.43	16.08	2.73	4.18	5.02	21.41
2021Ç4	6.78	27.43	11.89	25.15	1.6	1.69	2.02	3.83	3.64	15.97
2022Ç1	1.98	19.71	1.3	25.46	1.84	4.43	5.58	4.11	12.68	22.92
2022Ç2	9.43	23.55	8.68	26.42	2.89	6.57	4.55	4.27	3.03	10.61
2022Ç3	-3.13	20.22	2.06	27.75	3.19	8.94	4.16	5.07	13.71	18.02
2022Ç4	16.52	19.57	15.86	22.78	6.48	0.43	2.92	9.95	16.08	-10.59
2023Ç1	0.76	3.44	2.67	21.58	3.22	4.68	14.52	7.54	20.38	21.19
2023Ç2	6.02	13.52	7.32	27.35	7.61	6.8	15.68	11.31	11.82	-7.42
2023Ç3	3.04	20.99	3.54	27.77	2.63	2.87	5.09	3.62	8.42	22.02
2023Ç4	9.04	19.9	10.88	25.7	5.81	10.78	7.51	7.88	10.89	-8.39
2024Ç1	1.1	5.49	4.49	18.16	2.27	3.9	14.17	5.46	21.5	23.46
2024Ç2	6.06	21.01	4.25	20.96	11.37	2.49	25.35	10.68	8	-10.17

*Koyu mavi boyalı hücreler talep yönlü enflasyonu, açık mavi boyalılar arz yönlü enflasyonu belirtmektedir.

Kaynakça

Adjemian, Michael K. ve Shawn Arita, Seth Meyer, Delmy Salin (2024), Factors affecting recent food price inflation in the United States, Appl Econ Perspect Policy, 46, 648–676.

Arestis, P., & Sawyer, M. (2005). Aggregate demand, conflict and capacity in the inflationary process. Cambridge Journal of Economics. <https://doi.org/10.1093/CJE/BEI079>

Ascari, G., & Ropele, T. (2012). Disinflation Effects in a Medium-Scale New Keynesian Model: Money Supply Rule Versus Interest Rate Rule. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/SSRN.2057976>

Bañbura, Marta ve Elena Bobeica, Catalina Martínez (2023) Hernández What drives core inflation? The role of supply shocks, ECB Working Paper Series No 2875.

Bashir, F., Yousuf, F., & Aslam, H. (2016). Determinants of Inflation in Pakistan: Demand and Supply Side Analysis. Journal of Finance and Economics. <https://doi.org/10.20547/JFER1601105>

Bhattacharya, J., & Kudoh, N. (2002). Tight Money Policies and Inflation Revisited. Canadian Journal of Economics. <https://doi.org/10.1111/1540-5982.00127>

Bhatti, M. A., Chaudhry, I. S., Rehman, H. ur, & Bashir, F. (2021). Financial Globalization, Output Gap and Foreign Output Gap on inflation: Evidenced from Developing Economies. Journal of Accounting and Finance. <https://doi.org/10.26710/JAFEE.V7I2.1773>

Blanchard, O. J. (2019). „Macroeconomics (8th Ed.).“ Pearson.

Celasun, O., Mineshima, A., Hansen, N.-J. H., Zhou, J., & Spector, M. (2022). Supply Bottlenecks: Where, Why, How Much, and What Next? IMF Working Papers. <https://doi.org/10.5089/9798400202476.001>

Chang, Jui-Chuan Della ve Dennis W. Jansen ve Carolina Pagliacci (2023), Inflation and real GDP growth in the U.S.—Demand or supply driven?, Economics Letters, 231, 1-3.

Cogley, T., & Sargent, T. J. (2016). „Drifts and volatilities: Monetary policies and outcomes in the post WWII U.S.“ Journal of Economic Theory, 164, 1-35.

Darrat, A. F., & Arize, A. C. (1990). Domestic and International Sources of Inflation in Developing Countries: Some Evidence from the Monetary Approach. International Economic Journal. <https://doi.org/10.1080/10168739000000026>

Domonkos, T., Fisera, B., & Siranova, M. (2023). Income inequality as long-term conditioning factor of monetary transmission to bank rates. Economic Modelling. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2023.106492>

Eickmeier, S., & Hofmann, B. (2023). What Drives Inflation? Disentangling Demand and Supply Factors. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4324205>

Firat, M. C. (2023). Demand vs. Supply Decomposition of Inflation: Cross-Country Evidence with Applications. IMF Working Papers. <https://doi.org/10.5089/9798400257339.001>

Fisher, I. (2014). „The Rate of Interest.“ Courier Corporation. Gali, J. (2020). „Macroeconomics.“ Oxford University Press.

Gonzalez-Astudillo, M. (2013). Monetary-Fiscal Policy Interactions: Interdependent Policy Rule Coefficients. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.17016/FEDS.2013.58>

Gordon, R. (1985). Understanding Inflation in the 1980s. Brookings Papers on Economic Activity. No. 1., 263-299.

Gravelle, J. G., & Hungerford, T. L. (2013). Can Contractionary Fiscal Policy Be Expansionary.

Gumata, N., & Ndou, E. (2017). Fiscal Spending Cut Effects on CPI Inflation and Monetary Policy Cycles. https://doi.org/10.1007/978-3-319-66520-7_33

Ha, J., Kose, M. A., & Ohnsorge, F. (2019). Inflation in Emerging and Developing Economies : Evolution, Drivers, and Policies. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1375-7>

Hobijin, Bart (2020) The Supply-Side Origins of US Inflation, Chapter 07 in Changing Inflation Dynamics, Evolving Monetary Policy, 27, 227-268.

Khan, M. H., & Hanif, M. N. (2012). Role of Demand and Supply Shocks in Driving Inflation: A Case Study of Pakistan. Research Papers in Economics.

Kia, A. (2009). Deficits, Debt Financing, Monetary Policy and Inflation in Developing Countries: Internal or External Factors? Evidence from Iran. Journal of Money and Economy.

Kloosterman, R., Bonam, D., & Veer, K. van der. (2022). The Effects of Monetary Policy across Fiscal Regimes. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4300338>

Kloosterman, R., Bonam, D., & Veer, K. van der. (2024). The effects of monetary policy across fiscal regimes. Journal of Macroeconomics. <https://doi.org/10.1016/j.jmacro.2024.103616>

Li, Q. (2023). The Role of Rents in Transmission of Monetary Policy to Inequality: Evidence from a THRANK Model. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4533166>.

Liu, G. D. (2011). Will the SARB always succeed in fighting inflation with contractionary policy. *Research Papers in Economics*.

Liu, G. D. (2013). Will the Sarb always Succeed in Fighting Inflation with Contractionary Policy. *South African Journal of Economics*. <https://doi.org/10.1111/J.1813-6982.2012.01327.X>

Mahedy, Tim and Adam Shapiro (2017), What's Down with Inflation?, Federal Reserve Bank of San Francisco, 27, 1-5.

Martins, G. K., & Skott, P. (2021). Sources of inflation and the effects of balanced budgets and inflation targeting in developing economies. *Industrial and Corporate Change*. <https://doi.org/10.1093/ICC/DTAB006>

Nell, K. S. (2023). Inflation and growth in developing economies: a tribute to professor thirlwall. *Investigacion Economica*. <https://doi.org/10.22201/fe.01851667p.2023.326.86382>

Odojoma, I. and P. Ojojojo and E. Fidelis (2023), Causes and drivers of inflation in Nigeria: A comprehensive review, *World Journal of Advanced Research and Reviews* 19, 779-788, doi: 10.30574/wjarr.2023.19.1.1376.

Oladipo, O. S., Ntoko, A., & Forrester, W. (2013). Sources of Inflation in Developing Countries: Evidence from some West African Countries. *Advances in Management and Applied Economics*.

Pasimeni, P. (2022). Supply or Demand, that is the Question: Decomposing Euro Area Inflation. *Intereconomics*. <https://doi.org/10.1007/s10272-022-1092-z>

Razmi, Arslan, (2023), Conflict fuels inflation but the tinder lies elsewhere: Eclectic structuralist thoughts in a developing economy context, Working Paper, No. 2023-7, University of Massachusetts, Department of Economics, Amherst, MA, <https://doi.org/10.7275/gbpsbb22>.

Shapiro, A. H. (2022). Decomposing Supply and Demand Driven Inflation. *Federal Reserve Bank of San Francisco, Working Paper Series*. <https://doi.org/10.24148/wp2022-18>

Shapiro, Adam Hale (2022), How Much Do Supply and Demand Drive Inflation? *FRBSF Economic Letter*, 15, 1-6.

Shapiro, Adam Hale (2024), Decomposing Supply and Demand Driven Inflation, *Federal Reserve Bank of San Francisco, Working Paper 2022-18*.

Swamy, V. (2020). Monetary and Fiscal Policy Coordination During the Fiscal Dominance Regimes. *The World Economy*. <https://doi.org/10.21203/RS.3.RS-31376/V1>

Willems, T. (2018a). What Do Monetary Contractions Do? Evidence From An Algorithmic Identification Procedure*. <https://doi.org/10.5089/9781484378229.001.A001>

Willems, T. (2018b). What Do Monetary Contractions Do? Evidence From Large, Unanticipated Tightenings. *IMF Working Papers*.

Zebo, K., Ismailova, N. S., Balbaa, M. E., Akramova, N., & Ain, N. U. (2024). Effect of the Supply-Side factors on inflation in South Asia: An analysis of oil price, technology, and labor market dynamics. *Research in Globalization*. <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2024.100210>.

Jackson, E.A., Kamara, P. & Kamara, A. (2023). Determinants of Inflation in Sierra Leone. *Bank of Sierra Leone Working Paper Series, BSL WP02*.

Jackson, E.A. (2016). Phronesis and Resource Curse Hypothesis in Post-independent Sierra Leone. *Olorin Journal of Economic Policy*, 3(1), 1-10.

Smith, A. (2016). „An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations.“ Oxford University Press.

Warburton, C.E.S., Jackson, E.A. (2023). The econometrics of factor loadings and implications for monetary policy in a small open economy (2005-2020) – Sierra Leone. *Journal of Economic Policy Researches*, 10(1), 19-35. <https://doi.org/10.26650/JEPR1082693>.

Adres:

Barbaros Mah. Başak Cengiz
Sk. Varyap Meridian Sitesi V6
Blok No:1F Ataşehir / İstanbul

İletişim:

Telefon: + 90 216 474 00 00
Fax: +90 216 474 00 11

Online:

info@arzportfoy.com
www.arzportfoy.com